

**ZRÍNYI MIKLÓS
NEMZETVÉDELMI EGYETEM**

Dr. univ. Boda József rendőr ezredes

**A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS KIALAKULÁSA,
FEJLŐDÉSE, HELYE ÉS SZEREPE
A XXI. SZÁZADBAN**

Doktori (PhD) értekezés

Tudományos vezető:

Dr. Padányi József mk. ezredes

Budapest

2006

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	6
1. A BÉKEFENNTARTÁS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE	10
1. 1. <i>Nemzetközi tapasztalatok.....</i>	<i>10</i>
1. 2. <i>A magyar tapasztalatok</i>	<i>12</i>
2. A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS KIALAKULÁSA.....	16
2. 1. <i>Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) szerepe 1989-ig</i>	<i>16</i>
3. A MAGYAR TAPASZTALATOK ÖSSZEGZÉSE, KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA.....	22
3. 1. <i>A Vietnami Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság</i>	<i>22</i>
3. 2. <i>Az ENSZ Namíbiai Átmenetet Segítő Csoportja (UNTAG).....</i>	<i>22</i>
3. 3. <i>A kambodzsai ENSZ misszió (UNTAC).....</i>	<i>23</i>
3. 4. <i>ENSZ Misszió Mozambikban (ONUMOZ).....</i>	<i>25</i>
3. 5. <i>Az angolai ENSZ misszió (1997-ig UNAVEM majd MONUA).....</i>	<i>26</i>
3. 6. <i>ENSZ misszió Nyugat-Szaharában (MINURSO)</i>	<i>26</i>
3. 7. <i>A Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO) békemissziója Egyiptomban a Sínai-félszigeten.....</i>	<i>27</i>
3. 8. <i>A bosznia-hercegovinai ENSZ misszió (UNMIBH-IPTF)</i>	<i>28</i>
3. 9. <i>A Nyugat-Európai Unió békeműveleti missziója Albániában (MAPE)</i>	<i>29</i>
3. 10. <i>Az ENSZ missziója Grúziában (UNOMIG).....</i>	<i>29</i>
3. 11. <i>Magyarország részvétele a nemzetközi polgári válságkezelésben.....</i>	<i>29</i>
3. 11. 1. <i>Az eddigi eredmények</i>	<i>30</i>
3. 11. 2. <i>A jelenlegi helyzet</i>	<i>31</i>
3. 11. 3. <i>Magyarország — mint EU tagállam — feladatai ezen a területen</i>	<i>32</i>
3. 12. <i>A magyar rendvédelmi békeműveletek eredményeinek összegzése.....</i>	<i>33</i>
4. A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS JELENLEGI HELYZETÉNEK ÉRTÉKELÉSE (A MAI MODERN RENDŐRI BÉKEFENNTARTÁS).....	34
4. 1. <i>ENSZ missziók.....</i>	<i>36</i>
4. 1. 1. <i>Az ENSZ ciprusi békefenntartó tevékenysége (UNFICYP)</i>	<i>36</i>
4. 1. 2. <i>Az ENSZ politikai és békeépítő missziója Biszau-Guineában (UNOGBIS) </i>	<i>36</i>
4. 1. 3. <i>Az ENSZ válságkezelő tevékenysége Koszovóban (UNMIK).....</i>	<i>36</i>
4. 1. 4. <i>ENSZ misszió a Kongói Demokratikus Köztársaságban (MONUC)</i>	<i>37</i>
4. 1. 5. <i>Az ENSZ Kelet-Timori missziója (UNMISSET)</i>	<i>37</i>

4. 1. 6. Az ENSZ politikai és békeépítő missziója a Közép-Afrikai Köztársaságban (BONUCA).....	37
4. 1. 7. Az ENSZ afganisztáni támogató missziója (UNAMA).....	37
4. 1. 8. ENSZ misszió Sierra Leonében (UNAMSIL).....	38
4. 1. 9. Az ENSZ tádzsikisztáni politikai és békeépítő missziója (UNTOP).....	38
4. 1. 10. A libériai ENSZ misszió (UNOL).....	38
4. 1. 11. ENSZ misszió Elefántcsontparton (UNOCI).....	39
4. 1. 12. ENSZ művelet Burundiban (ONUB).....	39
4. 1. 13. ENSZ misszió Haitin (MINUSTAH).....	39
4. 1. 14. Az ENSZ előkészítő missziója Szudánban (UNAMIS).....	40
4. 1. 15. Az ENSZ Hágai Nemzetközi Törvényszéke (ICTY).....	40
4. 2. EBESZ missziók.....	41
4. 2. 1. EBESZ misszió Koszovóban.....	41
4. 2. 2. EBESZ missziók Szerbiában és Montenegróban.....	41
4. 2. 3. Az EBESZ rendvédelmi tevékenysége Macedóniában.....	42
4. 2. 4. EBESZ misszió Grúziában.....	42
4. 2. 5. EBESZ misszió Horvátországban.....	42
4. 2. 6. EBESZ Központ Biskekben, Kirgizisztánban.....	42
4. 3. Európai Unió missziók.....	43
4. 3. 1. Európai Unió Rendőri Misszió Bosznia-Hercegovinában (EUPM).....	43
4. 3. 2. Az Európai Unió Rendőri fellépése Macedóniában (EUPOL PROXIMA és EUPAT).....	43
4. 3. 3. Az EU által támogatott Integrált Rendőri Egység tevékenység, a Kongói Demokratikus Köztársaságban.....	43
4. 3. 4. Az EU jogállamiságot erősítő missziója Grúziában, Eujust Themis.....	44
4. 3. 5. Az EU egységes jogállamiságot erősítő missziója Irakban (Eujust Lex)...	44
4. 3. 6. EU Misszió a Palesztin Területeken (EUPOL-COPPS).....	44
4. 3. 7. EU Határmegfigyelő Misszió a Palesztin Területek Rafa-i átkelőhelyén (EU BAM Rafah).....	45
4. 3. 8. EU Rendőri Misszió Kinshasában (Kongói Demokratikus Köztársaság) EUPOL Kinshasa.....	45
4. 3. 9. Az EU biztonsági szektor reformját segítő missziója a Kongói Demokratikus Köztársaságban, EUSEC –R.D. CONGO.....	45
4. 3. 10. Az EU Afrikai Uniót támogató missziója a Nyugat-szaharai Darfurban, AMIS II Darfur.....	45
4. 3. 11. EU Határmegfigyelő misszió az ukrán-moldáviai határtérségben, EU BAM.....	46
4. 3. 12. Az EU Katonai művelete Bosznia-Hercegovinában EUFOR-ALTHEA.....	46
4. 3. 13. EU megfigyelő misszió Aceh, Indonéziában, AMM.....	46
4. 4. NATO rendfenntartó és rendvédelmi missziók.....	47
4. 4. 1. A NATO koszovói rendfenntartó missziója, Koszovói Erő, KFOR.....	47
4. 4. 2. A NATO rendvédelmi missziója Macedóniában.....	47
4. 4. 3. A NATO rendfenntartó és újjáépítő missziója Afganisztánban.....	47
4. 4. 4. A NATO kiképző missziója Irakban.....	48
5. A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁSSAL FOGLALKOZÓ NEMZETKÖZI SZERVEZETEK ÖSSZEHASZNÁLÁSÁNAK, TEVÉKENYSÉGÜK ELEMZÉSE.....	49
5. 1. Az Egyesült Nemzetek Szervezete.....	49

5. 1. 1. Célok és Alapelvek.....	50
5. 1. 2. A Közgyűlés (General Assembly).....	50
5. 1. 3. A Biztonsági Tanács (Security Council).....	51
5. 1. 4. A Titkárság (The Secretariat)	53
5. 1. 5. Főtitkár	54
5. 1. 6. Főtitkár-helyettes (békeműveletek)	54
5. 1. 7. A békeműveletekkel foglalkozó főosztályok és osztályok	54
5. 1. 7. 1. Politikai Ügyek Főosztálya (Department of Political Affairs).....	54
5. 1. 7. 2. Békefenntartó Műveletek Főosztálya (Department of Peacekeeping Operations).....	55
5. 1. 8. Az ENSZ rendőrsége (Civilian Police-CIVPOL).....	55
5. 1. 8. 1. Az ENSZ rendőrség szerepe.....	56
5. 1. 8. 2. Az ENSZ rendőrség felhatalmazása és létszáma	56
5. 1. 8. 3. Az ENSZ rendőrség alkalmazása (bevetése)	57
5. 1. 8. 4. Az ENSZ rendőrség feladatai	58
5. 1. 8. 5. Az ENSZ rendőri tevékenysége.....	59
5. 1. 8. 6. Szervezet és irányítás.....	59
5. 1. 8. 7. Az ENSZ rendőrség jogállása.....	60
5. 1. 8. 7. 1. Alá- és fölérendeltség viszonyok, a szolgálat ellátása során.....	60
5. 1. 9. Az ENSZ-vezető szerepe a békeműveletek során	64
5. 2. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO).....	64
5. 2. 1. A NATO békeműveletekkel, rendfenntartással foglalkozó szervei	65
5. 3. A Nyugat-európai Unió (NYEU).....	66
5. 3. 1. A NYEU Tanácsadói tevékenysége Albániában (MAPE).....	67
5. 3. 1. 1. Tanácsadói munka országos szinten	67
5. 3. 1. 1. 1. Igazságügy Minisztérium és a Legfőbb Ügyészség (Ministry of Justice / General Prosecutor`s Office).....	67
5. 3. 1. 1. 2. Belügyminisztérium (Ministry of Public Order)	67
5. 3. 1. 1. 3. Pénzügyminisztérium (Ministry of Finance), Pénzügyőrség (Financial Police).....	68
5. 3. 1. 2. Tanácsadói tevékenység régió szinten.....	68
5. 3. 1. 3. Kiképzői tevékenység a MAPE Kiképzési Osztálya által Albániában.....	68
5. 4. Az Európai Unió (EU).....	69
5. 4. 1. Az Európai Unió három pillére	70
5. 4. 2. Az EU öt kiemelt intézménye	70
5. 4. 3. Az EU Rendőri Osztály feladatai	71
5. 5. Az Európai Biztonsági Együttműködési Szervezet (EBESZ).....	72
5. 5. 1. Az EBESZ Stratégiai Rendőri Ügyek Osztálya (SPMU)	73
5. 6. A Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (Multinational Force and Observers, MFO).....	74

5. 7. <i>Egyéb szervezetek</i>	75
5. 7. 1. <i>Magánhadseregek és biztonsági szolgálatok</i>	75
5. 7. 2. <i>Nemzetközi tanácsadó szervezetek</i>	76
6. A RENDVÉDELMI SZERVEK TAGJAINAK KIVÁLASZTÁSA, SPECIÁLIS FELKÉSZÍTÉSE BÉKEMŰVELETI FELADATOKRA ÉS AZ EBBŐL LEVONHATÓ KÖVETKEZTETÉSEK ÖSSZEGZÉSE	78
6. 1. <i>Békeműveleti, válságkezelői képzéssel foglalkozó intézmények</i>	78
6. 1. 1. <i>ENSZ Kiképzési és Kutatási Intézete (UNITAR), Dag Hamarskjöld Központ, New York</i>	79
6. 1. 2. <i>ENSZ Egyetem, Tokió</i>	80
6. 1. 3. <i>A Svéd Fegyveres Erők Nemzetközi Központja</i>	80
6. 1. 4. <i>Az ENSZ Kiképző Iskolája, Írország (UNTSI)</i>	80
6. 1. 5. <i>A Písa-i Szent Anna Egyetem, Olaszország</i>	80
6. 1. 6. <i>Béke Központ, Ausztria, Burg Schlaining Ausztria</i>	80
6. 1. 7. <i>George C. Marshall, Európai Biztonsági Tanulmányok Központja</i>	80
6. 1. 8. <i>Biztonsági Tanulmányi Intézetek és Védelmi Akadémiák Békepartnerségi Konzorciuma</i>	81
6. 1. 9. <i>Nemzetközi Együttműködési Intézet (MASHAV), Izrael</i>	81
6. 1. 10. <i>Az Európai Rendőr Akadémia részvétele a válságkezelésben (CEPOL)</i> 81	
6. 1. 11. <i>Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) és az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Koszovói Rendőri Szolgálatának Iskolája</i>	82
6. 1. 12. <i>Nemzetközi Rendőr Akadémia a Jordániai Hasemita Királyságban</i>	82
6. 1. 13. <i>Békefenntartó Rendőrök Baráti Világszövetsége, (AMACIP)</i>	83
6. 2. <i>A békeműveleti munkára történő kiválasztás magyar rendszere</i>	83
6. 3. <i>A magyar rendőri kontingensek összeállítása, a parancsnoki állomány kiválasztása</i>	84
6. 4. <i>A parancsnoki gondoskodás a missziós területen saját tapasztalataim alapján</i> ...	87
6. 5. <i>A békefenntartói alaptanfolyam tartalma</i>	88
6. 6. <i>A katonai-rendészek és rendfenntartók alapképzési programja</i>	89
6. 7. <i>A kiképzők felkészítése</i>	89
6. 8. <i>A parancsnoki állomány felkészítése</i>	90
6. 9. <i>A BM Nemzetközi Oktatási Központ békefenntartással kapcsolatos feladatai</i>	90
7. A RENDVÉDELMI BÉKÉTÁMOGATÓ MŰVELETEK	92
FELADATAINAK VÁLTOZÁSA ÉS JÖVŐJE	92
7. 1. <i>A nemzetközi szervezetektől (ENSZ, EU, EBESZ, NATO, stb.) érkező, békefenntartással kapcsolatos, nem kontingens méretű közreműködésre való felkérések</i>	92
7. 2. <i>A várható jövő</i>	94

8. A TANULMÁNYBÓL LEVONT KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK, AJÁNLÁSOK	102
8. 1. Következtetések	102
8. 2. Az IRM-en belüli döntéshozatalra vonatkozó javaslatok.....	103
8. 3. Szervezeti kérdésekkel kapcsolatos következtetések	103
8. 4. Ajánlások	104
9. TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	106
BEFEJEZÉS	107
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	109
FORRÁS-ÉS IRODALOM JEGYZÉKE.....	113
<i>Törvények, rendeletek és az államigazgatás egyéb jogi eszközei</i>	<i>113</i>
<i>Jogszabályok.....</i>	<i>113</i>
<i>Szabályzatok.....</i>	<i>114</i>
<i>Könyvek, egyetemi jegyzetek, segédletek.....</i>	<i>114</i>
<i>Publikációk, tanulmányok</i>	<i>117</i>
<i>Az értekezés témakörében készített saját publikációk</i>	<i>117</i>
<i>Egyéb források.....</i>	<i>119</i>
MELLÉKLETEK.....	123
1. számú melléklet.....	124
2. számú melléklet.....	125
3. számú melléklet.....	126
4. számú melléklet.....	127
5. számú melléklet.....	128
6. számú melléklet.....	130

BEVEZETŐ

Nemzetközi válságok már a nemzetállamok kialakulásával egy időben jelentkeztek. A világban jelenleg zajló konfliktusok és válságok természetét csak akkor érthetjük meg és leszünk képesek hatékony kezelésükre, ha belátjuk, hogy ezek nem rövid idejű átmeneti feszültségek. Ezek a válságok a nemzetközi érdekek elkerülhetetlen átalakulásából adódnak.

„Változást idézhet elő akár egy résztvevő állam belső struktúrájának átszerveződése, de változáshoz vezethet a politikai élet demokratizálódása, a gazdaság globalizálódása és nem utolsósorban a hírközlés forradalma.”¹

Az Európában lezajlott harminc éves háborút lezáró vesztfáliai békeegyezmény (1648) alapelvei mind a mai napig irányadóak a nemzetközi kapcsolatokra. A békeegyezmény alaptétele a teljes állami függetlenség elmélete, amely deklarálja, hogy egy állam belügyei és annak intézményei kívül állnak más államok hatáskörén.

Korunkban ez a vesztfáliai elmélet komoly válságban van. A más államok belügyeibe való beavatkozás elve ma már nem érvényesül. A nemzetközi szervezetek és a világ vezető hatalmai egyre inkább előnyben részesítik a humanitárius beavatkozásokat, vagy az általános joghatóságként történő fellépést. Példaként említhetjük erre az Amerikai Egyesült Államok beavatkozását Szomáliában, Haitin, Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban, Afganisztánban, Irakban, az Ausztrália vezette missziót Kelet-Timorban, valamint a Nagy-Britannia által irányított akciót Sierra-Leonében. A fenti békeműveleti missziók — Koszovó és Irak kivételével — mind ENSZ jóváhagyással zajlottak.

Már a középkorban kialakult államok is vegyes nemzetiségűek voltak és nagyon sok esetben a nemzetiségek, vallási csoportok közötti konfliktusok, azok autonómiájának követelése, a nacionalizmus felerősödése okozott nemzetközi méretű válságokat az elmúlt századok során. A világ egészére kiható globalizáció olyan kihívásokat tartalmaz, amellyel ezen nemzetállamok egyenként már nem tudtak, tudnak megbirkózni. Ezért szövetségeseket keresnek, melynek jó példája az Európai Unió (EU) és a többi kontinensen szerveződött regionális szervezet megalakulása.

Európát ugyan a demokrácián és a gazdasági fejlődésen alapuló idealista békefelfogás jellemzi, ennek ellenére, mint regionális szervezet nem képes távol tartani magát a nemzetközi konfliktusoktól, mert a világban ható folyamatok befolyásolják Európa biztonságát, hatással vannak gazdasági és politikai stabilitására. Az EU-nak bár elsősorban Európában kellene garantálnia a békét és a biztonságot, a tagállamok a 2003-ban elfogadott Európai Biztonsági Stratégiában már globális feladatokat fogalmaztak meg a nemzetközi biztonság területén. Ezért arra kell törekednie, hogy mint pénzügyi és gazdasági központ segítse elő a világban zajló válságok megoldását. Ezért született meg a döntés egy 60 000 fős katonai, egy 5000 fős rendőri és 2005-ben egy 3000 fős csendőr készenléti alakulat felállításáról. Ezek az alakulatok végrehajtották első sikeres akciójukat Bosznia-Hercegovinában, Macedóniában, Koszovóban és a Kongói Demokratikus Köztársaság területén

¹ Henry Kissinger: Korszakváltás az amerikai külpolitikában? A 21. századi Amerika diplomáciai kérdései, Budapest, 2002, Penem Kft. 11. o.

Ázsia helyzetét értékelve azt láthatjuk, hogy a három nagyhatalom: Japán, Kína és Oroszország, a nemzetközi biztonság szempontjából veszélyesek lehetnek egymásra. Példaként említhetjük a Japán és Észak-Korea közötti feszült viszonyt, a Kína-Tajvan közötti megoldatlan problémát, vagy Oroszország Belső-Ázsiai gondjait.

A Közel-Kelet egy égő kanócos puszkaporos hordóra hasonlít. A válságok oka alapvetően az eltérő vallási és világnézeti ideológiák. Ezek az ellenségeskedések szinte kibékíthetetlenek. A békefolyamatot állandó terrorcselekmények, vagy megtorló akciók akadályozzák. Egyik fél részéről sem tapasztalható kompromisszum-készség. A szent helyek körüli vitából nem látszik kiút!

Afrika egy hatalmi egyensúly nélküli földrész, amelynek minden országa demokráciának vallja magát, de jelenleg etnikai válságok, súlyos gazdasági elmaradottság, megalázó egészségügyi problémák jellemzik. A gyarmati örökség részeként a korábban meghúzott határok etnikai és vallási csoportokat választottak, választanak szét, különböző hitű és törzsi származású népcsoportokat kényszerítenek egy határon belülre. Ezek azután véres harcokhoz, polgárháborúkhoz vezetnek, vezetnek, nemzetközi válságokat és járványokat okozva.

Az Amerikai Egyesült Államok a Szovjetunió felbomlásával a világ egyedüli politikai és katonai szuperhatalmává vált. A New York és Washington elleni, 2001. szeptember 11-i terrortámadás azonban rádöbbenette, hogy nem sérthetetlen és szüksége van szövetségesekre. Az egész világra kiható gazdasági, politikai, kulturális egységesülés folyamata megértette az amerikaiakkal, hogy nem érhetik el egyedül minden nemzetközi célkitűzésüket. Jól jellemzi ezt a NATO átalakulása, bővítése, a terrorizmus elleni küzdelem szövetségesekkel történő összehangolása a szövetségesekkel és a nemzetközi szervezett bűnözés elleni közös fellépés.

Az írott és az elektronikus sajtó, a média mint hatalmi ág szintén fontos szereplője a nemzetközi válságoknak. A média a különböző nemzetközi konfliktusokat a szórakoztatás egyik ágává alakította. A nézettségért vívott küzdelemben, azonban rendszerint csak a drámai események bemutatására vállalkoznak, nem mutatják be azok történelmi, politikai, gazdasági hátterét. A szenzáció elmúltával a média elvonul, és új koncot keres magának.

A rendvédelmi békefenntartás területén eltöltött tizenöt év arra ösztönzött, hogy az ott megszerzett tapasztalataimat megpróbáljam tudományos módszerekkel feldolgozni, közkinccsé tenni, és tovább adni az e téma iránt érdeklő elméleti és gyakorlati szakemberek számára.

Kutatási célok:

- **Elsődleges kutatási célként azt tűztem ki**, hogy tudományos igénnyel összegyűjtssem, feldolgozzam, összegezzem, elemezzem és értékeljem a témában felhalmozott ismeretanyagot.
- **Másodsorban** a tizenöt éves nemzetközi gyakorlati tapasztalaton, a hazai és külföldi szakirodalom tanulmányozásán alapuló, tudományos elemző munkával létrehozandó elméleti mű megalkotása a célom, amely reményeim szerint alkalmazható lesz a polgári, a rendvédelmi és a katonai válságkezelésben, békeműveletekben, a felsőoktatásban, valamint a vezetők felkészítésében egyaránt.
- **Harmadsorban** a célom az, hogy meghatározzam a rendvédelmi békefenntartás és válságkezelés jövőjét befolyásoló tényezőket az elkövetkezendő évtizedekre.

A fenti célok elérése érdekében az alábbi konkrét kutatási célokat tűztem ki:

- A békefenntartás történeti áttekintése, összefoglalása;
- A rendvédelmi békefenntartás (polgári válságkezelés) kialakulásának felvázolása;
- A hazai tapasztalatok összegzése, következtetések levonása;
- A rendvédelmi békeműveletek (polgári válságkezelés) jelenlegi helyzetének értékelése;
- A rendvédelmi békeműveletekkel (polgári válságkezeléssel) foglalkozó nemzetközi szervezetek összehasonlítása, tevékenységük elemzése;
- A rendvédelmi szervek tagjainak kiválasztása, speciális felkészítése békeművelési feladatokra és az ebből levonható következtetések összegzése;
- A rendvédelmi békeműveletek (polgári válságkezelés) egyes feladatainak változása és jövője;
- A rendvédelmi békeműveletekkel kapcsolatos egyes fogalmak rendszerezése;

Összességében azt a célt tűztem magam elé, hogy tudományos igényű összefoglalót készítsék a rendvédelmi békefenntartásról, polgári válságkezelésről a felhalmozott ismeretanyag és saját gyakorlati tapasztalataim alapján oly módon, hogy azok eredményeit, felhasználva előrevetítsem a nemzetközi válságok kezelésével kapcsolatos feladatokat a XXI. századra vonatkozólag.

A politikai, gazdasági és kulturális folyamatok elemzésével és értékelésével tudományosan kívánom alátámasztani a világban várható válságok rendvédelmi szervekkel történő kezelésének módszereit, eljárásait és eszközeit.

A kutatáshoz használt módszerek:

- A kutatómunka során több módszert alkalmaztam. Felhasználtam saját személyes tapasztalataimat, melyet négy hosszabb rendvédelmi misszió teljesítése során Kambodzsában, Mozambikban, Bosznia-Hercegovinában és Grúziában szereztem különböző parancsnoki, vezetői beosztásokban;
- Rendelkezésemre álltak a missziókról készült magyar és nemzetközi jelentések, tájékoztatók, kiképzési dokumentumok és saját feljegyzéseim, naplóim. Ezen anyagok tanulmányozása, rendszerezése és elemzése volt a következő módszer;
- Beosztásomból adódóan lehetőségem volt és van a helyszínen tanulmányozni a jelenleg működő rendvédelmi missziók tevékenységét Afganisztánban, Albániában, Bosznia-Hercegovinában, Egyiptomban, Grúziában, Macedóniában, Koszovóban, a Sínai-félszigeten és Szerbia-Montenegróban;
- 2002-2005 között szakértőként közreműködtem az ENSZ Békefenntartó Főosztálya Kiképzési Osztálya felkérésére a békefenntartók, valamint a missziókat vezető állomány egységes kiképzésének megtervezésében és megszervezésében. A Békefenntartó Kiképző Központok Nemzetközi Szövetsége Rendőri Bizottsága volt elnökeként (2001-2002) és jelenleg annak tagjaként feladatom a rendőrök békefenntartói felkészítésének egységesítése. Ez a tapasztalat is komoly segítséget nyújtott kutatói munkámhoz;
- A BM (2006. júniusától Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium -IRM) részéről az általam vezetett intézmény (IRM Nemzetközi Oktatási Központ, NOK) felelős a

rendvédelmi békeművelti (válságkezelői) feladatokra induló szakemberek felkészítéséért. Ebben a munkában személyesen én is részt vállalom. A felkészítési és visszailleszkedési programok megtervezése, megszervezése és végrehajtása úgyszintén hasznos forrása a kutatói munkának;

- A világban jelenleg is négy földrészen több mint hétezer rendvédelmi szakember végez valamilyen jellegű békeművelti (válságkezelői) tevékenységet, hat különböző nemzetközi szervezet részére. Az ezekben a missziókban felhalmozott tapasztalat összegzése, elemzése, értékelése, feldolgozása, hasznosítása ugyan meghaladja egy doktori értekezés terjedelmét, de mindenképpen alkalmas megfelelő következtetések levonására a jövőbeni missziókkal kapcsolatban;

A kutatómunkát 2006. decemberében fejeztem be. Időközben (2006. június vége) a Belügyminisztérium (BM) megszűnt és a rendvédelmi szervek átkerültek az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium alárendeltségébe. Az értekezésben ennek ellenére az érthetőség kedvéért még a BM megnevezést használom.

1. A BÉKEFENNTARTÁS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

1. 1. Nemzetközi tapasztalatok

A rendvédelmi békefenntartás feladatait kevés kivétellel, egészen 1989-ig, katonai alakulatok látták el. A különböző válságok és konfliktusok során a katonai közigazgatás szervei foglalkoztak elsősorban a rendvédelem kérdéseivel.

Az Egyesült Államok hadserege ilyen jellegű feladatokat oldott meg a Mexikói Háborúk idején 1847-48-ban, a Szövetségi Államokban a polgárháború idején, a Fülöp-szigeteken, Puerto Ricóban és Kubában a Spanyol-Amerikai háború idején, 1898-ban és az I. világháború után a német Rajna-vidéken.

Az Egyesült Államok hadseregét hasonló feladatok ellátására felhasználták a hazai rendfenntartásban éppúgy, mint külföldön. Sok példát lehetne hozni Latin-Amerikától a Csendes-óceán térségéig, de talán a legjobb példa erre az a tapasztalat, amit Haitin szereztek a katonák a haiti rendőrség („Garde d’Haiti”) felállításával az amerikai közigazgatás támogatására 1916-34 között. Hasonló helyi rendőri szervezetek felállítására került sor a Fülöp-szigeteken, Szamoán, Nicaraguában és Guatemalában.²

A legtöbb fellelhető információ azonban a katonai rendfenntartás feladatairól a második világháború végén Ausztriában, Japánban és Németországban létrehozott rendvédelmi szervekről áll rendelkezésre.

Az első amerikai katonai szabályzat ebben a témában az FM 27-5, Katonai Kormányzás (Military Government) volt, amelyet 1940-ben adtak ki és meghatározták benne az elfoglalt területeken a katonai közigazgatás feladatait. Az amerikai hadseregben ekkor hozták létre a Katonai Rendőrséget. 1942. áprilisában a Virginia Egyetemen létrehoztak egy külön tanszéket, ahol a katonai közigazgatási ismereteket (ezen belül rendészeti, rendvédelmi ismereteket is) oktatták. Még ebben az évben, amikor a Szövetséges Erők partra szálltak Algériában és Marokkóban, szembe találták magukat az elfoglalt területeken a polgári közigazgatási és a rendvédelmi feladatokkal. A választ erre a kihívásra csak 1943-ban találták meg, amikor felállításra került a Polgári Ügyek Szolgálata (Civil Affairs Division), amely egyéb feladatok mellett a rendvédelmi feladatokkal és a helyi rendvédelmi szervek irányításával is foglalkozott.

Észre kellett venniük, hogy az átmenet a háborús helyzetből megszállói feladatok végrehajtására nem egyszeri akciót, hanem egy hosszabb idejű és bonyolult közigazgatási feladatot jelent. Döntés született ezért a teljes körű katonai közigazgatási szervezet kialakításáról valamennyi elfoglalt területen.

A rendvédelmi feladatok ellátására felhasználták a területeken meglévő helyi rendvédelmi szerveket, természetesen a Szövetséges Erők ellenőrzése és felügyelete alatt. A helyi rendvédelmi szervek tagjai alkalmazás előtti ellenőrzését az erre a feladatra kijelölt speciális szervezetek végezték el.

² Erwin A. Schmidl: Police Functions in Peace Operations, An Historical Overview [A rendőrség feladatai békefenntartó műveletekben, Történelmi áttekintés], <http://www.ndu.edu/inss/books/policing/chapter1.html>, 1999, p. 5

Az amerikai Szárazföldi Csapatok állományából, külön erre a célra kiválasztott és felkészített gépesített felderítő (mechanized cavalry) alegységek hajtották végre ezeket a katonai közigazgatási és rendvédelmi feladatokat az elfoglalt Németország minden régiójában.

1945. február. 15-tel Németország amerikai megszállási övezetében létrehozták az Egyesült Államok Rendőrségét (U.S. Constabulary), mintegy 31 000 fővel, amelyet három dandárba szerveztek, és amelyek egy-egy régiót (Lander) felügyeltek. Az ehhez a „fegyvernemhez” tartozó katonák és alegységek magas felkészültséggel és felderítő tapasztalatokkal, hagyományokkal rendelkeztek, különleges egyenruhát és fegyvernemi jelzéseket viseltek. A németországi helyzet javulásával ezeknek az alegységeknek a számát csökkentették, majd 1952-ben kivonták a területről.

Hasonló módon és módszerrel zajlott a polgári közigazgatási és rendvédelmi feladatok ellátása a britek, és a franciák által ellenőrzött területeken.

A szovjet megszállási övezetben is létrehozták a katonai közigazgatás szerveit, de a tényleges irányítást a Belügyi Karhatalom (NKVD) illetékes parancsnokai gyakorolták.

A második világháborúban megszerzett ez irányú tapasztalatokat használták fel az amerikai katonai tervezők az 1948-ban, Palesztinában tervezett műveletek során. Elképzelésük szerint egy ENSZ békefenntartó műveletre került volna sor a Brit Mandátum lejártja után a törvényes rend és a közbiztonság fenntartása érdekében. A terv az volt, hogy nem harcoló alakulatokat, hanem rendvédelmi erőket alkalmaznak ezen feladatok végrehajtására, hasonló szervezettel, mint a második világháború után tették ezt Ausztriában, Japánban és Németországban.³

Véleményem szerint a fentiekből az alábbi tapasztalatokat, következtetéseket vonhatjuk le:

- a felszabadított és elfoglalt országokban a katonai vezetésnek ideiglenesen át kell vennie a polgári adminisztrációs és közigazgatási feladatokat is;
- a katonai közigazgatás telepítése és működtetése mindig meghatározó szerepet töltött be a győztes háború utáni béke megnyerésében. A katonai közigazgatásnak ki kell terjednie a közigazgatás valamennyi területére, és mindaddig működtetni kell, amíg a helyi közigazgatás helyre nem áll, vagy a békefenntartásért felelős nemzetközi szervezet át nem veszi ezt a tevékenységet. Fontos feladat tehát, hogy a tisztek és a katonák felkészítése terjedjen ki a katonai közigazgatás területére, és a békefenntartásra kijelölt katonai alakulatoknál legyen erre a célra kiképzett állomány;
- a polgári és rendvédelmi ügyek intézése jól felkészült, kiképzett és motivált személyi állományt igényel;
- a helyi lakossággal és annak vezetőivel való jó együttműködés és kapcsolattartás elengedhetetlen feladat, ennek hiánya komoly konfliktusokhoz és elégedetlenségi megmozdulásokhoz vezethet;
- minél hatékonyabb a helyi szervekkel való együttműködés, annál rövidebb az átmenti időszak és annál hamarabb adható át a feladat a helyi rendvédelmi szerveknek;

³ Schmidl: op. cit. 4. o.

1. 2. A magyar tapasztalatok

Személyes véleményem az, hogy a nemzetközi rendfenntartás, békeművelési szerepvállalás, a nemzetközi rendfenntartás, válságkezelés a magyar rendvédelemi szervek számára sem újkeletű dolog. A hazai tapasztalatok összefoglalását a fennmaradt írásos anyagok felhasználásával, elsősorban a nemzetközi jellegű feladatokra koncentrálni végeztem el. Nem tértem ki a második világháború előestéjén a területi visszacsatolások során (1938-41) alkalmazott katonai és rendvédelmi szervek tevékenységére. Úgy gondolom, hogy ez a nagyon izgalmas terület egy másik dolgozat témája lehetne.

Az 1877-78-as orosz-török háború után Törökország számára a győztes Oroszország igen szigorú békefeltételeket szabott. Andrássy Gyula, osztrák-magyar külügyminiszter ebben az ügyben egy nemzetközi értekezletet hívott össze Berlinbe, 1878. június 13-ra, aminek a feladata az orosz-török béke felülvizsgálata és a felszabadult területek hovatartozásának eldöntése volt. A történelemben, az „Európai hatalmak berlini kongresszusa” néven vonult be. A résztvevő államok a Monarchia képviselőin kívül: Oroszország, Törökország, Anglia, Franciaország, Németország és Olaszország voltak. A döntés eredményeként Montenegró, Románia és Szerbia függetlenné vált Törökországtól. Besszarábiát Oroszországhoz csatolták, Bosznia-Hercegovinát, pedig az Osztrák-Magyar Monarchia fennhatósága alá rendelték. A bevonulást követően felállították a Császári és Királyi Csendőrséget Bosznia-Hercegovinában. Első parancsnoka 1887-ig szarajevói székhellyel a magyar Tomici András ezredes volt. Szárnyparancsnokságok működtek Banja Lukában, Bihácson, Mosztaban, Szarajevóban, Trebinjében és Tuzlában. A létszám 1932 fő volt.⁴

Hadtörténelmi kutatások alapján bizonyítható, hogy magyar katonák és tengerészek részt vettek a Krétán 1897-1898-ban lezajlott béketeremtő akcióban.⁵ A görög és török fél közötti összecsapások megakadályozására a hat európai nagyhatalom (brit, francia, német, olasz, orosz, osztrák-magyar) közös béketeremtő missziót hozott létre. Az osztrák-magyar kötelék kilenc hadihajóból állt. A nemzetközi erők főhadiszállását az Izzeddin-erődben rendezték be, a parancsnok pedig a Monarchia képviselője: Theodor Skeri Edler von Schmidtheim sorhajóhadnagy lett.

1897. március 1-jén a nagyhatalmak döntöttek a sziget közigazgatásának átvételéről és a magyar származású Pintér Gyula konzult bízta meg ezzel a feladattal. A béketeremtéssel kapcsolatos feladatokat áprilistól szárazföldi csapatok vették át a tengerészekről. Az Osztrák-Magyar Monarchiát a császári és királyi 87. gyalogezred trieszti II. zászlóalja képviselte. A zászlóalj rendvédelmi feladatait járőrözéssel, ellenőrző-áteresztő pontok telepítésével látta el a görög-török csapatokat elválasztó egy kilométeres sávban. Feladatuk volt még a fegyverszünet megkötése után a török szabadcsapatok és a görög felkelők fegyvereinek begyűjtését, amit sok esetben csak erő alkalmazásával voltak képesek végrehajtani. Augusztus 12-én nemzetközi Katonai Bíróság alakult, katonai rendőrökkel alárendeltségében. Az osztrák-magyar kontingens két katonai rendőri alegységet hozott létre Kissamóban és Apokornóban. A helyzet normalizálódása után 1898. április 12-én Pintér Gyula átadta a kormányzói feladatokat a sziget újonnan kinevezett török kormányzójának Dzsevad pasának.

Magyar tengerészek nemzetközi rendfenntartó alakulat kontingenseként részt vettek úgynevezett kínai boxer-lázadás megfékezésében és azt követő békefenntartói misszióban 1900-1914 között. Az Osztrák-Magyar Monarchiát a Zenta, a Mária Terézia, az Erzsébet és az

⁴ Berek Lajos, et al : Misszió, Budapest, 2001, HM kiadvány, 8-9. o.

⁵ Berek Lajos, et al. op cit. 9-11. o.

Aspern cirkálók képviselték, majd a harcok befejezésével a Szigetvár cirkáló váltotta fel őket.⁶ Az érintett hatalmak (Amerikai Egyesült Államok, Belgium, Franciaország, Hollandia, Japán, Olaszország, Oroszország, Osztrák-Magyar Monarchia) nemzetközi válságkezelő haderőt állítottak fel. A szárazföldi kötelékben a Monarchia részéről három tengerészgyalogos különítmény (egy század) vett részt. Az első osztag feladata Pekingben a nagykövetségek védelme volt. A második különítmény Tiencsinben a város közepén húzódó osztrák-magyar zónában tartotta fenn a rendet a melléje rendelt 80 kínai rendőr segítségével. A harmadik csoport Takuban a vasútállomás biztosítását kapta feladatul. A harcokban egy tengerész zászlós és hat magyar tengerész vesztette életét. A békefenntartó misszió egészen az I világháború kitöréséig tartott. A tengerészgyalogos századot két évente októberben váltották. Az Erzsébet cirkáló 1904-ben, 1908-ban és 1912-ben visszatért Kínába. Ott érte a háború kitörésének híre is.

Véleményem szerint az első „modern” békeművelti (rendvédelmi) misszióra 1903-1909 között a Balkánon került sor. 1903. közepére általános etnikai és polgárháború alakult ki a megszálló török hadsereg valamint az albán, bolgár, görög, macedón, montenegrói és a szerb népesség között. A Török Porta 1903. november 6-án elfogadta I. Ferenc József osztrák császár és II. Miklós orosz cár javaslatát a válság békés rendezésére. December 12-én a terület (Koszovó, Macedónia, Montenegró) polgári adminisztrációja vezetőjévé Heinrich Ritter Müller von Roghoj császári és királyi udvari tanácsost nevezték ki. A török csendőrség is osztrák parancsnokot kapott gróf Johann Salis-Seewis vezérkari alezredes szemében. A három vilajetet csendőrkerületekre osztották fel. A hat főből álló osztrák-magyar csendőri csoport Koszovóba került. A csendőrkerülethez 23 szárnyparancsnokság és 82 őr tartozott. A kerületben 277 török csendőr szolgált. A nemzetközi ellenőrzéssel működő csendőrség feladata a vidék közrendjének biztosítása, a fegyveres csoportok felszámolása volt. 1904. szeptemberére, az osztrák-magyar tisztek száma 12 főre emelkedett. A kontingens részleges váltására 1905. február 9-én került sor. Ekkor már 30 török csendőrtiszt és 650 csendőr szolgált felügyeletük alatt. A második váltást 1906. novemberében hajtották végre. Parancsnokká Ludwig Goigiager ezredest nevezték ki, aki 25 török csendőrtisztet és 902 gyalogos és 91 lovas csendőrt irányított. A harmadik váltásra 1908 tavaszán került sor. Ebben az évben már erősen érzékelhető volt az etnikai konfliktusok mellett az ifjútörök mozgalom hatása is. Augusztustól a helyi szabadcsapatok újra akciókba kezdtek. Az osztrák-magyar koszovói csendőrkerület parancsnokság augusztus 26-án a helyi lakosság szimpátiatüntetésétől kísérve hagyta el Üsküb városát. A katonai misszió és a polgári közigazgatás 1909. márciusában távozott el végleg a missziós területről. A kiküldetés idején az osztrák-magyar vezetésű török csendőrség 25 nagyobb helyi fegyveres ütközetet és számos kisebb akciót hajtott végre, vizsgált ki.

Jelen voltak a magyar békefenntartók Albániában is, ahol Szkutari védelmében léptek színre 1913-14. között. 1913-ban a nagyhatalmak a londoni békekonferencián döntöttek az önálló Albánia létrehozásáról. A hat nagyhatalom (Franciaország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Oroszország, Osztrák-Magyar Monarchia) határozott arról is, hogy Szkutari Albániához tartozzon. A montenegrói és a szerb kormány azonban nem tartotta tiszteletben ezt a döntést, ezért a nagyhatalmak tengeri blokádot szerveztek és nemzetközi flottademonstrációt hajtottak végre. A Monarchiát a Ferenc Ferdinánd főherceg, a Radetzky és a Zrínyi csatahajók, a Szent György páncélos cirkáló, az Aspern cirkáló, a Dianara, a Scharfschütze és az Ulan torpedórombolók képviselték. Szkutari megszállására egy, ezer fős, nemzetközi tengerészgyalogos köteléket állítottak fel. Szkutarit és tíz kilométeres körzetét

⁶ Barkó István, et al. A magyar katona vitézségének ezer éve, Budapest, 1933, Franklin Társulat, 490. o.

szállták meg a tengerészek. A rendvédelmi feladatok végrehajtására a Monarchia Radetzky és Zrínyi csatahajói legénységét jelölték ki. A rendfenntartásra kijelölt 300 főt gróf Ottó Welsersheim korvettkapitány vezette. 1913. nyarán szárazföldi csapatok váltották fel a tengerészeket, a már ismert 87. gyalog ezred IV. zászlóalja, árkászokkal, géppuskás osztaggal, rádióállomással, egészségügyi osztaggal és csapatvonattal megerősítve érkezett a misszió helyszínére (29 tiszt, 480 katona). Feladatuk a városon belüli rend fenntartása volt. Döntés született az albán csendőrség felállításáról és kiképzéséről, amely szintén a nemzetközi kontingens feladatát képezte. Szervezését egy holland csendőrtiszt irányította. Az Osztrák-Magyar Monarchiát 150 csendőr képviselte a Szegedi Csendőrkerületből. A magyar csendőrök a nyelvi nehézségek és a szokatlan terepviszonyok ellenére is kiválóan megállták a helyüket.⁷ Az albániai misszió az I. világháború kitöréséig tartott. Az osztrák-magyar alakulatok 1914. augusztus 4-én hagyták el a várost.

A II. világháború végén a Magyar Királyi Csendőrök nagy része, mint harcoló alakulat vonult vissza a szovjet csapatok elől és a traunfalli erdőben 1945. május 4-én amerikai fogságba került.⁸ Ekkor már működött az Egyesült Csendőrkerületek Parancsnoksága, amelyet Zámory Árpád csendőrezredes vezetett. A parancsnoksághoz az I., II., III., VIII., csendőrkerületek állománya tartozott. Az amerikai vezetés úgy döntött, hogy nem fegyverzi le a csendőröket, hanem bevonja őket a rendfenntartásba. Két szárnyparancsnokságot, kilenc őrsöt, hét-hét tiszti és altiszti különítményt hoztak létre és a környékbeli objektumok őrzés-védelmét kapták feladatul, melyet 1945. október végéig láttak el.

Az angol és a francia zónában is hasonló feladatokat láttak el a fogságba esett magyar csendőrök. A brit zónában a III. (galántai) sorcsendőr zászlóalj egészen 1947 nyaráig végzett biztosítási feladatokat.

A fentiek alapján úgy gondolom, megállapíthatjuk, hogy a rendvédelemmel kapcsolatos békeművelési és válságkezelési feladatokat nemcsak az ENSZ megalakulása után, hanem jóval korábban is hajtottak már végre.

Érdekes és fontos tapasztalat, hogy már XX. század elején is ugyanazokban a balkáni országokban kellett nemzetközi erőknak beavatkozni a válságok kezelésére, ahol jelenleg is hasonló műveletek folynak (Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Szerbia és Montenegró).

Ezen rendfenntartó, rendvédelmi műveleteknek öt típusát sorolja fel Erwin A. Schmidl, „Rendőrség békeműveletekben” (Police in Peace Operations) című művében:

- gyarmati beavatkozás és felkelések elfojtása;
- megszállási feladatok;
- a polgári közigazgatás megerősítése;
- határ menti, határbiztosítási műveletek;
- nemzetközi erővel végrehajtott műveletek (pl. az észak-afrikai kalózkodás elleni fellépés);⁹

⁷ Rektor Béla: A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története, Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat, 131-132. o.

⁸ Kaiser Ferenc: A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között, Pécs, 2002, Pro Pannónia, 134-135. o.

⁹ Schmidl: op. cit. 1998, 5.o.

Kutatásaim igazolták, hogy ezeket a rendfenntartó (békefenntartó) feladatokat egészen 1989-ig elsősorban katonai alakulatok, katonai rendőrök és csendőrök látták el. Kivételt képeznek a kongói és ciprusi békefenntartó műveletek, ahol ugyan már alkalmaztak rendőröket, de korlátozott számban és hatáskörrel.

2. A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS KIALAKULÁSA

Véleményem szerint a hagyományos békefenntartási feladatok létrejöttében meghatározó szerepe volt a két világháborúnak és a velük járó népiirtások okozta borzalmaknak. Az államok döntő többsége a békét óhajtotta, ennek tartós megőrzéséhez viszont egy nemzetközi fórumra volt szükség. Ezt a lehetőséget látták az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) megalakításában. Az ENSZ békeműveletek változásai követelték meg azután a katonai erő mellett a polgári válságkezelői szervezetek, így az ENSZ Rendőrség kialakítását és működtetését.

2. 1. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) szerepe 1989-ig

A hagyományos békeműveletekkel kapcsolatos feladatok általában a konfliktusban álló országok határterületein, viszonylag keskeny sávban zajlottak, ahol az alapvető feladat a harcoló felek szétválasztása és egy semleges zóna kialakítása volt.

A sikerhez nagyban hozzájárult, hogy ezek a területek egyáltalán nem, vagy csak gyéren voltak lakottak. A legsikeresebb békefenntartó műveletek, mint az ENSZ művelet a Sínai-félszigeten és később Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (TEM, angol rövidítése MFO) missziója a sivatagban került végrehajtásra, ezért nem volt szükség rendvédelmi szervekre, kivéve a katonai rendőrséget.

Már az első ENSZ békefenntartó művelet során az ENSZ Vészhelyzeti Erőnek (U.N. Emergency Force) 1956-1967. között végre kellett hajtania rendvédelmi feladatokat is annak ellenére, hogy rendvédelmi szakemberekkel nem rendelkezett. A feladatok végrehajtására Egyiptom és Izrael határterületein került sor, főleg a Gázai-övezettel határos területen, de itt még a hagyományos katonai segítségnyújtásról volt szó a polgári közigazgatás számára. Az egyiptomi hatóságokkal együttműködve az ENSZ csapatok biztosították a területen a törvényes rendet és a közbiztonságot. A Főparancsnokság keretén belül létrehozták a Polgári Ügyek Osztályát és ezen belül egy rendőri egység is működött. Az egység az ENSZ katonákból és egyiptomi rendőrökből álló közös járőröket irányította és felügyelte.¹⁰

A következő fontos ENSZ beavatkozásra Kongóban került sor (Opérations des Nations Unies au Congo) 1960-64 között, amely már szinte teljes mértékben különbözött a hagyományos értelemben vett katonai békeműveletektől. Inkább az úgynevezett második generációs műveletekhez sorolható, békekikényszerítői majd békefenntartói feladattal. Ez volt az első alkalom, hogy egy kis létszámú rendőri egységet is telepítettek a missziós területre Ghánából, 1960-ban. A ghánai rendőrök a fővárosban, Leopoldville-ben (ma Kinshasa) dolgoztak, de belekeveredtek a kongói helyi politikai konfliktusba, ezért néhány hónap után haza kellett őket küldeni. Ennek az ENSZ történetében először alkalmazott rendőri egységnek a feladata az volt, hogy a kongói rendőrség munkáját segítse. Az ENSZ katonaságot is alkalmazott ebben a misszióban rendvédelmi feladatokra, elsősorban tömegdemonstrációk alkalmával, de a katonák sem ilyen jellegű felkészültséggel, sem felszereléssel nem rendelkeztek.

A ghánai rendőröket egy 400 fős nigériai rendőri kontingens váltotta fel, egy az ENSZ-t, Kongót és Nigériát érintő háromoldalú megállapodást követően. A nigériai rendőrök az ENSZ

¹⁰ Schmidl: op. cit. 18-20. o.

misszió befejezése (1964) után még egy évig maradtak az országban. A misszió ideje alatt a helyi rendőrség számára nyújtottak segítséget és ez mellett, feladatuk kapták az ENSZ polgári személyzet tagjainak és az ENSZ tulajdon biztosítását is. A nigériai rendőrök a fővároson kívül a régió központokban (Bukavu, Luluaborg most: Kananga, Stanleyville most: Kisangani) is szolgálatot teljesítettek.

Egy másik ENSZ békeműveletre is sor került a 60-as évek elején Nyugat-Guineában (U.N. Temporary Executive Authority, West New Guinea; ENSZ Ideiglenes Végrehajtó Hatóság) ma Nyugat-Pápuának vagy Irian Jayának nevezik (West Papua, Irian Jaya). A misszió 1962-63-ban zajlott és mintegy 8 hónapig tartott. Ez idő alatt került sor a terület átadására Hollandia részéről Indonézia számára.

Az ENSZ katonai kontingensét Pakisztán biztosította és a békés átmenetben érdekelt két fél, finanszírozta azt. Az ENSZ először a helyi pápu rendőrséget kívánta alkalmazni a közrend biztosítására, és egy brit rendőrtisztet bízott meg vezetésükkel. Bár a holland rendőrök korábban távoztak a tervezettnél és nem volt kellő számú kiképzett rendvédelmi szakember, az ENSZ-nek ennek ellenére biztosítani kellett a törvényes rendet, ezért fülöp-szigeteki rendőröket hoztak az országba az átmeneti időszak rendjének biztosítására. Sajnos a fő problémát az jelentette, hogy ők sem beszélték a helyi, maláj nyelvet.

Maga a terminológia „polgári rendőrség”(Civilian Police vagy röviden „CIVPOL”) az ENSZ ciprusi missziójának (U.N. Peace-keeping Force in Cyprus) katonai parancsnokától származik 1964-ből. P.S. Gyani altábornagy volt az, aki kezdeményezte polgári rendőri kontingens alkalmazását a rendvédelmi feladatok ellátására, a katonai kontingens részeként. Azt javasolta, hogy 300 fő rendőrt telepítsenek a missziós területre és helyezték el őket minden járásba a ciprusi rendőrség munkájának segítése, támogatása és a helyi lakosság megnyugtatása érdekében. Az ENSZ polgári rendőri egysége 1964. április 14-én kezdte meg tevékenységét Cipruson. A rendőrök (173 fő) Ausztráliából (40), Ausztriából (33), Dániából (40), Svédországból (40) és Új-Zélandról (20) érkeztek. Ebben a misszióban a nemzeti kontingensek együtt látták el feladataikat és nemzetenként egy-egy járásban szabtak számukra feladatot, a jelenlegi gyakorlattól eltérően, amely a vegyes személyzetű ENSZ rendőrállomásokot részesíti előnyben. Vezetőjük a Rendőri Főtanácsadó volt, és vészhelyzet esetére létrehoztak belőlük egy Gyors Reagáló Csoportot, a parancsnokság állományában.

Az ENSZ ciprusi katonai vezetése igen értékesnek találta a polgári rendőrség munkáját, mivel tevékenységével nagyban hozzájárult a feszültség csökkentéséhez és a helyi lakosság bizalmának megszerzéséhez.

Az 1974-es török invázió miatt megváltozott az ENSZ erők mandátuma és a polgári rendőrség létszámát is csökkentették. Jelenleg (2006) 43 fő ENSZ rendőr szolgál a ciprusi békefenntartó erők részeként.

Hamarosan világossá vált, hogy sokkal nehezebb rendőröket „kölcson venni” az ENSZ békeműveleti tevékenységéhez, mint azt a tervezők gondolták. A rendőröknek eltérően a katonai alakulatoktól, (amelyek a harcra és a háború megvívására, vagy újabban békeműveleti feladatokra készülnek fel), megvan a mindennapi feladatuk békeidőben is, sőt sok esetben otthon sem elég a létszámuk a rájuk háruló feladatok végrehajtásához. Néhány országban a rendőrök külföldre vezénylését még az alkotmány is nehezíti. Vannak országok (Ausztrália, Kanada) ahol csak a Szövetségi rendőri erő alkalmazható nemzetközi válságkezelői feladatra.

A fenti nehézségek ellenére a hetvenes és a nyolcvanas években az ENSZ szervezésében új rendőri missziók kezdődtek. Ezek a békeműveleti akciók megfigyelői, csapat szétválasztási

feladatokat és államokon belüli konfliktusok megoldását foglalták magukban, amelyek mindegyike megkövetelte a rendvédelmi szervek jelenlétét.

Ebben az időben az ENSZ hatáskörén túl még csak egy békeműveleti misszióra került sor, Rhodesiában (ma Zimbabwe), 1979. decembere és 1980. áprilisa között. A Brit Nemzetközösség 1500 fős Megfigyelő Ereje (Commonwealth Monitoring Force) felügyelte a közrend és közbiztonság és a törvényes rend betartását, ebben az átmeneti időszakban. A választások idejére még 300 brit rendőrt vezényeltek az országba a választási helyek biztosítására.¹¹

Kutatásaim alátámasztják, hogy a szorosan vett ENSZ rendőri, rendvédelmi missziók a hidegháború végével, 1989-ben kezdődtek, bár 1960-ban sor került egy 400 fős nigériai valamint Cipruson egy igen kis létszámú rendőri kontingens alkalmazására ezek azonban akkor még kivételt képeztek. Az első olyan ENSZ békeműveleti misszióra, amelyben nagyobb létszámú rendőri megfigyelő is részt vett Namíbiában került sor 1989-90 között.

Egy ország újjáépítése hosszú folyamat eredménye, amelyben mind a katonai, mind a rendőri békefenntartó alakulatoknak megvan a saját speciális feladatuk.

Béke = rend + igazság! Ez az egyenlet azt hiszem jól szemlélteti a különböző békeműveleti komponensek szerepét. Amikor a katonai kontingens biztosítja a rendet, a rendőrségnek és az igazságszolgáltatás egyéb szerveinek kell felelniük a törvényes igazságszolgáltatásért. A polgári rendőrség nem képes helyettesíteni a katonai kontingenst és képtelen elrettentő erőként fellépni. Ennek a fordítottja is igaz, hiszen jó példa a katonai erő helytelen alkalmazására a rendvédelmi válságkezelés terén az amerikaiak dél-vietnami kudarca, vagy a jelenlegi iraki helyzet. A hadsereg ilyen jellegű alkalmazása aláássa a bizalmat a katonai kontingens és a polgári közigazgatási vezetés irányában. A katonai akciókban látványos és gyors sikereket értek el, de a helyi politikai erők megnyerése, a belső biztonság megteremtése, a nemzeti újjáépítés hosszabb folyamatot igényel és ezen a téren sok teendője van a polgári és katonai közigazgatási, valamint a rendvédelmi szerveknek egyaránt.

Saját tapasztalataim alapján állíthatom, hogy a békefenntartó és válságkezelő műveletek során nagyon ügyelni kell arra, hogy a helyi önkormányzatok, a rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek (rendőrség, határőrség, pénzügyőrség, büntetés-végrehajtás, polgári titkosszolgálatok, bíróság, ügyészség, stb.) működésképesek maradjanak, sőt segíteni kell hatékonyságuk növelését, ha bizalmat kívánunk kelteni a helyi lakosságban, és biztonságos körülményeket akarunk kialakítani. Már a misszió kezdetétől arra kell törekedni, hogy felgyorsítsuk a rendvédelmi szervek reformját, a meglévő szervezeteket átvilágítsuk és megszervezzük át-és továbbképzésüket. Amennyiben erre nincs lehetőség, a békefenntartással megbízott szervezetnek kell gondoskodnia az átmeneti időszakban a közigazgatási és rendvédelmi szervek nemzetközi személyzetből történő felállításáról és az újonnan felállításra kerülő szervek tagjainak kiválasztásáról, felkészítéséről. A misszió kezdetén ez megoldható a katonai közigazgatás szakembereivel, majd pedig az erre a célra az ENSZ-nél, EU-nál életre hívott, a tagországok által már korábban létrehozott készenléti csoportokból.

Nagyon sok békeműveletre polgárháború, zavargások, vagy etnikai konfliktusok után került sor. A helyi rendvédelmi szervek gyakran résztvevői a konfliktusnak vagy az egyik, vagy a másik oldalon, esetleg egyszerűen szélnek eresztették őket. Az ilyen műveletek során a

¹¹ Schmidl: op. cit. 10. o.

békefenntartó erőknek a rendvédelmi feladatokat is el kell látniuk, mivel általában nem hagyományos katonai alakulatokkal állnak szemben, a rendvédelmi szervek, pedig rendszerint katonai mintára szervezettek és feladataik is szélesebb körűek, mint a hagyományos értelemben vett rendőri szerveké. Jó példa erre a Dél-afrikai Rendőrség reformja, amely kritikus része volt az országban végbemenő békefolyamatnak, az 1994-ben lezajlott szabad választások után.

Úgy vélem, hogy a leszerelt katonák és rendőrök átképzése, jogaik biztosítása elengedhetetlen feladat, ha meg akarjuk előzni, hogy a leszerelt állomány a bűnözői csoportok létszámát gyarapítsa.

Meg kell oldani ezekben az országokban a belső biztonsági szervek és a katonai alakulatok szétválasztását, demokratizálását és a társadalomba való visszailleszkedésük segítségét, támogatását.

Mind a négy misszióban (Bosznia-Hercegovina, Grúzia, Kambodzsa, Mozambik), amelyben, mint rendőri vezető vettem részt, azt tapasztaltam, hogy a rendőrség nem képes hatékonyan működni egy emberséges igazságszolgáltatási és büntetés-végrehajtási rendszer nélkül. A rendőrségi reformoknak együtt kell haladniuk a többi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szerv reformjával, a teljes biztonsági rendszer átalakításával.

Ha visszatekintünk az elmúlt időszakra, véleményem szerint az alábbi következtetések vonhatók le:

- csak a katonai komponens rendelkezik a megfelelő képességekkel, hogy a meglévő biztonsági űrt betöltse a missziók kezdetén, amikor a helyi rendvédelmi erők még nem működnek az elvárások szerint;
- a rendőri komponens missziós területre történő mielőbbi telepítése nagyban segíti a békeműveletben résztvevő katonai kontingens eredményes tevékenységét;
- az ENSZ rendőrség feladatai általában megmaradtak a hagyományos megfigyelői, tanácsadói, kiképzői funkcióknál; ami azonban sok esetben nem tette lehetővé a rendvédelmi szervek hatékony és demokratikus átalakítását, valamint teljes körű reformját. Ezért a XX. század végén egyre inkább elterjedtek a teljes körű törvényi felhatalmazással bíró rendvédelmi műveletek (Koszovó, Kelet-Timor, Haiti);
- a katonai rendőrségek elsősorban a katonai alakulatok rendvédelmi biztosítását látják el, viszont felkészültségük és hatékonyságuk felveti sokkal szélesebb körű alkalmazásuk lehetőségét. Bevonhatók lennének a helyi rendőrség ellenőrzésébe, elsősorban a szinte mindenhol jelenlevő úgynevezett „különleges rendőri egységek” vonatkozásában. Alkalmassak a helyi rendőrség felkészítésére és határ ellenőrzési feladatokra, de rövid időt igénylő felkészítést követően, bevethetők lennének a szervezett bűnözői csoportok felszámolására is;
- a XIX. században alakult és a mai napig működő csendőrségek (Ausztria, Franciaország, Hollandia, Kanada, Olaszország, Portugália, Spanyolország) rendvédelmi és katonai képességük okán, talán a leghatékonyabban és a legjobban felhasználható alakulatok a rendvédelmi békefenntartás során a közrend és közbiztonság fenntartására. Több országban van folyamatban újjá-és átszervezésük (Bulgária, Románia, Szerbia és Montenegró) csapaterőként és nemzetközi békefenntartó erőként történő alkalmazásuk érdekében, öt európai ország (Franciaország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Spanyolország) a közelmúltban döntött arról, hogy létrehoznak egy Európai Csendőri Erőt

(European Gendarmarie Force) a rendvédelmi békeművelési, válságkezelési feladatok gyors és szakszerű támogatására;

- egy konfliktus vagy válsághelyzet után a törvényes rend, a közrend és közbiztonság helyreállítása soha nem rövid távú feladat, hanem hosszú távú, nemzetközi összefogást kívánó rendvédelmi tevékenység;

A kezdeti békeművelési missziók során a „rendőri műveletek” kifejezést olyan alkalmak esetén használták, amelyek nem hadművelési és harctevékenységek voltak. Példaként említhető a Nagy-Britannia által végrehajtott műveletek a gyarmatokon. A szakirodalom ide sorolja az 1950-53 között lezajlott Koreai Háborút és az 1991-es Öböl Háborút is. Hasonlóképpen „rendőri erőnek” nevezték az ENSZ első békefenntartó akciójában a Sínai-félszigeten 1956-ban tevékenykedő katonai kontingenst. Természetesen ezek a missziók nem a hagyományos értelemben vett rendőri-rendvédelmi műveletek voltak.

A hagyományos értelemben vett rendőrségnek a katonai rendőrségtől történő megkülönböztetése érdekében született meg a „polgári rendőrség” (civilian police, CIVPOL) kifejezés. A terminológia ebben a vonatkozásban a polgári rendvédelmi feladatokra utal.

A békeműveletekre gyakran olyan országokban kerül sor, ahol a hagyományos rendvédelmi szervek felbomlottak, vagy nem a demokrácia szabályai szerint működnek, ezért a legtöbb esetben a törvényes rend és közbiztonság helyreállítása, a rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek demokratikus működésének garantálása a békefenntartók feladata. A katonai békeműveletek során nincs mód a hosszú időt igénylő rendőri feladatok végrehajtására. A rendvédelmi szervek törvényes működésének garantálása, a rendvédelmi szervek reformja minden esetben hosszú távú feladat. Amíg a katonai kontingens képes rövidtávon a rendfenntartói tevékenységet ellátni, ahhoz, hogy a közrendet és közbiztonságot hosszú távon fenntartsuk a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szerveket, újjá kell alakítani, és meg kell reformálni.

Azt gondolom, hogy egy jól felkészült rendőrt nem lehet egyik napról a másikra kiképezni, és más szakmabelivel nem is helyettesíthető.

A katonai békeművelési kontingensek zöme nem tartható a missziókban huzamosabb ideig, de a rendvédelmi tanácsadók és megfigyelők általában ott maradnak addig, amíg a helyi rendvédelmi szervek képessé nem válnak feladataik ellátására.

A rendőri tanácsadók kétoldalú egyezményben foglalt alkalmazásának hosszú hagyománya van.

Ha visszatekintünk a történelmi példák sorára, úgy gondolom, hogy az alábbi tanulságokat vonhatjuk le:

- ahhoz, hogy a békeműveletekkel kapcsolatos nemzetközi erőfeszítéseket a stabil és biztonságos környezet kialakításához siker koronázza, nagyon jól előkészített, koordinált és a feladathoz igazított világos mandátumra, jól felkészült katonai és polgári válságkezelő erőkre van szükség;
- a sikerhez szükséges a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek minimális működőképessége és maximális együttműködése;
- a biztonság, közbiztonság, a törvényes rend biztosítása soha nem rövid távú feladat;

1990-től kezdődően az ENSZ rendőrség (CIVPOL) szerves részévé vált az ENSZ békeművelési és válságkezelő misszióinak, Bosznia-Hercegovinában és Koszovóban, pedig a CIVPOL-é volt a vezető szerep.

Az ENSZ rendőrségével kapcsolatos hagyományos elképzelés az volt, hogy nagy gyakorlattal rendelkező rendvédelmi szakembereket kérnek a tagállamoktól, majd különböző felhatalmazással a missziós területre telepítik őket, különböző típusú felhatalmazással, garantálva ezzel részrehajlás nélküli működésüket, a törvényes rendet, biztonságot, és a végső célt a tartós béke elérését. Az ENSZ rendőrség tagjai — eltérően a katonai alakulatok állományától nem laktanyákban és katonai táborokban laktak és laknak —, hanem a helyi lakosságtól bérelnek lakásokat és együtt élnek a gondjaikra bízott emberekkel. Ők képezik, ezáltal a békeműveletek „szemét és fülét”. A polgári rendőrségnek saját, a katonaitól eltérő szervezeti felépítése van, amelyet a rendőrfőkapitány irányít (a ciprusi misszió kivételével), akit a New Yorki ENSZ központban neveznek ki.

3. A MAGYAR TAPASZTALATOK ÖSSZEGZÉSE, KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA

A rendelkezésre álló szakirodalom és irattári anyagok áttanulmányozása után azt a következtetést vontam le, hogy a második világháború befejezésétől egészen a rendszerváltásig magyar rendőrök hivatalosan nem vettek részt külföldi rendvédelmi békeművelti vagy polgári válságkezelői misszióban. Ugyan az 1973-75 között a Vietnamban működő Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság tagjai között voltak az akkori BM-hez tartozó rendvédelmi szakemberek (határőrök és a polgári titkosszolgálatok tagjai), de ők katonai ellenőri feladatokat láttak el. A namíbiai ENSZ rendőri misszió pedig pontosan a rendszerváltás időszakára (1989-90) esett. A következő néhány oldalon az 1973-2006 között magyar részvétellel zajló békefenntartó műveletek összegzését, értékelését mutatom be.

3. 1. A Vietnami Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság

Az 1973-75 között a Vietnamban működő Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság (NEFB) elsősorban katonai ellenőrzői és felügyelői feladatokat látott el, de a misszióban szolgált 600 főből mintegy 120 fő a rendvédelmi szervek (határőrség, polgári titkosszolgálatok) állományából került ki. Sajnos itt szenvedte el első veszteségét is a legújabb kori magyar rendvédelmi békefenntartás Dylski Aurél határőr százados személyében.¹²

A NEFB feladatai az alábbiak voltak:

- a tűzszünet megtartásának ellenőrzése;
- a csapatok Dél-Vietnamba történő beviteli tilalma megtartásának felügyelete;
- a fogságban levő vietnami polgári személyek cseréjének, szabadon bocsátásának lebonyolítása;
- a két dél-vietnami fél csapatcsökkentésének ellenőrzése;
- a csapatok leszerelésének felügyelete;
- a szabad és demokratikus választások megtartásának ellenőrzése;

3. 2. Az ENSZ Namíbiai Átmenetet Segítő Csoportja (UNTAG)

A mai modern rendőri békeműveletek kezdetét 1989-re az Egyesült Nemzetek Namíbiai Átmenetet Segítő Csoportja (ENSZ UNTAG) missziójának kezdetére tesszük, ahol Magyarország 22 fővel képviseltette magát. A misszióban való részvétel alapfeltétele a tárgyalóképes angol nyelvtudás volt. Az ez irányú felmérés azonban lehangoló képet mutatott, hiszen a Rendőrség akkori állományából összesen három fő rendelkezett a megkövetelt nyelvi képességgel. Ezért a kontingensben az akkori politikai helyzetnek megfelelően nemcsak rendőrök, hanem diplomaták és hírszerző tisztek is helyet kaptak. A misszió közel egy évig

¹² Győri Sándor: Magyarok Dél-Vietnamban. Budapest, 1985, Zrínyi. 46. o.

tartott és összesen 24 ország 1750 rendvédelmi szakembere, úgynevezett „polgári rendőre” vett benne részt.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Rendőrsége az alábbi feladatokat hajtotta végre:¹³

- a dél-afrikai rendőrség által irányított Délnyugat-Afrikai Rendőri Erők (SWAPOL) felügyeletét és közvetlen ellenőrzését;
- a nemzetközi megállapodásban rögzítettek ellenőrzését;

A magyar kormányt 1988 végén az ENSZ főtitkára, Perez de Cuellar kérte fel a namíbiai misszióban való részvételre. A kontingens felkészítésére a Rendőrtisztviselői Főiskolán került sor. A kontingens parancsnoka Gál Gáspár Tamás nagykövet, a Külügyminisztérium afrikai főosztályának vezetője lett, aki tagja volt a vietnami magyar kontingensnek is. Búcsúztatásukra az osztrák rendőrség felajánlása alapján a Schwechati repülőtéren került sor 1989. április 25-én, az osztrák rendőri kontingenssel közösen. A kontingens parancsnok a magyar kontingens irányítása mellett ellátta a dél-namíbiai körzet ENSZ rendőr főkapitányi beosztását is. Az állomány tagjai pedig ENSZ rendőrállomásokra kerültek, ahol nemzetközi mezőnyben kellett ellátniuk a rendőri megfigyelői és ellenőrzési feladataikat.

3. 3. A kambodzsai ENSZ misszió (UNTAC)

Alig telt egy év a sikeres namíbiai misszió után, amikor újabb felkérés érkezett a magyar kormányhoz az ENSZ-től. Száz magyar rendőrtisztet kértek, a Pol Pot vezette vörös khmerekről hírhedté vált távol-keleti országba, Kambodzsába. Ez a vállalkozás az ENSZ történetének addigi legösszetettebb és legnagyobb létszámú nemzetközi akciója volt: több mint 26 000 fő vett részt benne.

Az ENSZ Kambodzsában átmeneti hatóságként működött az alábbi szervezeti felépítésben:

- az ENSZ főtitkár különmegbízottja és törzse irányította a kambodzsai missziót;
- a Polgári Közigazgatási Igazgatóság a központi és a tartományi szintű közigazgatást vonta ellenőrzése alá;
- a Katonai Kontingens felügyelte a tűzszünet betartását, a fegyveres erők leszerelését, átképzését, továbbá a teljes ENSZ állomány biztonságát volt hivatott garantálni;
- az ENSZ Rendőrség feladatul kapta a helyi rendőrség közvetlen felügyeletét, átképzését és a választásokhoz szükséges, megfélemlítéstől mentes légkör megteremtését;
- a Választási Szakértői Szervezet, végezte a választásra jogosultak összeírását a választások megszervezését és lebonyolítását;
- a Menekültügyi Szervezet feladata a több mint 360 000, főleg Thaiföldön élő menekült hazatelepítése volt;

¹³ Walter F. Mondale: National Democratic Institute for International Affairs [A Nemzetközi Ügyek Nemzeti Demokratikus Intézete]: Nation Building: The U.N. and Namibia, [Nemzet építés: Az ENSZ és Namíbia] Washington D. C. , UN Department of Public Information 1990. 67-68. o.

- az Emberi Jogi Bizottság és szervei végezték az emberi jogi panaszok kivizsgálását az ENSZ Rendőrséggel együttműködve az ilyen jellegű bűncselekmények nyomozását;
- az Újjáépítési Szervezet fontos szerepet töltött be a háborúban a szinte teljesen tönkrement út- vasúthálózat újjáépítésében;

A helyzetet nagymértékben nehezítette, hogy mind a négy politikai párt saját közigazgatással, katonasággal és rendőrséggel rendelkezett. Emellett a Vörös Khmerek szinte már az akció kezdetétől kivonultak a fővárosból Phnom Penhnből és nem tanúsítottak együttműködést az ENSZ komponenseivel, sőt több alkalommal támadást intéztek ellenük.

Vezetéssel a magyar kontingens tagjai az ország tíz tartományában 33 különböző helyen teljesítettek fegyvertelen, megfigyelői szolgálatot. Rendőreink nem elszigetelt, jól őrzött katonai táborokban laktak, hanem a helyi lakosságtól bérelt házakban, velük együtt éltek és dolgoztak.

Feladataik az alábbiak voltak:

- a helyi rendőrség közvetlen ellenőrzése;
- tanácsadás;
- a lakosság és a rendőrség lefegyverzése;
- a fegyverek begyűjtése;
- menekült konvojok kísérése, menekülttáborok őrzése;
- a járásokba visszatelepült menekültek sorsának figyelemmel kísérése;
- emberi jogi panaszok, bűncselekmények kivizsgálása;
- az ellenzéki pártok irodáinak közös őrzése a helyi rendőrséggel;
- panaszok, bejelentések fogadása, kivizsgálása;
- a választási kampány rendőri biztosítása;
- az összeírás és a szavazás rendőri biztosításának, híradásának megszervezése és végrehajtása;
- a helyi tulajdon- és földviták kezelése;

Úgy tapasztaltam, hogy az ENSZ Rendőrség volt az a szerv, amely a legmélyebben épült be a helyi közigazgatásba, amelynek révén az ENSZ széles körben ismertté és elismertté vált Kambodzsában. A magyar ENSZ rendőrök a szolgálati feladataik mellett megpróbáltak más módon is segíteni a helyi lakosságnak. Hétezer dollárt adományoztak a saját napidíjükből a Phnom Penhtől negyven kilométerre levő magyar, francia, kambodzsai kezdeményezéssel létrehozott Barátság Gyermekvárosnak és több helyen ivóvíz kutakat fúrattak a falvak lakosai számára.

A magyar rendőri megfigyelőknek számos veszélyhelyzettel kellett szembenézniük. Az állomány közel ötven százaléka folyamatosan, biztonsági szempontból különösen veszélyes körülmények között teljesített szolgálatot. Az országban több helyen alakult ki veszélyes övezet. A vörös khmer támadások elsősorban közép- és észak-nyugat Kambodzsában jelentettek fokozott veszélyt, a vietnami határtérségben és a Mekong folyó mentén a malária okozott komoly egészségügyi kockázatot. A magyar kontingens tagjait négy alkalommal érte fegyveres támadás, de ezek könnyebb sérülésekkel, magyar áldozat nélkül végződtek.

Enyhébb lefolyású trópusi betegségben (malária) a kontingens mintegy negyven százaléka szenvedett.¹⁴

Az ENSZ kambodzsai missziójában összesen 78 személy, ezen belül 14 ENSZ rendőri megfigyelő vesztette életét, többségük a fegyveres összecsapások és gépjármű balesetek következtében.¹⁵

3. 4. ENSZ Misszió Mozambikban (ONUMOZ)

A következő misszió újra Afrikába szólította a magyar rendőröket. 1994-ben 20 magyar rendőr teljesített szolgálatot közel egy évig Mozambikban, ENSZ zászló alatt. A kontingens parancsnoki teendőket és a Déli Régió rendőr főkapitányi teendőit én láttam el. Az országban majdnem húsz éven át polgárháború dúlt, egymillió volt az áldozatok száma és mintegy két millióan menekültek a szomszédos országokba. Mozambik területének hetven százalékát elaknásították. A leszerelt katonák és gerillák rablóbandákba tömörülve fosztogattak, a bűnüldözés hatékonysága a rendőrség hiányos felszerelése, alacsony bérezése és a burjánzó korrupció miatt kritikán aluli volt. A rendőri vezetők passzív ellenállása miatt nagyon nehézkes volt a helyi rendőrséggel való együttműködés.

A rendőri megfigyelők az alábbi feladatokat kapták:

- a helyi rendőrség tevékenységének, létszámának, fegyverzetének, felszerelésének teljes körű ellenőrzése;
- az emberi és polgári szabadság jogok betartásának ellenőrzése a helyi rendvédelmi szervek tevékenysége során;
- szakmai segítségnyújtás biztosítása;
- panaszok és bejelentések kivizsgálása;
- a polgári biztonsági szolgálatok ellenőrzése;
- repülőterek, kikötők, határátkelőhelyek rendszeres ellenőrzése;
- az összeírás és a választás előkészítése, biztosítása;
- politikai rendezvények biztosítása;
- az ellenzéki párt vezetőjének és az ENSZ Főtitkár Különmegbízottjának személyi biztosítása;
- az ENSZ tagjai által okozott balesetek, szabálysértések és esetleges bűncselekmények kivizsgálása;

A helyi rendőrség demokratikus átalakításában, az emberi jogok biztosításában, a technikai felszereltség és a munkavégzés minőségének javításában komoly szerepe volt az ENSZ rendőröknek. A magyar kontingens több mint fele, nyelvi felkészültsége és szakmai ismeretei elismeréseként valamilyen szintű parancsnoki beosztásban szolgált.

¹⁴ Boda József: Beszámoló jelentés a kambodzsai ENSZ rendőri misszióról, 1993, BM Levéltár

¹⁵ 50 years 1948-1998, United Nations: Peace-keeping, [50 év, 1948-1998, Egyesült Nemzetek Szervezete: Békefenntartás] New York, 1998, UN Department of Public Information 54. o.

3. 5. Az angolai ENSZ misszió (1997-ig UNAVEM majd MONUA)

Még be sem fejeződött a mozambiki misszió, már 1994. decemberében újabb magyar rendőri kontingens kelt útra Afrikába. Ezúttal Angola volt a célország, ahol a misszió öt éve alatt 38 magyar rendőr- és határőrtiszt szolgált.

Az életkörülményeket és a veszélyességet alapul véve elmondható, hogy ez a küldetés volt a legnehezebb. A magyar rendőri megfigyelők itt egyesével, 500-1300 kilométerre egymástól, igen mostoha körülmények között dolgoztak, egy-egy nemzetközi csoport tagjaként. Az elhelyezésre sokszor csak sátrak, vagy romos épületek álltak rendelkezésre. Az ivóvíz és üzemanyag ellátás megoldatlan, az egészségügyi gyorssegély kivitelezhetetlen volt. A híradást nagyteljesítményű műholdas rádiórendszer lett volna hivatott biztosítani, de az összeköttetés folyamatosságát nem sikerült fenntartani. A rendőröket több alkalommal érte gyalogsági támadás a gerillák részéről, az ENSZ főtitkár különmegbízottjának repülőgépét szintén ők lőtték le, ami azután a misszió bezárását vonta maga után.

A helyzet komolyságát az is jellemzi, hogy itt minden magyar megfigyelő megkapta a maláriát és egy közülük a mai napig is küszködik vele. Mindennapos gond volt a napi víz és élelmiszeradag előteremtése. A többi missziótól eltérően itt nem voltak biztosítva tolmácsok, mivel portugál anyanyelvű rendőröket (brazil, Bissau-guineai) kívántak minden rendőrállomásra telepíteni. Az elgondolás jó volt, a problémát, az jelentette csak hogy ezek a kollégák angolul nem tudtak megfelelően, így bár a helyiekkel megértették magukat, rendőreink nem sok információhoz jutottak.

Az ENSZ Rendőrök itt a következő feladatokat végezték a Lusakai Egyezmény előírásai alapján:¹⁶

- Az Angolai Nemzeti Rendőrség (ANR) működésének ellenőrzése, megfigyelése, semlegességének fenntartása érdekében;
- A Gyorsreagálású Rendőrség meghatározott létszámának, valamint fegyverzetének ellenőrzése, megfigyelése;
- A polgári lakosságtól származó fegyverek angolai rendőrség által végzett begyűjtési folyamatának, a fegyverek tárolásának, őrzésének ellenőrzése, megfigyelése;
- Az ANR semlegességének ellenőrzése, megfigyelése az UNITA vezetők részére garantált biztonsági intézkedések vonatkozásában;
- Az ANR semlegességének ellenőrzése, megfigyelése, a szavazóhelyek és a választásokon induló jelöltek, a kampányban részt vevő személyek biztonságának garantálására irányuló tevékenysége során;

3. 6. ENSZ misszió Nyugat-Szaharában (MINURSO)

Rendőreinket következő küldetésük ismét az afrikai kontinensre szólította. Ezúttal Nyugat-Szaharába keltek útra és 21-en teljesítettek itt szolgálatot 1995. februárja és 2001. júniusa között.

¹⁶ Nagy Lajos: UNAVEM-I-II-II, /MONUA/, Az ENSZ Angolai Missziója, /A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban/, Budapest, 2001.július, BM NOK. 20-22. ö.

Az ENSZ Rendőrség itt az alábbi feladatokat látta el:¹⁷

- az ENSZ személyazonosítási irodáinak védelme;
- közreműködés a személyazonosítási folyamatban megfigyelőként résztvevő nyugat-szaharai törzsi vezetők mozgásának biztosításában;
- a regisztrációs dokumentumok szállításának védelme;
- segítségnyújtás az ENSZ polgári alkalmazottai részére az azonosítási és regisztrációs folyamatok során (ujjnyomat készítése, fényképezés, a dokumentumok védelme stb.);

Erre a misszióra az alábbiak politikai, környezeti és biztonsági körülmények voltak a jellemzőek:

- Marokkó-i erős politikai befolyás;
- a rendkívül ingerszegény környezet;
- a monotonia;
- a hatalmas távolságok;
- a sivatagi körülmények;
- a rengeteg felderítetlen aknamező;

3. 7. A Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO) békemissziója Egyiptomban a Sínai-félszigeten

Az 1982 óta a Sínai-félszigeten működő Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO) megfigyelői misszióban 1995-től veszünk részt a Honvédelmi Minisztériummal közösen, ahová azóta is folyamatosan biztosítunk 15 rendőrt katonai rendészeti feladatokra. A magyar kontingens létszáma 41 fő, ebből a misszió sajátosságainak megfelelően mindig négy hölgy is szolgál.

A katonai rendőrök az alábbi feladatokat oldják meg:

- katonai rendészeti (elsősorban rendőri jellegű) feladatok végrehajtása;
- a helyi rendőri erőkkel közösen összekötői feladatok;
- bűncselekmények kivizsgálása;
- rendkívüli események, gépjármű balesetek kivizsgálása;
- az MFO tulajdonának védelme;
- bűnmegelőzési feladatok végrehajtása;
- forgalomirányítói és közlekedési rendőri feladatok ellátása;
- járőrözés;

¹⁷Nagy Zoltán: MINURSO, Az ENSZ Missziója a népszavazásért Nyugat-Szaharában, /A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban/, Budapest, 2001. július, BM NOK. 23-27. o.

- csomagok és veszélyes tárgyak ellenőrzése;
- adminisztrációs feladatok;
- biztonsági és többdimenziós biztosítási feladatok végrehajtása;

A Sínai-félszigeten eddig több mint 100 fő magyar rendőr és határőr teljesített szolgálatot.

3. 8. A bosznia-hercegovinai ENSZ misszió (UNMIBH-IPTF)

A jugoszláviai polgárháború fontos szakasza zárult le a Daytoni Békeegyezmény aláírásával 1995. decemberében. Alig három hónappal az aláírás után a magyar rendőrök már Szarajevóban voltak az új misszió előkészítése érdekében. Az ENSZ Nemzetközi Rendőri Különítményébe (NRK) 1996. március, elején érkezett meg az első, 35 fős kontingens. A helyzet nagyon bonyolult volt, hiszen három közigazgatás, három rendőrség működött és három hadsereg nézett egymással farkasszemet. Valamennyi lakott település bejáratát erősen felfegyverzett rendőrök és katonák védték géppuskákkal, páncélozott harcjárművekkel és harckocsikkal megerősítve.¹⁸

A NRK feladatai az alábbiak a voltak:

- a rendvédelmi szervek, az igazságszolgáltatási intézmények (bíróság, ügyészség), és objektumaik megfigyelése mindennapi tevékenységük figyelemmel kísérése;
- tanácsadási feladat a rendvédelmi szervek számára;
- oktatás és képzés biztosítása a rendvédelmi szervek részére annak érdekében, hogy azok nagyobb gondot fordítsanak a közbiztonság olyan lényeges elemeire, mint a menekültek visszatérése, a szervezett bűnözés, a kábítószeres, a korrupció, a terrorizmus és a közbiztonsági válságok kezelése;
- a közrendet fenyegető veszélyek értékelése, és tanácsadás a helyi rendvédelmi szerveknek, hogy azokkal megfelelő módon foglalkozzanak;
- tanácsadás Bosznia-Hercegovina kormányzó hatóságainak a hatékony polgári rendvédelmi szervezetek kialakítására;
- a helyi rendvédelmi szervekkel közös szolgálatok ellátása;
- nyomozás emberi jogi ügyekben;
- a határ-rendőrség kiképzése és felállítása.

1996-2002 között mintegy 150 magyar rendőr és határőr szolgált az ENSZ Nemzetközi Rendőri Különítményében. A szolgálat nagyon sokat változott, a kezdeti közvetlen megfigyelői és nyomozói feladatok helyett, a misszió utolsó évében már tanácsadással és kiképzéssel foglalkoztak. 2003. elejétől, az Európai Unió vette át ezt a feladatot az ENSZ-től.

¹⁸ Boda József: Jelentés a boszniai ENSZ Magyar Rendőri Kontingens munkájáról, Budapest, 1997. október, BM. Levéltár

3. 9. A Nyugat-Európai Unió békeműveleti missziója Albániában (MAPE)

Az ENSZ mellett más nemzetközi szervezetek is foglalkoznak a nemzetközi válságok kezelésével és békefenntartással. 1998-2000 között a Nyugat-Európai Unió (NYEU) felkérésére két magyar rendőrtiszt teljesített szolgálatot „ismét” Albániában. Feladatuk az albán bűnügyi rendőrség átszervezésében és átképzésében való részvétel volt.¹⁹

Részletesebben az 5. 3. pontban értékelem a missziót.

3. 10. Az ENSZ missziója Grúziában (UNOMIG)

Az ENSZ Grúziai Megfigyelő Missziója (United Nations Observers Mission in Georgia-UNOMIG) az 1992-es grúz-abház polgárháború békés rendezése céljából hozták létre. 2003. december 1-től az ENSZ rendőri tanácsadói missziót is létesített az országban. A feladat, a helyi rendőrség számára szakértők és tanácsadók, kiképzők biztosítása a rendvédelmi szakfeladatok demokratikus és szakszerű végrehajtása érdekében. A tanácsadói csoport 20 fős, eddig három fő magyar rendőr szolgált a misszióban 2004 és 2006 között. 2004. november. 11. és 2006. március 10. közötti időszakban a szerző látta el az UNOMIG Rendőri Főtanácsadó feladatát.

A befejezett missziókat az 1. számú melléklet tartalmazza.

3. 11. Magyarország részvétele a nemzetközi polgári válságkezelésben

Magyarország 2004. május 1-én megvalósult Európa Uniós csatlakozása számos új feladatra történő felkészüléssel járt. Országunk az elmúlt 13 év során a rendőri és választási szakértők kivételével csak igen korlátozott számban vett részt a nemzetközi polgári válságkezelésben. Támogatott országból donor országgá váltunk. Az EU elvárásainak megfelelően a magyar kormány az éves GDP bizonyos részét a legszegényebb országok támogatására kell fordítania. 2003 végére a Külügyminisztériumban létrehozták a Nemzetközi Fejlesztési és Együttműködési Főosztályt (NEFE), melynek feladata a kormány ez irányú felajánlásainak, programjainak koordinálása. A programok a rendvédelmi és közigazgatási szervezeteknek nyújtott támogatást (képzés, tanácsadás) is magukba foglalják.

Rendőreink 1989-től, katonáink 1992-től nagy létszámban és hatékonyan szolgáltak, szolgálnak a világ szinte valamennyi földrészén a katonai és polgári békeműveleti missziókban. Választási szakértőink 1996-tól vannak jelen a békeműveletek elemeként zajló demokratikus és szabad választások ellenőrzése céljából.

¹⁹ Hajdú Sándor: WEU MAPE, Nyugat-Európai Unió Többnemzetiségű Rendőri Tanácsadó misszió, /A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban./ Budapest, 2001. július, BM NOK. 34-37. o..

3. 11. 1. Az eddigi eredmények

- a rendszerváltást követő időszakban a Belügyminisztérium irányításával működő Rendőrség és Határőrség komoly tapasztalatokat szerzett a rendvédelmi, katonai rendfenntartói, katonai rendészi, választási szakértői feladatokra történő felkészítésben, hazai és külföldi rendvédelmi szervek számára;
- a Nemzetközi Oktatási Központ (NOK) a 2000. évtől kezdődően végzi a rendvédelmi és polgári válságkezelő feladatokra induló szakemberek felkészítését. Az itt folyó szakmai munka eredményességét jelzi, hogy valamennyi békefenntartással foglalkozó szervezet és szomszédos ország igényli a NOK-nál folyó tanfolyamokon, szemináriumokon való részvétel lehetőségét. A Vám-és Pénzügyőrség és a Büntetés-végrehajtás országos parancsnokai szintén hasonló igénnyel léptek fel a NOK irányába. 2004. január 05-09. között került sor a magyar Vám- és Pénzügyőrség tisztviselői felkészítésének megszervezésére az Irakkal szomszédos országok határain az ENSZ „élelmiszert, olajért” programja keretén belül történő ellenőrző és felügyelő szolgálat ellátására. A büntetés-végrehajtási szakemberek békefenntartói műveletekben való részvételéhez szintén képzési program biztosításával járul hozzá az intézmény (2006 iraki EU misszió).
- Komoly eredmény, hogy a balkáni országokban zajló demokratikus folyamatok elősegítése során a magyar választási szakértők (mintegy 200 fő) felkészítését a Közép- és Kelet-európai Választási Szakértők Egyesületével (KKVSZE-ACEEEO) közösen a BM NOK végezte. A felkészítésében szerzett tapasztalatok alapján került végrehajtásra a Külügyminisztérium Nemzetközi Fejlesztési és Együttműködési Főosztály felkérése a Palesztin Nemzeti Hatóság választási szakértői részére (22 fő) egy kétéhetes szakmai tanfolyam 2004 elején, a Közép- és Kelet-európai Választási Szakértők Egyesületével közösen, illetve 2005. májusában, Palesztinában;
- 1999-től folyik a NOK-nál a rendvédelmi szervek tagjainak — közalkalmazottak és köztisztviselők és ide értendők — a nyelvi szakmai felkészítése, ahol eddig kb. 250 fő szerzett a békemissziókhöz szükséges mértékű angol nyelvi ismereteket;
- A NOK 1999-es megalapítása óta széles körű nemzetközi együttműködést alakított ki, a békefenntartói és polgári válságkezelői képzéssel, foglalkozó szervezetekkel és intézményekkel. Így többek között az ENSZ Békefenntartó Műveletek Főosztályával, a tokiói székhelyű ENSZ Egyetemmel, a New York-ban működő ENSZ Kiképző Központtal, az ausztriai Béke- és Konfliktuskezelő Központtal, a pisai Szent Anna Egyetemmel, a Békefenntartó Kiképző Központok Nemzetközi Szövetségével, a svéd Békekiképző Központtal, az EBESZ Stratégiai Rendőri Ügyek Osztályával, valamint az EU Rendőri Osztályával. A kapcsolattartás közös szemináriumok szervezésén, szakmai látogatásokon előadók és hallgatók cseréjén képzési programok, megküldésén keresztül valósul meg;
- A NOK által szervezett békefenntartói, válságkezelői hazai és nemzetközi tanfolyamok az Európai Unió (EU), az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) és a Sínai-félszigeten működő Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO) képzési ajánlásai alapján zajlanak, az említett szervezetek szakértőinek bevonásával;

- A NOK által összeállított három hetes alaptanfolyam anyagát használta fel az Európai Rendőri Akadémia (CEPOL) a 2002-2003. évben szervezett első polgári válságkezelői parancsnoki tanfolyam programjának összeállításakor, majd 2006 őszén itt került sor a Koszovóba tervezett EU Rendőrség vezető állományának felkészítésére;
- Az ENSZ, EBESZ és EU képzéssel foglalkozó munkatársai az elmúlt 3 évben több alkalommal is személyesen tanulmányozták a NOK-nál zajló különböző típusú békefenntartói és válságkezelői képzéseket és elismerően szóltak azokról;
- A NOK munkatársait az elmúlt évek során több alkalommal is felkérték a válságkezelői képzésben és a rendőrségi reformok terén szerzett tapasztalatok átadására (Ausztria, Finnország, Grúzia, Horvátország, Japán, Koszovó, Macedónia, Németország, Szlovákia, Svédország, Szerbia-Montenegró);

3. 11. 2. A jelenlegi helyzet

Az IRM jelenleg 150 fő rendvédelmi békemissziókra, válságkezelésre felkészített rendőrrel és határőrrel, valamint az ACEEEO választási szakértőivel együtt kb. 200 fő választási szakemberrel rendelkezik.

A Külügyminisztériumban szintén van számos olyan munkatárs, aki valamilyen ENSZ, vagy EBESZ misszióban, a polgári közigazgatásban komoly tapasztalatra tett szert.

A Pénzügyminisztérium állományába tartozó Vám- és Pénzügyőrség tagjai közül kb. 10 fő felkészítésére került sor, akik polgári válságkezelői feladatokat teljesítettek, alapvetően az Irakkal határos országokban.

A Miniszterelnöki Hivatalhoz tartozó polgári titkosszolgálatok állományából jó néhányan már teljesítettek szolgálatot polgári rendőri missziókban.

2000-ben az Európai Parlament az EU nemzetközi válságkezelésben való szerepvállalásáról döntött.²⁰

Az Európai Unióban az egységes polgári válságkezelői képzési programokat 2002. májusára elkészítették és még abban az évben meg is hirdették azt a tagországok szakemberei számára.

2004. év elejétől ez a lehetőség, bár korlátozott számban, hazánk számára is fennáll. Összesen 8 fő magyar vett részt ilyen típusú képzésen.

A rendőri (határőr) vezetők képzése nemzetközi szinten az Európai Rendőr Akadémia által szervezett válságkezelő parancsnoki tanfolyamokon és a NOK által szervezett hazai békefenntartó (válságkezelő) tanfolyamokon megoldott. Az Európai Rendőr Akadémiával kapcsolatos nemzeti koordinátori feladatokat a BM NOK látja el 2002. eleje óta. A CEPOL polgári válságkezelői tanfolyamain 4 fő rendőr és 2 fő határőrtiszt (vezető) vett részt idáig. A BM NOK válságkezelő parancsnoki tanfolyamán (2003) 15 fő, (ebből 5 külföldi) rendőr és határőr szerzett hasznos ismereteket a polgári válságkezeléssel kapcsolatban.

²⁰ European Parliament resolution on the establishment of a common European security and defence policy with a view of the European Council in Feira Minutes of 15/06/2000 [Az Európai Parlament határozata a közös európai biztonsági és védelempolitika létrehozásáról, az Európai Tanács véleménye, Feirai Jegyzőkönyv]. Brüsszel, 2000. 06. 15. Európai Tanács

A közigazgatásban (minisztériumi, önkormányzati szakemberek, polgári közigazgatási szakértők, vámtisztviselők, büntetés-végrehajtási szakemberek) dolgozó köztisztviselők és közalkalmazottak nemzetközi válságkezelésre történő kiválasztásának, felkészítésének, külszolgálatának jelenleg nincs kidolgozott rendszere. 2004-2006 között működött ugyan svéd irányítással az Európai Képzési Csoport (European Group on Training - EGT) és végrehajtotta kb. 250 civil szakértő felkészítését, és kb. 80 fő kiképzését az azonnal bevethető tartalék számára, de az erre szánt pénz elfogyott és így jelenleg nincs mód a polgári válságkezelésben oly fontos civil szakértők felkészítésére.

A világban több nemzetközi szervezet (ENSZ, EBESZ, EU, NATO, MFO) is igényt tartana felkészült, a polgári adminisztráció területén jártas, a missziós nyelveket beszélő szakemberekre.

A polgári válságkezelésben résztvevő szakértők felkészítésének alapvetően a missziós területen várható különleges helyzetekben (humanitárius katasztrófa, járvány veszély, akna veszély, tűzhelyzet, tájékozódás, térképészeti ismeretek stb.) való helytállásra kell irányulnia, hiszen szakmájukat valamennyien ismerik. Ezen ismeretek oktatásában a NOK több mint hét éves gyakorlati tapasztalattal és jól felkészült, missziós tapasztalatokat szerzett oktatói állománnyal rendelkezik.²¹

A jelenlegi helyzetet a 2. számú melléklet tartalmazza.

3. 11. 3. Magyarország — mint EU tagállam — feladatai ezen a területen

1. Kormányzati és IRM szinten döntés szükséges arról, hogy Magyarország milyen erővel és eszközökkel vegyen részt a nemzetközi polgári válságkezelésben. Mint az EBESZ, ENSZ, EU és NATO tagja, részvételünkről továbbá az ehhez meghatározott létszám felajánlásáról, valamint a kiválasztáshoz, felkészítéshez, kihelyezéshez szükséges pénzügyi fedezet biztosításáról Nemzeti Biztonsági Stratégiánk figyelembe vételével a kormánynak kell döntenie;
2. A tárcaközi egyeztetési és koordinációs feladatokat célszerű az IRM Bel- és Igazságügyi Együttműködési Főosztályra bízni, hiszen egyébként is a főosztály feladata Magyarország képviselete az EU különböző szakcsoportjaiban;
3. Minisztériumi szinten az Oktatási Főigazgatóság, a Közigazgatási Intézet (Államigazgatási Főiskola) és a NOK dolgozza ki a kiválasztás, felkészítés rendszerét az eddigi hasznosítható tapasztalatok alapján;
4. A polgári válságkezeléshez az EU Válságkezelő Rendőri Egységéhez hasonlóan fel kell készíteni, és készenlétben kell tartani egy 10-20 fős szakértői csoportot a polgári közigazgatás valamennyi területén. Ezeket a felkészítéseket célszerű az IRM NOK-ra bízni, amely képes azt az érintett tárcák szakemberei bevonásával hatékonyan megszervezni és végrehajtani,

²¹ Józai János Az Európai Unió Válságkezelő Erők Magyar Kontingense, Tanulmány a BM közigazgatási államtitkár által a belügyi ágazatban tevékenykedők számára kiírt 2002. évi pályázatára, Budapest, 2002. 40. o.

5. Élni kell az EU által 2004. elejétől felajánlott képzési lehetőségekkel és résztvevőket küldeni a közigazgatási és igazságszolgáltatási alaptanfolyamokra, az IRM, az TÖM, a PM és a MeH állományából;
6. A nemzeti nyilvántartás vezetését az IRM Humántervezési és Irányítási Osztályra bízni, hiszen a rendőri békeműveleti nyilvántartásáért is ők a felelősek, továbbá jogosultak a személyes adatok kezelésére;

3. 12. A magyar rendvédelmi békeműveletek eredményeinek összegzése

- Kialakult a magyar rendvédelmi békeműveletek irányításának rendszere, létrejött a békeműveleti képzést és felkészítést végrehajtó szervezet.

A magyar rendvédelmi békeműveletek irányításának rendszerét a 3. számú melléklet tartalmazza.

- Jelentős eredményeket értünk el a végrehajtott missziók (Namíbia, Kambodzsa, Mozambik, Angola, Nyugat-Szahara, Egyiptom, Albánia, Bosznia-Hercegovina, Grúzia, Koszovó, Macedónia, stb.) során;
- Több száz rendvédelmi és választási szakember gyarapította szakmai ismeretét és nyelvtudását nemzetközi környezetben;
- Szinte felbecsülhetetlen kapcsolatrendszer alakult ki a különböző nemzetközi szervezetek képviselőivel és a békeműveletekben résztvevő nemzeti alakulatok tagjaival;
- A magyar szakemberek komoly elismerést vívtak ki szakmai teljesítményükkel és szorgalmukkal a nemzetközi szervezetekben és a nemzeti kontingensek előtt;
- Nemzetközi elismerés övezi a magyar békefenntartói és válságkezelői képzést, felkészítést;
- Sikerült elérni, hogy nemzetközi jelenlétünk fennmaradjon a rendvédelmi békeműveletekben;

4. A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS JELENLEGI HELYZETÉNEK ÉRTÉKELÉSE (A MAI MODERN RENDŐRI BÉKEFENNTARTÁS)

Kutatásaim alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a rendvédelmi szervek az alábbi békeművelési, válságkezelési szakmai területeken vesznek részt jelenleg, a különböző nemzetközi szervezetek felkérésének megfelelően:

- megfigyelő és ellenőrző;
- közvetítő;
- konfliktus megelőző;
- tanácsadó;
- mentori és kiképzői;
- rendvédelmi reformokhoz (büntetés-végrehajtási, határőrizeti, katasztrófavédelmi, rendőri, titkosszolgálati) segítségnyújtás.

Az ENSZ két fajta békeművelésben alkalmazza a rendvédelmi szakembereket, békefenntartó műveletekben: (Ciprus, Elefántcsontpart, Kelet-Timor, Kongó, Koszovó, Libéria, Nyugat-Szahara, Sierra Leone), valamint politikai és békeépítő missziókban (Afganisztán, Bissau-Guinea, Grúzia, Tádzsikisztán).²²

Az EBESZ tagállamok Külügyminiszteri Tanácsa Bukarestben lebonyolított 9. értekezletén (2001. december 3-4.) döntött, arról, hogy tekintettel az új kihívásokra (terrorizmus, nemzetközi szervezett bűnözés, illegális migráció stb.) segítséget nyújt a tagállamok részére, hogy a rendvédelmi szervek meg tudjanak felelni ezen új feladatoknak. Az EBESZ 2003-ban stratégiát dolgozott ki a XXI. század biztonságát és stabilitását fenyegető veszélyek kezelésére. Az EBESZ a rendvédelem területén elsősorban a tanácsadói, megfigyelői (Grúzia, Horvátország, Macedónia, Tádzsikisztán) és kiképzői műveleteket (Koszovó, Szerbia és Montenegró) és rendvédelmi reformok segítségét vállalja magára, alapvetően Európában továbbá Közép-Ázsiában.

Az Európai Unió tagállamai 1999. decemberében Helsinkiben új európai biztonság- és védelempolitika mellett döntöttek. Ezek szerint az EU-nak képesnek kell lennie önálló cselekvésre, melynek végrehajtásához hiteles katonai erővel és döntéshozatali mechanizmussal kell rendelkeznie. 2003 végére megszületett az Európai Biztonsági Stratégia. Az év második felében pedig létrehoztak egy 60000 fős katonai és egy 5000 fős rendvédelmi készenléti erőt. Az EU mint regionális szervezet számára a rendvédelmi békeműveletekben való részvétel új feladatként jelentkezett. 2003. január 1-jével viszont tagállamai szinte mindegyike már hosszú évekre visszanyúló tapasztalatokkal rendelkezett a válságkezelési feladatok megindításához. Az EU jelenlegi rendőri misszióiban a tanácsadói tevékenységet és a rendvédelmi reformok támogatását helyezi előtérbe (Bosznia-Hercegovina, Macedónia). Folyamatban van (2004-2006) az EU válságkezelési tevékenységének kiterjesztése az afrikai kontinensre (Szudán, Kongó). Ezekben a missziókban az EU katonaság az Egyesített Rendőri

²² www.un.org/Depts/dpko/cu_mission/body.htm

Egységek (IPU) alkalmazásával speciális rendvédelmi feladatokat (háborús bűnösök felkutatása, letartóztatása, fedett műveletek végrehajtása, stb.) végez.

A NATO a hidegháború végével, a Varsói Szerződés megszűnésével, a Szovjetunió felbomlásával és a délszláv válság kitörésével új helyzettel találta magát szemben. A szövetség történetében azonban a legnagyobb változást a 2001. szeptember 11-i Amerikai Egyesült Államok ellenes terrortámadás okozta. Ez arra ösztönözte a tagállamokat, hogy új képességeket fejlesszenek ki hadseregeikben (rendfenntartói, polgári-katonai együttműködési, újjáépítési stb.). Rendvédelmi tevékenysége során kezdetben a balkáni konfliktusok idején, elsősorban határőrizeti szakembereket alkalmazott megfigyelői, ellenőrzési, közvetítői feladatokra, (albán- macedón határtérség), valamint katonai rendőröket. A nemzeti katonai rendész (rendőr) alegységek pedig, a katonai alakulatok rendjére és biztonságára hivatottak ügyelni. Ma már az afganisztáni művelet során (Nemzetközi Biztonsági és Közreműködő Erő-ISAF) ezeket az új képességeket alkalmazza. E mellett a NATO komoly szerepet vállal a katonai és polgári alakulatok, személyek felkészítésében a békeműveletekkel kapcsolatban.

A számos válság, konfliktus és egyéb a nemzetközi és nemzeti biztonsággal kapcsolatos kihívás arra ösztönözte az államokat, hogy ne csak a nemzetközi szervezetektől várjanak segítséget, hanem saját maguk, a szomszéd országokkal és más szövetségesekkel együtt próbáljanak megoldást keresni. A teljesség igénye nélkül nézzünk néhány példát erre a kezdeményezésre: ilyen az Afrikai Unió, az Arab Liga, az Arab-öböl menti Együttműködési Tanács, a GUAM (Grúzia, Ukrajna, Azerbajdzsán, Moldávia) együttműködése, mint regionális szervezet és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) mint globális szervezet.

Kitűnő példája a fenti együttműködésnek a Sínai-félszigeten már 1991-óta sikeresen működő Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO) misszió. Véleményem szerint az MFO jó példája egy regionális szintű válság nemzetközi összefogással történő kezelésének.

A XX. században kezdődött az úgynevezett „zsoldos alakulatok” (magánhadseregek és magánbiztonsági szolgálatok) alkalmazása, nemzetközi rendfenntartó tevékenységre az afrikai, ázsiai, európai és a közép-amerikai (Belga-Kongó, Angola, Biafra, Zaire, Csecsenföld, Kolumbia, Eritrea, Kasmír, Libéria, Etiópia, Azerbajdzsán, Örményország, Grúzia, Moldávia, Jugoszlávia, Afganisztán, Irak) válságövezetekben. Sokan kétségbe vonják alkalmazásuk jogi alapjait és megkérdőjelezzik besorolásukat a békeműveleti és válságkezelő erők közé. A tények azonban magukért beszélnek, pl. Irakban ezek a szervezetek adják a legnagyobb létszámú fegyveres rendfenntartó erőt a koalíciós erők után. Létszámukat a szakirodalom 50 000 főre becsüli. Ezek a magánbiztonsági szolgálatok biztosítják az ország nagy részén a fontosabb polgári objektumok és szállítmányok őrzését és nyújtanak fegyveres biztosítást az újjáépítéseken dolgozók számára.²³ Sajnos már magyar áldozatai is vannak ezen szolgálatnak.

²³ Fred Rosen: Contract Warriors, New York, USA, 2005, Penguin Group, 1.o.

4. 1. ENSZ missziók²⁴

4. 1. 1. Az ENSZ ciprusi békefenntartó tevékenysége (UNFICYP)

Cipruson az ENSZ 1964-ben kezdte békefenntartói tevékenységét és a mai napig állomásoznak kéksisakosok az országban. A tevékenység katonai misszióként indult. Az ENSZ rendőrség létszáma 64 fő. Feladata a kapcsolattartás görög és török rendőrséggel, a közrend és közbiztonság fenntartása az ütköző zónában, az átkelő pontokon, és a nyomozások szakmai támogatása, valamint humanitárius segítségnyújtás. Magyarország katonákat és katonai rendészeket (rendőröket) biztosít a ciprusi ENSZ részvételhez.

4. 1. 2. Az ENSZ politikai és békeépítő missziója Biszau-Guineában (UNOGBIS)

Bissau-Guineában 1999. márciusától az ENSZ béke-és bizalom erősítő feladatokat vállalt fel. Az ENSZ főtitkár különmegbízottja törzsében két fő rendőri főtanácsadó dolgozik, akik a rendvédelmi szervek demokratikus működésével és az emberi jogok betartásával kapcsolatos ügyekben nyújtanak segítséget az ENSZ vezetésének és a helyi rendvédelmi szervek vezetői számára.²⁵

4. 1. 3. Az ENSZ válságkezelő tevékenysége Koszovóban (UNMIK)

Az ENSZ Átmeneti Közigazgatási Missziója Koszovóban 1999 nyarán kezdődött. Az ENSZ itt kettős rendfenntartói stratégiát követ: átmenetileg biztosítja a közrendet és közbiztonságot, végzi a rendfenntartói és bűnüldözői munkát, másrészt folyamatosan fejleszti és képezi a helyi rendőrséget. Itt az ENSZ rendőrségé a főszerep, amit az is jelez, hogy az ENSZ főtitkár különmegbízottjának az egyik helyettese felügyeli Koszovó rendvédelmét és igazságszolgáltatását. Az ENSZ rendőrség főkapitánya 52 ország több mint 4000 rendvédelmi szakemberét irányítja. A misszió sajátossága, hogy itt fegyveres rendőri, rendvédelmi végrehajtói feladatokat kell ellátni, ezért a rendőrfőkapitány tömegdemonstrációk kezelésére, terrorellenes feladatokra kiképzett különleges rendvédelmi alakulatokkal is rendelkezik. Magyar rendőrök és határőrök 1999-2002 között 10 fővel, 2002-2004 júliusa között 5 fővel, jelenleg (2005) ismét 10 fővel vesznek részt az itteni békefenntartói feladatokban.²⁶ Folyamatban van a misszió átadása az Európai Unió részére. Az EU Tervező Csoportja 2006 nyara óta a helyszínen készíti elő a zökkenőmentes váltást, amely Koszovó politikai státuszának elfogadása után valósulhat meg.

²⁴ United Nations Peace Operations, Year in Review 2004, [ENSZ Béke műveletek, a 2004 év áttekintése] 2005, New York, Peace and Security Section of the United Nations Department of Public Information, 25-27.o.

²⁵ www.un.org/Depts/dpa/prev_dip/fst_prev_dip/htm

²⁶ Szipola Gyula: UNMIK, ENSZ Átmeneti Közigazgatási Missziója, Koszovóban, /A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban/, Budapest, 2001. július, BM NOK. 34-37. o.

4. 1. 4. ENSZ misszió a Kongói Demokratikus Köztársaságban (MONUC)

Az ENSZ békeművelési tevékenysége Kongóban 1999. novemberében indult, a Lusakai Tűzszüneti Egyezmény aláírásával, amit 2000-ben módosítottak. A régióban még hét országban működtet az ENSZ misszió összekötő irodákat a bonyolult, több országra kiterjedő válsághelyzet miatt. A békefenntartó rendőrök 18 országból érkeztek, engedélyezett létszámuk 475 fő. Részt vesznek a helyi biztonsági erők lefegyverzésében és leszerelésében, a helyi rendvédelmi szervek ellenőrzésében és megfigyelésében, az emberi jogok és a szabad mozgás biztosításában, határellenőrzésben, a szabad, átlátható és békés választások megtartásában, a teljes biztonsági szektor reformjában.

4. 1. 5. Az ENSZ Kelet-Timori missziója (UNMISSET)

Kelet-Timoron az ENSZ 1999-ben kezdte meg válságkezelő munkáját UNAMET megnevezéssel, majd az év végén az ENSZ ideiglenes jelleggel átvette a közigazgatás irányítását is, UNTAET néven. A békefenntartással foglalkozó rendvédelmi erők maximális létszáma az ENSZ által lebonyolított szabad és demokratikus választásokig 1250 fő volt és teljes jogkörű rendvédelmi végrehajtói jogosítvánnyal rendelkeztek. Feladatuk volt a közrend és közbiztonság biztosítása, valamint a helyi rendvédelmi szervek megszervezése és kiképzése. Ebben a misszióban került sor az első női rendőrfőkapitány kinevezésére az ausztrál Sandra Peisly személyében. A rendőri misszióban 29 ország vett részt.

2002-től a mandátum megváltozott és az alábbi feladatokra terjedt ki:

- az igazságszolgáltatási szervek segítése, tanácsadás,
- a rendvédelmi szervek hatékonyságának növelése,
- a közrend és közbiztonság javítása,

A misszió 2005. májusában sikeresen befejeződött. Jelenleg egy 56 fős ENSZ rendőri tanácsadó csoport segíti a helyi rendőrség munkáját.

4. 1. 6. Az ENSZ politikai és békeépítő missziója a Közép-Afrikai Köztársaságban (BONUCA)

Az ENSZ 2000. februárja óta működtet egy tanácsadói missziót a Közép-Afrikai Köztársaságban. Az ENSZ rendőrök (6 fő) rész vesznek az igazságszolgáltatási szervek reformjának kidolgozásában, és tanácsokkal szolgálnak a rendvédelmi szervek átalakításával és átképzésével kapcsolatban.

4. 1. 7. Az ENSZ afganisztáni támogató missziója (UNAMA)

Afganisztánban az ENSZ egy béketámogató műveletet hajt végre 2002. márciusától. Az itt dolgozó rendvédelmi szakemberek a helyi igazságszolgáltatási szervek (bírószék, büntetés-végrehajtás, határőrség, ügyészség, rendőrség) számára nyújtanak segítséget, azok újjászervezéséhez, demokratikus működtetésükhöz. A jelenlegi létszám 8 fő, többségük rendőr, de büntetés-végrehajtási szakemberek is segítik a munkájukat. A teljes biztonsági szektor reformja a cél. Az ENSZ létrehozott egy Koordinációs Irodát, amely a tagállamokból érkező segélyeket és egyéb jellegű támogatásokat (oktatás, képzés) hivatott egyeztetni.

4. 1. 8. ENSZ misszió Sierra Leonében (UNAMSIL)

Az ENSZ Sierra Leone-i missziója 1998-ban kezdődött, megfigyelői feladatokkal UNOMSIL néven. 1999-ben bővített mandátummal indult az UNAMSIL misszió. Az engedélyezett ENSZ rendőri létszám 170 fő volt, akik 18 országot képviseltek.

A feladat a helyi rendvédelmi, igazságszolgáltatási és közigazgatási szervek részére szakértői támogatás, tanácsadás biztosítása, részvétel a fegyveres erők lefegyverzésében és leszerelésében.

A misszió 2005 decemberében sikeresen befejeződött és az ENSZ Egyesített Hivatala (UNIOSIL) néven egy kis létszánú tanácsadói csoport segíti a béke konszolidálását az országban. A 19 fős ENSZ rendőrséget egy főtanácsadó irányítja.

4. 1. 9. Az ENSZ tádzsikisztáni politikai és békeépítő missziója (UNTOP)

Az ENSZ katonai megfigyelőkkel már 1994-től jelen van Tádzsikisztánban, ahol az EBESZ - szel együttműködve felügyelték a tadzsik-afgán határon a tűzszünet betartását. Az ENSZ Rendőrséget egy főtanácsadó képviseli, akinek a feladata a helyi belügyminisztérium segítésére terjed ki.

2002. december- 2004. február között ENSZ felkérésre egy oroszul és angolul egyaránt jól beszélő, missziós tapasztalattal rendelkező magyar rendőrtiszt szolgált Tádzsikisztánban, a belügyminiszter főtanácsadójaként.

4. 1. 10. A libériai ENSZ misszió (UNOL)

A polgárháború Libériában, 1989-ben tört ki. A béke helyreállítására egy regionális szervezet, a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közössége (Economic Community of West African States, ECOWAS) tett erőfeszítéseket az ENSZ támogatásával. Ezek azonban nem vezettek eredményre, így ENSZ Megfigyelői Misszió (UNOMIL) indult 1993-ban. 1997-től kezdődött az ENSZ békeépítő tevékenysége Libériában UNOL néven.

2003-tól kiújultak a harcok a kormányerők és a különböző fegyveres csoportok között, ezért a BT megváltoztatta a misszió mandátumát. Az engedélyezett ENSZ rendőri létszám 1115 fő, beleértve a különleges rendőri alakulatokat is. Az a furcsa helyzet állt itt elő, hogy az ENSZ rendőrség ugyan csak megfigyelői mandátummal rendelkezik, a tömegdemonstrációk kezelését mégis az ENSZ rendőrség különleges alakulatai látják el.

Az ENSZ rendőrség feladatai:

- részvétel a fegyveres csoportok lefegyverzésében és leszerelésében;
- az általános emberi jogok biztosítása;
- a helyi rendvédelmi szervek ellenőrzése, megfigyelése, átszervezése;
- az ECOWAS-al közös képzési program kifejlesztése és végrehajtása a rendvédelmi szervek tagjai számára;
- részvétel a nemzeti igazságszolgáltatási és büntetés-végrehajtási stratégia kidolgozásában;
- segítségnyújtás a helyi rendőrség számára;

4. 1. 11. ENSZ misszió Elefántcsontparton (UNOCI)

Az ENSZ BT 2003-ban hozott határozatot egy ENSZ politikai misszió indításáról Elefántcsontparton (MINUCI), amelyet 2004 februárjában módosított (UNOCI). Az ENSZ rendőrség 350 fővel rendelkezik és az alábbi feladatokat, hajtja végre:

- részt vesz a lefegyverzés és leszerelés ellenőrzésében;
- együttműködve a libériai és a Sierra Leone-i missziók ENSZ rendőrségével, koordinálja a leszerelés és lefegyverzés céljából hazatérő csoportok határátkelését;
- segíti a közrend és közbiztonság helyreállítását;
- segíti a helyi igazságszolgáltatási szervek átalakítását, átképzését;

4. 1. 12. ENSZ művelet Burundiban (ONUB)

Az ENSZ Biztonsági Tanács (BT) 1545-ös határozatával 2004 tavaszán békefenntartó művelet indult Burundiban. Az ENSZ rendőrség létszáma 120 fő.

Feladatuk a következő:

- részvétel a lefegyverzés és leszerelés ellenőrzésében;
- a polgári lakosság védelme;
- határellenőrzés- és megfigyelés;
- a rendvédelmi szervek reformjának végrehajtása;
- a helyi rendvédelmi szervek megfigyelése, ellenőrzése és átképzése;
- az igazságszolgáltatás és a büntetés-végrehajtás reformjában való részvétel;

4. 1. 13. ENSZ misszió Haitin (MINUSTAH)

Az ENSZ BT a nemzetközi béke és biztonság megőrzése érdekében 2004. április 30-i, 1542-es határozatával 2004. június 1-jén, új missziót indított Haitin, MINUSTAH néven. Különböző néven és létszámmal az ENSZ 1993 óta van jelen a szigetországban.

Az ENSZ Rendőrség 1622 főt biztosít és az alábbi feladatokat, látja el:

- a helyi rendőrség közvetlen felügyelete;
- segítségnyújtás a helyi rendőrség átszervezéséhez és reformjához;
- a helyi rendőrség tagjainak ellenőrzése, kiválasztása, át- és kiképzése;
- mentori és tanácsadói feladatok;
- részvétel a fegyveres csoportok lefegyverzésében, leszerelésében és a társadalomba visszailleszkedésük támogatásában;
- segítségnyújtás a helyi rendőrség és a parti őrség számára a törvényes rend, a közrend és a közbiztonság helyreállításában;
- a helyi büntetés-végrehajtási szervezet újjászervezése;
- az alapvető emberi jogok biztosítása;

4. 1. 14. Az ENSZ előkészítő missziója Szudánban (UNAMIS)

2004. június 11-én került megalakításra az ENSZ szudáni előkészítő missziója azzal a céllal, hogy felmérje a helyszínen a lehetőségeket a nagy létszámú katonai (10 000 fő) és rendőri kontingensek (715 fő) telepítéséhez, valamint megtervezze és előkészítse a helyszínen a kontingensek fogadását. A tervezésbe és az előkészítésbe az ENSZ rendőrség részéről 6 fő vett részt. 2005. március. 24-vel az ENSZ 1580-es határozatával indult meg a csapatok és az ENSZ rendőrség telepítése a térségbe.

Az ENSZ rendőrség az alábbi feladatokat kapta:

- a szudáni rendőrség átszervezése. átképzése;
- egy demokratikus képzési program kidolgozása a helyi rendvédelmi szervek számára;
- a törvényes rend helyreállítása és az emberi jogok védelme;
- egy független igazságszolgáltatási rendszer létrehozása;

4. 1. 15. Az ENSZ Hágai Nemzetközi Törvényszéke (ICTY)

Az ENSZ Hágai Nemzetközi Törvényszéke (International Crime Tribunal for the former Yugoslavia- ICTY) 1993. május 25-én alakult meg az ENSZ Biztonsági Tanácsa 827-es határozatával. Bár a Törvényszék nem békeművelési misszióként működik, mégis fontos feladatot tölt be, amely feladatok komoly kihatással vannak, elsősorban a Balkánon zajló békefenntartói, válságkezelői műveletekre. Véleményem szerint nem lenne teljes és átfogó a dolgozat a Törvényszéken folyó munka ismertetése nélkül.

A Nemzetközi Törvényszék feladatai:

- bírósági eljárás során elítélni azokat a személyeket, akik a jugoszláviai események során 1991-től kezdődően megsértették az emberi jogokat;
- igazságot szolgáltatni az áldozatok számára;
- elrettenteni azokat, akik súlyosan megsértik az emberi jogokat;
- hozzájárulni a béke megteremtéséhez és a nemzetiségek közötti megbéküléshez a volt Jugoszlávia területén;

2003. szeptembere és 2005. áprilisa között egy magyar rendőrtiszt hölgy is dolgozott a volt Jugoszlávia területén elkövetett háborús bűnöket vizsgáló Hágai Nemzetközi Törvényszéken nyomozóként, amely komoly elismerés a Magyar Rendőrség bűnügyi szolgálata számára.

Hasonló feladattal került felállításra a ruandai népirtás kivizsgálásával foglalkozó nemzetközi törvényszék és folyamatban van a kambodzsai Vörös Khmerek által elkövetett népirtás kivizsgálására hivatott nemzetközi törvényszék felállítása.

4. 2. EBESZ missziók²⁷

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) is felismerte a rendvédelmi szervek demokratizálásának és reformjának szükségességét és 2001-ben létrehozta a bécsi központú Stratégiai Rendőri Ügyek Osztályát (SPMU). 2006-ban a tagállamok szakértőinek bevonásával kidolgoztak egy kézikönyvet a demokratikus rendőri munkával kapcsolatban. A rendőri tanácsadói és oktatói munka mellett nagy figyelmet fordítanak a jogállamiságot segítő tanácsadói és szakértői tevékenységre. Az EBESZ jelen van Albániában, Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, Koszovóban, Montenegróban, Szerbiában. Az alábbiakban csak a rendvédelmi tárgyú missziókkal kívánok foglalkozni.

4. 2. 1. EBESZ misszió Koszovóban

A szintén Koszovóban működő, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) és az ENSZ által üzemeltetett Koszovói Rendőr Akadémián 2000-től oktatnak magyar rendvédelmi szakemberek. Eddig közel 20 fő magyar rendvédelmi szakember tanított összesen az iskolán.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1244. határozatával hozta létre az új koszovói rendőrség kiképzésére Victirinben a Koszovói Rendőri Szolgálat Iskoláját. Az iskola az EBESZ szervezésében és felügyeletével, az általa toborzott nemzetközi oktatógárdával működik 1999. óta. 2006. végéig az iskola több mint, 7000 fő kiképzését hajtotta végre.²⁸

Az EBESZ feladata Koszovóban a törvényesség, az emberi jogok és a jogállamiság erősítésének segítése. A magyar felajánlás része a Koszovói Parlament Rendészeti Bizottsága számára a tapasztalatok átadása szakmai szeminárium és látogatás formájában. Jelenleg ez az EBESZ legnagyobb létszámú missziója.

4. 2. 2. EBESZ missziók Szerbiában és Montenegróban

Szlobodan Milosevics jugoszláv elnök bukása után ebben az országban is elkezdődött a rendvédelmi szervek modernizációja, átképzése. Ezt a feladatot a nemzetközi szervezetek közül az EBESZ vállalta magára és 2001-től egyhetes turnusokban megkezdődött a szerb, majd 2003 elejétől a montenegrói rendőrség és határrendőrség átképzése. Szerbiában három kollégánk dolgozott egy évig, közülük az egyik rendőrtiszt irányította a montenegrói rendőrség átképzésével foglalkozó nemzetközi kiképző csoport munkáját. Jelenleg az EBESZ rendőri tanácsadókkal segíti a rendvédelmi szervek demokratizálásának és reformjának végrehajtását. Ezen belül elsőbbséget élvez a közösségi rendőri munka, a rendőrség elszámoltathatóságának kialakítása, a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés, a határőrizet, bűnügyi helyszínelés és szakértői tevékenység és az oktatás. Az EBESZ tevékenysége itt sem korlátozódik csak a rendőri reformra, hanem magában foglalja az egész rendvédelem területét és az igazságszolgáltatást. Kiterjed a korrupció elleni fellépésre, a háborús bűnösök felkutatására, a büntetés-végrehajtás reformjára, az emberi jogok védelmére.

²⁷ www.osce.org/spmu/

²⁸ Steve Bennett: Graduates 30th KPS Class, Pristina, [A Koszovói Rendőri Szolgálat 30 osztályának kibocsátó ünnepsége] 2005, július, The Protector, [Az Oltalmazó], (Newsletter of the Police in Kosovo) [A Koszovói Rendőrség folyóirata] 24.o.

4. 2. 3. Az EBESZ rendvédelmi tevékenysége Macedóniában

Az EBESZ 2001-től van jelen az országban. 2002 végétől az EBESZ rendőri átképző, tanfolyamokat szervezett ezer helyi rendőr részére a kisebbségi kérdések kezelésére. 2003 elejétől 2004 végéig két magyar kollégánk is részt vett oktatóként a macedón és albán származású rendőrök felkészítésében, egy fő, pedig a helyi belügyminisztériumot segítette. Nagy hangsúlyt fektettek az etnikumok közötti bizalom helyreállítására, a jogállamiság erősítésére és a sajtókapcsolatok kiépítésére. Jelenleg két magyar szakértő dolgozik Macedóniában.

4. 2. 4. EBESZ misszió Grúziában

Változó feladattal és létszámmal az EBESZ 2006-tól van jelen Grúziában. 2003-tól dolgoznak magyar rendőr- és határőr tisztek az országban, az orosz- grúz határon, Dél-Oszétiában, határmegfigyelői feladattal és oktatóként az EBESZ kötelékében. Feladataikat járőrözéssel és megfigyeléssel oldották, meg és speciális ismereteket oktattak, oktatnak. 2006. decembere óta egy magyar rendőrtiszt látja el az EBESZ grúziai missziója rendőri főtanácsadói beosztását.

Jelenleg az alábbi területeken nyújtanak segítséget a helyi rendvédelmi szervezeteknek:

- terrorizmus elleni felkészítés
- emberkereskedelem elleni segítségnyújtás
- emberi jogok védelme
- demokratikus jogrendszer kialakítása
- konfliktuskezelés

Összesen 10 magyar rendőr és határőr teljesített itt, igen nehéz körülmények között szolgálatot.

4. 2. 5. EBESZ misszió Horvátországban

Az EBESZ 1996 óta kíséri figyelemmel Horvátországban a háborús bűnösök felkutatását és az országban belüli bírósági eljárások lefolytatását.

A misszió belül működik egy Rendőri Ügyek Osztálya mely a kezdeti megfigyelői feladatok után, elsősorban tanácsadással segíti a helyi rendőrség munkáját, szorosan együttműködve az EU Bizottság delegációjával. Fő feladatuk a rendőrség átszervezésének, demokratizálásának, az EU normák bevezetésének felügyelete.

A rendőri reformok mellett az EBESZ segítséget nyújt az állam jogi intézményi reformjához és az állampolgári jogi biztosi intézmény kiépítéséhez.

4. 2. 6. EBESZ Központ Biskekben, Kirgizisztánban

Az EBESZ 2003-ban egy közösségi rendőri programmal indította a rendvédelmi szervek demokratizálására irányuló tevékenységét. A helyi kormánnyal együttműködve a cél a kirgiz

rendőrség szakmai munkája színvonalának emelése, a hatékonyság növelése, amely a rendőrségi reform alapjául szolgálhat.

Ez a munka az alábbi területeket öleli fel:

- közösségi rendőri tevékenység
- rendőr állomás, parancsnoki képzés
- egy Közép-ázsiai Rendőr Akadémia létrehozása

4. 3. Európai Unió missziók²⁹

4. 3. 1. Európai Unió Rendőri Misszió Bosznia-Hercegovinában (EUPM)

2002. végén megszűnt az ENSZ missziója Bosznia-Hercegovinában és az Európai Unió Válságkezelő Rendőri Ereje vette át az itteni feladatokat mintegy 450 fővel. A misszióba meghívást kaptak az EU tagjelölt országai, köztük Magyarország is. 2003. januárjától, öt rendőrtiszt — köztük egy hölgy — képviseli hazánkat az első Európai Unió Rendőri Misszióban. A feladat tanácsadás és felügyelet ellátása a helyi rendvédelmi szervek vonatkozásában.

4. 3. 2. Az Európai Unió Rendőri fellépése Macedóniában (EUPOL PROXIMA és EUPAT)

2003-2006 között az Európai Unió egy kb. 150 fős nemzetközi rendőri tanácsadói missziót (EUPOL PROXIMA) működtetett az országban. Hazánkat 2004. januárjától öt fő, köztük egy hölgy képviselte. Feladataikat a fővárosban, Szkopjében és a régió központokban: Tetovóban, Kumanovóban, Gostivarban (Debar), Ohridban (Struga, Kicevó) látták el. Az állandó állomáshelyek mellett a misszió kezdetén mobil tanácsadó csoportokat is működtetnek

2005. december 15-től a misszió átalakult és az EU Rendőri Tanácsadó Csoportjaként (EUPAT) működött tovább egyéves mandátummal. Fő feladatuk a macedón rendőrség reformjának segítése volt. A kis létszámú misszióban (30 fő) 1 magyar rendőrtiszt látott el szolgálatot.

4. 3. 3. Az EU által támogatott Integrált Rendőri Egység tevékenység, a Kongói Demokratikus Köztársaságban

Az Európai Unió, Artemis néven 2003-ban egy Közös Katonai (békefenntartó) Akciót hajtott végre Kongóban a biztonsági helyzet helyreállítására. (Joint Action 2003/423/CFSP of 5 June 2003).

2000. december 14-én az Európa Tanács kinevezte Aldo Ajellot az EU különmegbízottjának az Afrikai Nagy-tavak Régiójába (Council adopted Common Position 2000/792/CFSP).

²⁹ www.consilium.eoropa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id

2002-ben Pretoriában a Tanács és a Kongói Demokratikus Köztársaság egyezményt írt alá egy az EU által támogatott Integrált Rendőri Egység (IPU) létrehozásáról.

Az EU támogatta az IRE létrehozását, felszerelést és kiképzését, amelyhez Magyarország rendőri felszerelések biztosításával járult hozzá.

Az EU Szakmai Támogató Programja vezetőjének a feladata a helyszínen közlő figyelemmel kísérni az adományozott technikai és pénzeszközök felhasználását. A megfigyelés eredményéről rendszeresen tájékoztatnia kell az EU elnökséget.

Az Európai Biztonsági és Védelmi Politikával összhangban a Tanács elhatározta hogy egy megfigyelői, mentori és tanácsadói missziót hoz létre Kinshasában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban, amelyet 2005. elején indítottak.

4. 3. 4. Az EU jogállamiságot erősítő missziója Grúziában, Eujust Themis

A jogállamiság megteremtése az EU polgári válságkezelő missziói sorába tartozik. A misszió 2004 elején kezdődött és előzetesen 6 hónapos időre szült a mandátumuk, melyet azután 2005 végéig meghosszabbítottak. A grúziai feladatokat egy a rendvédelmi békefenntartásban gazdag tapasztalatokkal rendelkező, magas rangú francia bírónő irányította. A tanácsadói csoportban a bírák és az ügyészek mellett rendőrök, határőrök és büntetés végrehajtási szakemberek is helyet kaptak. Nem voltak könnyű helyzetben az ezen a területen dolgozó szakemberek, hiszen a jogállamiság megteremtése nagyon széles területet ölel fel és hosszú távú feladatot, feltételez.

4. 3. 5. Az EU egységes jogállamiságot erősítő missziója Irakban (Eujust Lex)

A misszió 2005-ben kezdődött és magában foglalja egy közös büntető-igazságszolgáltatási rendszer kialakítását. A program az új iraki igazságszolgáltatási rendszer leendő felső vezetői számára nyújt képzési lehetőséget. Eddig már több mint 700 fő részesült továbbképzésben 10 EU tagállam segítségével, egységes tanterv alapján. Magyarország büntetés-végrehajtási szakemberek képzését vállalta a program keretein belül. Az EU a misszió koordinációs feladatai ellátására egy összekötői irodát működtet Bagdadban, ahol egy magyar büntetés-végrehajtási szakértő is dolgozik.

4. 3. 6. EU Misszió a Palesztin Területeken (EUPOL-COPPS)

Az EU rendőri missziója a Palesztin Területeken 2006. január 1-jén indult azzal a céllal, hogy segítse a Palesztin Hatóságot abban, hogy egy hatékony és stabil rendvédelmi szervezetet alakítson ki a nemzetközi elvárásoknak megfelelően. Létszám 33 fő mandátumuk 3 évre szült.

Feladataik:

- segítséget nyújtani a palesztin rendőrség fejlesztési programjának végrehajtásához, tanácsadással és megfigyelői tevékenységgel, főkapitánysági és kerületi kapitánysági szinten
- koordinálni és megszervezni a tagállami segélyek és felajánlások felhasználását
- tanácsadás a rendőri ügyekben a helyi igazságszolgáltatási szervek részére

4. 3. 7. EU Határmegfigyelő Misszió a Palesztin Területek Rafa-i átkelőhelyén (EU BAM Rafah)

2005. november 30-án indult az EU ezen missziója. Célja, hogy egy semleges harmadik fél jelenlétével erősítse a két fél közötti bizalom kialakítását a Rafa-i határátkelőhelyen. Létszáma 75 fő.

Feladatok:

- Szorosan ellenőrizni a Palesztin Hatóság rendvédelmi szerveinek (határőrség, vámzolgalat) működését, és biztosítani az átkelőhely szabályok szerinti működtetését,
- segíteni a palesztin rendvédelmi szervek felkészítését és képességeik megteremtését a határellenőrzési és vámkezelési feladatok szakszerű végrehajtásához,
- ellátni az összekötői feladatokat az izraeli és a palesztin fél között a Rafa-i határátkelőhellyel kapcsolatban.

4. 3. 8. EU Rendőri Misszió Kinshasában (Kongói Demokratikus Köztársaság) EUPOL Kinshasa

2005. áprilisában indult az EU rendőri missziója Kinshasában szoros együttműködésben az ENSZ hasonló küldetésével. Ez az EU első polgári válságkezelői missziója Afrikában. A missziós létszám 29 fő és afrikai országok is felkérést kaptak rendőri szakértők biztosítására.

Feladataik közé tartozik:

- Támogatás biztosítása az Integrált Rendőri Egység (IPU) számára,
- segítségnyújtás a helyi nemzeti rendőrség reformjához és átszervezéséhez,
- koordinálni a különböző rendvédelmi erők tevékenységét a választások biztonságos megtartásához.

4. 3. 9. Az EU biztonsági szektor reformját segítő missziója a Kongói Demokratikus Köztársaságban, EUSEC –R.D. CONGO

2005. júniusában a Kongói Demokratikus Köztársaság kormányának kérésére az EU egy, a biztonsági szektor reformját elősegítő tanácsadó missziót indított az országban. A tanácsadó csoport feladata, hogy elősegítse és biztosítsa az emberi jogok betartását, a demokratizálási folyamat sikerét, a jogállamiság megteremtését. Szorosan együttműködnek az EU rendőri missziójával, amely Kinshasában települ.

4. 3. 10. Az EU Afrikai Uniót támogató missziója a Nyugat-szaharai Darfurban, AMIS II Darfur

Az Afrikai Unió kérésére az EU 2005. júliusában egy polgári-katonai támogató missziót indított. A támogatást politikai, pénzügyi és személyzeti feltételek biztosításával oldja meg. Az EU szakemberei segítenek a tervezésben, a szükségletek felmérésében és a rendvédelmi

szervek kiképzésében, valamint szakmai segítséget is nyújtanak. Az EU rendőrök létszáma 29 fő.

4. 3. 11. EU Határmegfigyelő misszió az ukrán-moldáviai határtérségben, EU BAM

2005. december 1-jén kezdődött az EU határmegfigyelő missziója az ukrán-moldáviai határtérségben. A misszióban dolgozó 69 nemzetközi megfigyelőnek az alábbi feladatokat kell teljesítenie:

- a csempészet megelőzése
- az embercsempészet megakadályozása
- vámbűncselekmények visszaszorítása

A fenti feladatokat tanácsadással, megfigyeléssel és képzés biztosításával oldják meg. A misszió szoros együttműködésben dolgozik az EU moldovai különmegbízottja hivatalával, a moldovai és az ukrán határőrizeti- és vámiszervekkel. A misszió vezetője, Dr. Bánfi Ferenc rendőr dandár tábornok.

4. 3. 12. Az EU Katonai művelete Bosznia-Hercegovinában EUFOR-ALTHEA

A művelet 2004. december 2-án indult, 6200 fővel. Ez ugyan egy katonai művelet, azonban elsősorban rendfenntartási feladatokat látnak el a műveletbe bevont egységek. 22 EU tagállam és 11 más ország vesz részt benne.

Főfeladatok:

- A béke és biztonság fenntartása az országban,
- a helyi hatóságok és az EU főmegbízott számára segítségnyújtás a szervezett bűnözés elleni küzdelemhez,
- segítségnyújtás a Hágai Nemzetközi Törvényszék részére a háborús bűnösök felkutatásában és letartóztatásában,
- a honvédelmi reform segítése.

A misszió katonai erejének részét képezi egy speciális rendvédelmi egység (Egyesített Rendőri Egység- IPU) amely végrehajtói feladatokkal rendelkezik. Az IPU keretén belül különleges nyomozócsoport, valamint tömegdemonstrációk kezelésére kiképzett csapaterő működik. Magyarország 2006 végéig egy század katonai rendésszel, egy rendőr szakasszal és egy 5 fős nyomozócsoporttal képviseltette magát az IPU-ban. Az egység szorosan együttműködik az EU Rendőri Missziójával (EUPM).

4. 3. 13. EU megfigyelő misszió Aceh, Indonéziában, AMM

2006. december 1-én indult 36 fegyvertelen megfigyelővel az EU első teljesen polgári válságkezelő missziója, és egyben az első küldetés Ázsiában. A megfigyelők egy része azonban katonai és rendvédelmi tapasztalatokkal rendelkezett, amely a misszió sikeres végrehajtásához elengedhetetlen volt. A feladat a békefolyamat megfigyelése és támogatása

volt. A feladatot nehezítette, hogy Indonézia ezen, területét érintette leginkább a 2004. évi szökőár. Jelenleg az államigazgatási és rendvédelmi képességek kialakításához nyújtanak segítséget, tanácsadással és képzések szervezésével.

4. 4. NATO rendfenntartó és rendvédelmi missziók

A szocialista világrendszer összeomlásával megszűnt egy euro-atlanti fegyveres összecsapás veszélye, ezért a NATO stratégiában is változások következtek be és a szervezet új feladatokat, keres magának. A nemzetközi válságok és a békeműveletek kezelése, a humanitárius segítségnyújtás az a terület, ahol ezek a kiképzett katonai alakulatok jól alkalmazhatók. Megkezdődött a NATO tagállamokban a katonai rendfenntartó kontingensek és szakértők felkészítése (lásd NATO washingtoni csúcsertekezlete 1999 április 23-25.). A teljesség igénye nélkül az alábbiakban néhány ilyen misszió kerül bemutatásra.

4. 4. 1. A NATO koszovói rendfenntartó missziója, Koszovói Erő, KFOR

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1244-es határozatában foglaltak alapján kezdődött meg 1999. júniusában a békés rendezés. Kezdetét vette az Operation Joint Guardian művelet, felállításra került a KFOR kiegészítve a NATO országokat más, nem NATO közreműködőkkel. Összességében a június 20-i teljes szerb kivonulás után 39 ország részvételével, 50000 fővel megalakult a KFOR. A koszovói válság rendezéséhez, amelyet nem békeszerződés, hanem csak Katonai Technikai Megállapodás (Military Technical Agreement) alapozott meg a NATO biztosítja a katonai erőt, amely a térség biztonságát hivatott garantálni. Feladatát szoros együttműködésben végzi az ENSZ koszovói rendőrségével. A csapatok között különlegesen kiképzett készenléti csendőr alakulatok állnak készen a tömegdemonstrációk kezelésére és a különleges helyzetek megoldására.

4. 4. 2. A NATO rendvédelmi missziója Macedóniában

A művelet Boris Trakovski elnök felkérése alapján 2001. augusztus 27. és szeptember 26. között zajlott, 3500 NATO katona bevonásával. A cél az albán kisebbségi csoportok lefegyverzése és a fegyverek megsemmisítése volt, ez által biztosítva az ország békéjét. Az Észak-atlanti Tanács, a helyzet normalizálódása ellenére, a folyamatos jelenlét fenntartása érdekében új misszió indításával támogatta Macedóniát 2002. december 16-tól. A NATO erők katonai elemének feladata a nemzetközi megfigyelők munkájának támogatása és biztonságuk szavatolása volt, míg a tanácsadó elem a kormány munkáját segítette a biztonságos környezet fenntartásában. A koszovói albánok a NATO csapatok bevonulása után áthelyezték gerillatámadásaikat a Macedóniával határos térségbe. A NATO, hogy Albánia semlegességét biztosítsa Határmegfigyelői Szolgálatot szervezett a tagállamok határőrei bevonásával. 2000-2001. között 2 fő magyar határőr tiszt látott el szolgálatot a térségben, 3-3 hónap időtartamban.

4. 4. 3. A NATO rendfenntartó és újjáépítő missziója Afganisztánban

Az ISAF misszió (International Security Assistance Force – Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő) létrehozását az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2001. december 20-án 1386.

számú határozatában döntötte el. Az ISAF 2002. február 10-én kezdte meg működését Afganisztánban. Az ISAF misszió irányítását — az ISAF-IV. időszakában — 2003. augusztus 11-én hivatalosan átvette a NATO. Jelenleg az ISAF misszióban résztvevő 36 állam összesen több mint 9000 katonája teljesít szolgálatot különböző szervezeti elemekben, eltérő állomáshelyeken. Az afgán államigazgatási és rendvédelmi szervek segítségével Tartományi Újjáépítési Csoportok (PRT) alakultak minden tartományban. A PRT-k biztonságát a NATO katonai alakulatai garantálják. Részt vesznek ezen kívül a terrorista csoportok felszámolásában és a rendvédelmi szervek képzésében. Magyarország 2006. év közepétől Baglan Tartományban katonai alakulat biztosításával segíti az újjáépítést. Folyamatban van rendőri kiképzők, választási szakértők, mezőgazdasági és kereskedelmi szakemberek kiküldése is.

4. 4. 4. A NATO kiképző missziója Irakban

A 2004. június végén megalakult Iraki Ideiglenes Kormány miniszterelnöke, Ilyad Allawi 2004. június 22-én levélben kérte a NATO Főtitkárától a NATO támogatását az iraki biztonsági erők kiképzésében és más technikai segítségnyújtásban. Az isztambuli csúcstalálkozón a NATO tagállamok megállapodtak abban, hogy az iraki kormány kérésével és az ENSZ BT 1546. számú határozatával összhangban segítik Irakot biztonsági erőinek kiképzésében. 2004. július 30-án a NATO Tanács döntése alapján létrehozásra került a NATO Kiképzést Előkészítő Missziója (NATO Training Implementation Mission) amelynek neve, a 2004. december 16-i parancs (Activation Order) kiadásával NATO Iraki Kiképzési Misszióra változott (NATO Training Mission-Iraq – NTM-I). Magyarország 18 fő kiképzőt biztosít a biztonsági erők vezetőinek kiválasztásához és felkészítéséhez.

Következtetések:

Jelenleg a világban rendvédelmi szakemberek bevonásával zajló békeműveletekből és válságkezelő műveletekből az alábbi következtetéseket vonhatjuk le:

- Valamennyi békeműveletet, válságkezelő missziót szervező nemzetközi szervezet igényli rendvédelmi szakemberek bevonását az általa tervezett és irányított misszióban.
- A rendvédelmi békeműveletek feladatköre egyre bővül, a hagyományos megfigyelői tevékenységtől a konkrét nyomozói, rendőri, büntetés-végrehajtási, vám- és pénzügyőri, rendvédelmi feladatokig terjed.
- A XX. században a katonai békefenntartók által megoldott válságok a XXI. században ugyanabban a földrajzi térségben kiújulnak (Haiti, Kongó, Koszovó, Macedónia, stb.) és rendvédelmi békefenntartók bevetését igénylik.
- A válságok megoldása, a polgári közigazgatás helyreállítása, a jogállamiság megteremtése, az egész biztonsági szektor reformja, megnövekedett szerepet ró a békeépítésében résztvevő rendvédelmi, közigazgatási szervezetekre.
- A regionális szervek szerepe felértékelődik a kontinensek békéjének fenntartásában (Európai Unió, Afrikai Egységsszervezet, Arab Liga, stb.).
- Új szereplőként megjelentek a magánbiztonsági szolgálatok is a rendvédelmi békefenntartás területén.

5. A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁSSAL FOGLALKOZÓ NEMZETKÖZI SZERVEZETEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA, TEVÉKENYSÉGÜK ELEMZÉSE

Úgy gondolom, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetéé továbbra is a vezető szerep a nemzetközi konfliktusok és válságok rendvédelmi szervekkel történő kezelése során. A szervezet célja a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, amelynek ma már elengedhetetlen szereplői a rendvédelmi szervek (rendőrség, határőrség, büntetés-végrehajtás, polgári titkosszolgálatok, magán biztonsági szolgálatok). 2006 végén 17 ENSZ misszióban közel 70 000 fő teljesített szolgálatot, közülük majdnem 7000 rendvédelmi szakember volt. Az ENSZ annak ellenére, hogy nagyon sok problémával küzd (szexuális visszaélések, korrupció gyanúja vezető tisztviselők részvételével, a missziók személyzetének biztonsága) az egyetlen olyan szervezet, amely képes az elkövetkezendő évtizedek globális válságaira (nemzetközi válságok, terrorizmus, éhínség, emberi méltóság szavatolása, AIDS, nyomor felszámolása, tömeges migráció, stb.) megfelelő és hatékony választ adni. Ehhez azonban az ENSZ-nek is meg kell újulnia. Ezt szolgálja az a reformtörekvés, melyet az ENSZ főtitkár javasolt „In Larger Freedom”: Decision Time at the UN (Nagyobb függetlenségben: Döntés előtt az ENSZ) 2005. május 1-jei beszédében.

5. 1. Az Egyesült Nemzetek Szervezete

Az Egyesült Nemzetek Szervezete elnevezés az Amerikai Egyesült Államok elnökétől, Franklin D. Roosevelttől származik. A kifejezést először a második világháború idején, az Egyesült Nemzetek 1942. január 01-én kiadott nyilatkozatában használták, amikor 26 nemzet képviselői kormányaik nevében kötelezettséget vállaltak, hogy együtt folytatják a harcot a tengelyhatalmak ellen.

Az ENSZ alapokmányát 50 ország képviselője dolgozta ki, azon a konferencián, amely 1945. április 25-től június 26-ig ülésezett San-Franciscóban. A küldöttek azon javaslatok alapján tanácskoztak, amelyeket Kína, Szovjetunió, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok képviselői dolgoztak ki Dumbarton Oaks-ban, 1944. augusztusa és októbere között. Az Alapokmányt 1945. június 26-án 50 ország képviselője írta alá. Lengyelország, amely nem képviseltette magát a konferencián, később írta alá az Alapokmányt, és ezzel az 51 alapító tagállam egyike lett.

Az ENSZ hivatalosan 1945. október 24-én jött létre, amikor az Alapokmányt ratifikálta Kína, Franciaország a Szovjetunió, Nagy-Britannia az Egyesült Államok és a többi aláíró többsége. E történelmi jelentőségű esemény emlékére, minden év október 24-én ünneplik az Egyesült Nemzetek Napját.³⁰

Az ENSZ 1945-ben történt létrehozása egy új korszak kezdetét jelentette a világközösség életében. Azzal, hogy elfogadták az ENSZ alapokmányát és intézményesítették a nemzetközi együttműködés munkarendszerét, a kormányok kifejezték eltökéltségüket, hogy a nemzetek közötti kapcsolatokat olyan alapra helyezik, amely végképp különbözik attól, amely évszázadokon keresztül ismétlődő konfliktusokat és kimondhatatlan szenvedést okozott a világ népei számára. Közös elhatározásra jutottak, hogy véget vetnek a háború borzalmainak,

³⁰ Dragon Sándor: Az ENSZ nemzetközi békefenntartó tevékenysége, Budapesti Közgazdaságtudományi és Államtudományi Egyetem, Társadalomtudományi Kar, Külügyi Szak, 2002, Szakdolgozat 5-10. o.

az igazságossággal és a nemzetközi joggal összhangban erősítik a békét, tiszteletben tartják a nagy és kis nemzetek egyenlő jogait, előmozdítják a társadalmi haladást, megvédik az emberi jogokat és az ENSZ e közös célok elérésére szolgáló lépései összehangolásának központjaiként történő felhasználását.

5. 1. 1. Célok és Alapelvek

Az ENSZ céljait az Alapokmány a következőkben határozta meg:

- a nemzetközi béke és biztonság fenntartása,
- a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatok kifejlesztése,
- nemzetközi együttműködés létesítése a nemzetközi gazdasági, szociális, kulturális és humanitárius problémák megoldása, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának előmozdítása érdekében legyen az egyes nemzetek által e közös célok elérése érdekében kifejtett tevékenység összehangolásának központja.

Az ENSZ Alapokmánya a fenti elveknek megfelelően hat olyan intézményt hozott létre, amelyek a Szervezeten belüli munkamegosztást kifejezve, hatáskörüket tekintve egy-egy fő területért "felelősek". A 7. cikkely szerinti hat "főszerv" a következő: Közgyűlés, Biztonsági, Gazdasági és Szociális Tanács, Gyámsági Tanács, Nemzetközi Bíróság és a Titkárság.

Az alábbiakban az ENSZ azon szerveit kívánom a teljesség igénye nélkül bemutatni, amelyek valamilyen kihatással vannak a rendvédelmi békeműveletekre, válságkezelésre.

5. 1. 2. A Közgyűlés (General Assembly)

Az ENSZ legfőbb tanácskozó testülete. Az összes tagállam képviselőiből áll, amelyek mindegyike egy szavazattal rendelkezik.

Feladatai és hatásköre:

- megvizsgálja, és ajánlásokat tesz a nemzetközi béke és biztonság fenntartására irányuló együttműködés alapelveire, beleértve a leszerelés és fegyverkezés szabályozásának alapelveit,
- megtárgyal minden olyan kérdést, amely a nemzetközi békére és biztonságra vonatkozik, kivéve, amikor egy vitás kérdést vagy helyzetet a Biztonsági Tanács éppen tárgyal, hogy javaslatot tegyen a megoldásra,
- a fenti kivételektől eltekintve megtárgyal bármely kérdést, amely az Alapokmány hatáskörébe, illetve az ENSZ bármely szervezetének hatás- és feladatkörébe tartozik, és azokra vonatkozó ajánlásokat tesz,
- tanulmányok elkészítését kezdeményezi és ajánlásokat tesz, hogy előmozdítsa a nemzetközi politikai együttműködést, a nemzetközi jog fejlesztését és kodifikálását, az emberi és alapvető szabadságjogok kiterjesztését mindenki számára és a nemzetközi együttműködés támogatását gazdasági, szociális, kulturális, nevelésügyi és egészségügyi területeken,

- ajánlásokat tesz bármely olyan helyzet békés rendezésére, (bárhol is keletkezett az), amely a nemzetek közötti baráti kapcsolatok gyengítéséhez vezethet,
- megkapja és megvizsgálja a Biztonsági Tanácstól és az ENSZ más szervezeteitől származó jelentéseket,
- megvizsgálja, és jóváhagyja az Egyesült Nemzetek költségvetését és hozzájárulásának előirányzatait,
- megválasztja a Biztonsági Tanács nem állandó tagjait, a Gazdasági és Szociális Tanács tagjait és a Gyámsági Tanács választható tagjait, a Biztonsági Tanáccsal együttesen megválasztja a Nemzetközi Bíróság bíráit, és a Biztonsági Tanács javaslata alapján kinevezi a Főtitkárt.

A Közgyűlés által 1950-ben elfogadott „Egyesülés a békéért ” (Uniting for Peace) határozat alapján a Közgyűlés intézkedéseket tehet, amennyiben a Biztonsági Tanács állandó tagjainak egyhangú állásfoglalása hiányában nem tud lépéseket tenni, amikor úgy tűnik, hogy veszélyeztetik a békét, vagy agressziós cselekményeket követnek el. A Közgyűlésnek felhatalmazása van arra, hogy azonnal megvizsgálja az ilyen ügyeket, és ajánlásokat tegyen a tagállamoknak a kollektív intézkedésekre, amelyek a békeszegés esetén és agressziós cselekedet esetén magukban foglalják a fegyveres erő alkalmazását, amikor felmerül a nemzetközi béke és biztonság fenntartásának vagy helyreállításának szükségessége.

Az ENSZ egész éves munkáját nagyrészt a Közgyűlés döntései határozzák meg.

A Közgyűlés által létrehozott bizottságok és más testületek feladata tanulmányozni, illetve jelentéseket készíteni, olyan speciális kérdésekben, mint a leszerelés a világszerte **a béke fenntartása**, a dekolonizáció, az emberi jogok és az apartheid.

5. 1. 3. A Biztonsági Tanács (Security Council)

A Biztonsági Tanács az Alapokmány értelmében elsődlegesen a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért felelős. A Tanácsnak 15 tagja van: 5 állandó (Kína, Oroszország, Franciaország, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok), és 10, a Közgyűlés által kétéves időszakra megválasztott tag. A Tanács minden tagja egy szavazattal rendelkezik. Eljárási ügyekben a határozatokat a 15 tagból legalább 9-nek az igenlő szavazatával hozzák meg. Érdemi kérdésekben 9 szavazat szükséges a határozathozatalhoz, de ebben benne kell lennie az 5 állandó tag igenlő szavazatának. Ez a "nagyhatalmi egyetértés" elve, amelyre gyakran, mint "vétójogra" hivatkoznak. Mind az öt állandó tag élt már vétójoggal egy vagy több alkalommal. Ha egy állandó tag nem támogat egy határozatot, de elfogadását nem akarja vétójával megakadályozni, akkor tartózkodhat.

Az Alapokmány értelmében az ENSZ minden tagja egyetért abban, hogy elfogadja és végrehajtja a Biztonsági Tanács határozatait. Amíg az ENSZ más szervei csak javaslatokat tesznek a kormányoknak, addig egyedül a Biztonsági Tanács rendelkezik azzal a hatalommal, hogy olyan határozatokat hozzon, amelyek végrehajtása az Alapokmány értelmében kötelező a tagok számára. A BT-ot is nagymértéken érinti az ENSZ Titkárság által javasolt reformfolyamat.

Feladatok és hatáskör:

Az Alapokmány előírásai szerint a Biztonsági Tanács feladata és hatásköre a következő:

- az ENSZ céljainak és alapelveinek megfelelően fenntartani a nemzetközi békét és biztonságot;
- megvizsgálni bármely viszályt vagy helyzetet, amely nemzetközi súrlódáshoz vezethet;
- ajánlást tenni az ilyen viták elsimításának módszereire vagy rendezésének feltételeire;
- terveket kidolgozni a fegyverkezés szabályozását szolgáló rendszer létesítésére;
- megállapítani a béke fenyegetettségének vagy agressziós cselekményeknek a létezését és ajánlatot tenni a szükséges lépésre;
- felszólítani a tagállamokat, hogy alkalmazzanak gazdasági szankciókat és tegyenek más intézkedéseket, amelyek nem járnak a fegyveres erők felhasználásával azon célból, hogy megelőzzék vagy megállítsák az agressziót;
- katonai lépéseket fogantatosítani az agresszor ellen;
- ajánlást tenni az új tagok felvételére és azon feltételekre, melyek alapján az államok a Nemzetközi Bíróság Alapszabályának részesei lehetnek;
- gyakorolni az ENSZ gyámsági funkcióit a „stratégiai területeken”;
- javaslatot tenni a Közgyűlésnek a főtitkár kinevezésére és a Közgyűléssel együtt, megválasztani a Nemzetközi Bíróság bíráit. A Biztonsági Tanácsot úgy szervezték, hogy képes legyen folyamatosan működni, ezért a BT minden tagja egy képviselőjének állandóan jelen kell lennie az Egyesült Nemzetek székhelyén. A Tanács a székhelyén kívül bárhol ülésezhet, amennyiben azt ajánlatosnak tartja;³¹

Amikor a béke fenyegetettségére vonatkozó panaszt visznek a Tanács elé, általában a Tanács első tevékenysége, hogy javaslatot tesz az érintett feleknek, próbáljanak meg békés eszközökkel egyezsége jutni. Vannak esetek, amikor a Tanács maga vállalja a vizsgálatot és a közvetítést. Kijelölhet különleges megbízottakat, vagy a főtitkárt kérheti fel erre vagy jószolgálati tevékenységének alkalmazására. Néhány esetben, megszabhatja a békés rendezés alapelveit.

Amikor egy nézeteltérés fegyveres konfliktus kirobbanásához vezet, a Tanács első dolga, hogy rövid időn belül, véget vessen azoknak. Amióta, az Egyesült Nemzetek Szervezetét létrehozták, a Tanács számos alkalommal adott ki tűzszüneti irányelvet, amivel hathatósan hozzájárult az ellenségeskedések kiszélesedésének korlátozásához. A Tanács kiküldheti az ENSZ békeművelési erőit is, hogy segítsék a feszültség csökkentését a nyugtalan térségekben, hogy távol tartsák a szemben álló erőket, hogy létrehozzák azokat a nyugodt feltételeket, amelyek között a békés rendezés elérhető. A Tanács dönthet kényszerítő intézkedésekről, gazdasági szankciókról (mint pl. a kereskedelmi embargó), vagy kollektív katonai tevékenységről.

Ha egy tagállammal szemben a Biztonsági Tanács megelőző vagy kényszerítő intézkedéseket tett, akkor a Közgyűlés a Biztonsági Tanács javaslatára felfüggesztheti ezen állam tagsági jogainak és kiváltságának gyakorlását. Azt a tagállamot, amely ismétlődően megsérti az Alapokmányban foglalt alapelveket, a Közgyűlés a Biztonsági Tanács javaslatára kizárhatja az Egyesült Nemzetek Szervezetéből.

³¹ Szerzői megjegyzés: 1972-ben Addis Abebában, Etiópiában tartotta ülését, a következő évben, Panamában, Panama városban ült össze a Biztonsági Tanács.

Azon állam a képviselője, amely tagja az ENSZ-nek, azonban a Biztonsági Tanácsnak nem, szavazati jog nélkül részt vehet a Biztonsági Tanács vitájában, amikor a Tanács úgy véli, hogy olyan kérdést tárgyal, amely az ország érdekeit különösen érinti. Mind az ENSZ tagjait, mind pedig azokat, akik nem tagjai meghívják, hogy szavazati jog nélkül vegyenek részt a Tanács megbeszélésein, amennyiben a Tanács által vizsgált vitás kérdésekben szerepet játszanak. A Tanács feltételeket szab olyan állam részvételére, amely nem tagja az Egyesült Nemzetek Szervezetének.

A Közgyűlés (KGY) a BT és a főtitkár munkájának támogatására különböző bizottságok felállítására került sor. A békefenntartás területét felügyeli a Békefenntartó Műveletek Különleges Bizottsága, amely 1965 februárjában alakult meg. Feladata a békefenntartó műveletek folyamatos figyelemmel kísérése és a tapasztalatokról jelentések, javaslatok készítése a KGY számára.³²

Az ENSZ reformjának részeként a 2005. évi Közgyűlés határozott egy a Tanács mellett működő Békeépítő Bizottság létrehozásáról. A Bizottság feladata a konfliktusok utáni újjáépítéshez egy közös stratégia kialakítása, a rendelkezésre álló anyagi eszközök és személyi feltételek koordinálása, egységes elgondolás alapján.³³

5. 1. 4. A Titkárság (The Secretariat)

A Titkárság az ENSZ más szerveit szolgálja ki és az általuk meghatározott programok és célok megvalósítása érdekében dolgozik. A Titkárság élén a főtitkár (Secretary-General) áll, akit a Biztonsági Tanács javaslatára a Közgyűlés nevez ki.

A Titkárság kb. 25 000 fős állománnyal rendelkezik, melyben egyre gyarapodó létszámmal, illetve arányban van képviselve a békeművelési szekció.

Tekintettel arra, hogy a békeművelési akciók száma és jelentősége egyaránt számottevően növekedett, a kialakult hátrányos helyzet megoldása érdekében a főtitkár jelentős erőfeszítéseket tett, melyek eredményeként a tervezési, irányítási és ellátási tevékenység hatékonyságát sikeresen növelték. A világban zajló ENSZ békeműveletek összehangolásáért, azok eredményes működéséért, a főtitkár egyik helyettese a felelős. A Békefenntartási Műveletek Főosztálya (Department of Peacekeeping Operations- DPKO), a Politikai Ügyek Főosztálya (Department of Political Affairs) és az Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) egységesen fejlesztésre kerültek.

A Titkárság munkája az idők során úgy változott, ahogy azon problémáknak a köre, amelyekkel az ENSZ foglalkozott. Ez a kör magában foglalja a békeművelési tevékenység igazgatását, az egész világot érintő kérdésekben nemzetközi konferenciák szervezését, a világgazdasági és szociális tendenciák problémák felmérését. Tanulmányok elkészítését olyan témákban, mint emberi jogok, a leszerelés és fejlődés. A beszédek tolmácsolását, dokumentumok fordítását és a világ hírközlő szerveinek ENSZ-ről szóló információkkal történő ellátását.

³² <http://www.un.org/Depts/dpko/ctte/CTTEE.htm>

³³ www.un.org/peacebuilding/

5. 1. 5. Főtitkár³⁴

A *főtitkár*. Az Alapokmány XV. fejezetének címe csak a *Titkárságot* (Office of Special Affairs /OSFA/) említi meg, mint az ENSZ egyik főszervét. Ugyanakkor a 97. cikkely, első mondata szerint „A Titkárság főtitkárból és olyan tisztviselői karból áll, amelyet a Szervezet megkövetel”. A további rendelkezések is világossá teszik, hogy a főtitkár „a Szervezet legfőbb igazgatási tisztviselője”. Tárgyunk vonatkozásában fontos megjegyezni, hogy a „főtitkár a Biztonsági Tanács figyelmét minden olyan ügyre felhívhatja, amely véleménye szerint a nemzetközi béke és biztonság fenntartását veszélyeztetheti” (99. cikkely). A főtitkári funkció mindenek előtt politikai jellegű feladat, amely aktivitást, jó diplomáciai helyzetfelismerést követel, és egyúttal feltételezi a bizalom meglétét a főtitkár és a tagállamok, de különösen a főtitkár és a Biztonsági Tanács tagjai között. A főtitkárnak számos olyan feladatot kellett átvennie a gyakorlatban, amelyeket az ENSZ más szervei — elsősorban a Biztonsági Tanács — a politikai egyetértés hiánya miatt a múltban nem tudtak ellátni.

Az ENSZ főtitkára, sok feladata egyikeként jószolgálati tevékenységével segíti a nemzetközi viták és válságok megoldását. Az ENSZ által folytatott és a nemzetközi béke és biztonság fenntartásával kapcsolatos műveletek lényeges és alapvető intézkedéseit és ezek koordinálását a főtitkár személyes felügyelete alá vonta, így kívánja elkerülni a hatástalan és párhuzamos intézkedéseket.

5. 1. 6. Főtitkár-helyettes (békeműveletek)

A főtitkár-helyettes alapvető feladata a világban zajló ENSZ békeműveletek irányítása, felügyelete a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács határozatai, a főtitkár utasításai alapján. Az alárendeltségében működő főosztályokon és osztályokon keresztül kapcsolatot tart a Tagállamokkal és a működő missziókkal.

5. 1. 7. A békeműveletekkel foglalkozó főosztályok és osztályok

5. 1. 7. 1 Politikai Ügyek Főosztálya (Department of Political Affairs)

A főtitkár békefenntartással kapcsolatos politikai jellegű munkájának irányítására kialakított szervezet, kezelni és megszüntetni tudja az egyes országok között kialakult konfliktusokat. A főosztály feladata, hogy elemezze és értékelje a kialakult politikai konfliktust, keresse meg és dolgozza ki a megfelelő megoldásokat a politikai feszültség enyhítésére, megszüntetésére. A főosztály szakértői által kidolgozott programok a főtitkár közvetítésével kerülnek továbbításra a területi missziókhöz. A szabad és demokratikus választások lebonyolításához szintén segítséget nyújt. A Ciprussal és Afrikával kapcsolatos ügyeket egy-egy főtitkár-helyettesi ranggal felruházott különleges tanácsadó végzi a főosztály segítségével.

³⁴ Dragon Sándor.: op. cit. 11-15. o.

5. 1. 7. 2. Békefenntartó Műveletek Főosztálya (Department of Peacekeeping Operations)

A New York-i ENSZ központban a Titkárságon belül működik a Békefenntartó Műveletek Főosztálya, amelynek állományába 1989. óta dolgoznak rendőri tanácsadók. A rendvédelmi missziók gyarapodásával egy időben, 2000-ben létrehozásra került a rendőri osztállyal alárendeltségében a rendőri főtanácsadói beosztás.

A főosztály operatív irányítási szerv, mely révén a főtitkár a békeműveleti missziókkal kapcsolatos napi irányítási, koordinálási feladatait el tudja látni. A főosztály az első legfontosabb információs és irányítási kapcsolat az ENSZ New York-i központja és a területi missziók főparancsnokságai között.

A főosztály a következő osztályokkal rendelkezik:

Műveleti Hivatal, Műveleti Támogató Hivatal, Katonai Osztály, Rendőri Osztály, Aknamentesítő Szolgálat, Békefenntartási Tapasztalatokat Feldolgozó Osztály.

A főosztállyal kapcsolatban szükséges megemlíteni, hogy más főosztályok is tartanak kapcsolatot a területi missziókkal, így többek között:

- Politikai Ügyek Főosztálya (Department of Political Affairs), szigorúan csak politikai vonatkozású ügyekben;
- Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) csak segélyezés-politikai és segélyezési ügyekben;
- Irányítási Főosztály (Department of Management), az előbbiekhöz hasonlóan szabályozott kapcsolatban állhat a területi missziókkal;
- A Belső Ellenőrzési Szolgálat (Office of Internal Oversight Service);
- A Leszerelési Főosztály, amely a tömegpusztító és a hagyományos fegyverek ellenőrzésével és leszerelésével foglalkozik (Department of Disarmament Affairs);
- A Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya (Department of Economic and Social Affairs);
- A Tájékoztatási Főosztály (Department of Public Information);

2001-2005 között egy magyar rendőr hölgy is dolgozott New Yorkban, az ENSZ Békefenntartó Műveletek Főosztályán a rendőri főtanácsadó törzsében, ami nemcsak számára jelent komoly elismerést, hanem a magyar rendvédelmi békefenntartás eddigi teljesítményét is fémjelzi.

5. 1. 8. Az ENSZ rendőrsége (Civilian Police-CIVPOL)

Az ENSZ békeműveleti erőinek részeként alkalmazható a tagállamok által rendelkezésre bocsátott polgári rendőri (a továbbiakban: rendőrségi) állomány. Az első generációs missziókra az volt jellemző, hogy a háborús viszonyok következtében elnéptelenedett területeken az államszervezet többnyire megszűnt. A hidegháború időszakában az ENSZ nagyon sok esetben nyújtott segítséget ott, ahol megszűnt az államszervezet és a lakosság válságos helyzetbe került. Ebben a helyzetben a megkívánt biztonság érdekében alkalmazásra kerülő ENSZ rendőrség jelenléte és tevékenysége minimális volt. Ilyen helyzetekben a rendőri erők gyakran jobban megfelelnek az elvárásoknak, mint a katonai erők, mert képzettségük és gyakorlatuk folytán széles körű tapasztalatokkal rendelkeznek társadalmi és szociális kérdésekben

egyaránt. A rendőrök gyakorlati ismereteik következtében kevesebb helyzetben konfrontálódnak, mint más ENSZ-erők.

A rendőrök felkészültsége alapvetően különbözik a katonáétól. A legtöbb esetben sikeresen tudják megoldani a kommunikációs kapcsolatok kiépítését a helyi lakosokkal. Tekintettel képzettségükre, a rendőri állományt sikeresebben lehet alkalmazni ilyen jellegű feladatok megoldására távoli, idegen kultúrájú környezetben, mint a katonákat. Továbbá a rendőrök általában rendelkeznek alapvető katonai ismeretekkel, mert a tagállamok többségében csak azok vehetők rendőri állományba, akik kötelező sorkatonai szolgálatukat letöltötték, vagy rendőri kiképzésük során sajátítják el az alapvető katonai ismereteket

5.1.8.1. Az ENSZ rendőrség szerepe

Az ENSZ rendőrség az ENSZ-műveletekben az adott misszió feladatainak megfelelően tevékenykedhetnek.

- a. Ahol a nemzeti polgári és rendőri hatóságok az előírásoknak megfelelően látják el feladatukat (például két szembenálló állam között közreműködik az ENSZ), az ENSZ rendőrség feladata kapcsolatot tartani a misszió központja és a helyi rendőri erők között, vagy ha a helyi rendőri erők különböző politikai csoporthoz tartoznak a konfliktushelyzetben, felügyelni, megfigyelni és jelenteni a helyi rendőrség tevékenységét.
- b. Bonyolult helyzetekben, amikor a helyi rendőrség és az államhatalmi szervezet csak részlegesen vagy egyáltalán nem működik, az ENSZ rendőrség feladata, hogy megfigyelje az emberi és polgári jogok betartását és független, önálló rendőri szolgálatot teljesítsen. Ebben a helyzetben az a legfontosabb, hogy megszervezzék a helyi rendőri erők felügyeletét, ellenőrzését, át-és kiképzését, valamint rávezetni a helyi rendőrséget a demokratikus magatartási formákra.

5.1.8.2. Az ENSZ rendőrség felhatalmazása és létszáma

Az ENSZ BT minden esetben az adott misszió mandátumában határozza meg az ENSZ rendőrség helyét, szerepét, jogosultságát, létszámát és feladatait.

Ezek a mandátumok misszióként különbözőek lehetnek:

- a. Ha az ENSZ-misszió jellege és szervezete olyan, hogy nem igényli rendvédelmi szervek jelenlétét és tartalmazza az összes egyéb komponenst, mellyel a kitűzött célok megvalósíthatóak, akkor nem szükséges az ENSZ rendőrség részvétele a misszióban.
- b. Ha az ENSZ rendőrséget felkérlik az emberi jogok betartásának felügyeletére, ellenőrzésére, védelmére, a következő felhatalmazásokra van szüksége feladatai ellátásához:
 - Korlátozás nélküli jogosultság minden nyomozási cselekmény és a fogva tartottak ellenőrzésére.
 - A helyi hatóságok által veszélyeztetett személyek ENSZ védelem alá vonása.
 - Panaszok kivizsgálása.

- c. Különösen indokolt esetben az ENSZ rendőrségnek jogosultságot kell adni a törvény és a törvényesség betartásának ellenőrzésére. Például az ENSZ rendőrség feladata lehet a politikai okokból bebörtönzött személyek kivonása a helyi igazságszolgáltatás alól és átadása az ENSZ speciális vizsgálati szervének.
- d. Az ENSZ rendőrség kaphat olyan feladatot is, hogy joghatóságként (végrehajtó rendőri erőként) működjön az adott konfliktus területén, meghatározott ideig. Ilyen feladatra általában akkor kerül sor, ha a helyi rendvédelmi szervek alkalmatlanok feladataik végrehajtására (Haiti, Kelet-Timor, Koszovó).

Az ENSZ rendőrség alkalmazása, azonban minden esetben csak akkor lehetséges, ha a fogadó állam és a szembenálló pártok egyaránt egyetértenek delegálásukkal, és hozzájárulásukat adják működéséhez.

5. 1. 8. 3. Az ENSZ rendőrség alkalmazása (bevetése)

- a. Alapesetben: amikor az ENSZ békefenntartó erői demilitarizált zónában tevékenykednek, az ENSZ rendőrség feladata megvalósítani közbiztonsági szempontok figyelembevételével a terület ellenőrzését. Ennek érdekében meghatározott helyeken ellenőrző áteresztő pontokat létesít, és az előre kijelölt útvonalakon járőrszolgálatot lát el.
- b. Bonyolultabb helyzet esetén: az ENSZ rendőrség a misszió mandátumában kapja meg felhatalmazását a fogadó ország egész területén történő rendőri szolgálat ellátására. Ilyen esetben előfordulhat, hogy a megszűnt helyi rendvédelmi szervek helyett az ENSZ rendőrség látja el a rendőrségi és egyéb rendvédelmi feladatokat, egyúttal megkezdi a helyi rendőrség újraszervezését és kiképzését. Az ENSZ rendőrség ezekben az esetekben valamennyi szervezeti szinten kifejti tevékenységét, mint pl. a rendőrség országos parancsnokságán, megyei és helyi parancsnokságokon egyaránt. Továbbá a rendőrségi feladatok ellátása mellett részt vesz a szabad és független választások megfigyelésében, valamint megszervezi a helyi rendvédelmi erők kiképzését.
- c. Az ENSZ reformjának következtében, előtérbe került a konfliktusok megelőzése és a biztonsági szektor teljes körének megerősítése a konfliktus szélére sodródott államok esetében. Ezekbe az államokba az ENSZ Politikai és Békeépítő missziókat telepített (telepít), ahol az ENSZ rendőrség elsődleges feladata a tanácsadás és a rendvédelmi szervek hatékony működésének elősegítése (Afganisztán, Grúzia).

5. 1. 8. 4. Az ENSZ rendőrség feladatai³⁵

1. Amennyiben a helyi államigazgatás és a rendvédelmi szervek részben megőrizték működőképességüket, az ENSZ rendőrség feladata a felügyeletre, a közvetlen ellenőrzésre és a tevékenység jelentésére korlátozódik.
2. Feladatukat részrehajlás nélküli információs csatornaként látják el a többoldalú kommunikáció biztosításával, és kérelem esetén biztosítják a különböző politikai pártok közötti információcserét egyes bűnügyi kérdésekben.
3. Az ENSZ misszió főparancsnokságát szükséges esetekben felvilágosítással, tanáccsal látja el rendvédelmi kérdésekben.
4. Információkat szereznek be arról, hogy a szembenálló felek milyen javaslatot terjesztenek elő a rendvédelmi szervezetekre vonatkozóan.
5. Az esetek többségében az ENSZ rendőrségnek széles körű feladatokat kell ellátnia a helyi rendőrséggel kapcsolatban. A tevékenység szorosan kapcsolódik a nemzeti és helyi szervezetek újjáépítéséhez.
6. Figyelemmel kell kísérni a helyi rendőrség tevékenységét, különös tekintettel a törvényesség betartására.
7. Feladatuk lehet felügyelni és felkészíteni a helyi rendőrséget. Az ENSZ rendőrség ilyen esetekben eredményesen felhasználhatja az ENSZ szervezetei és a Tagállamok által nyújtható segítséget. A kiképzés magában foglalja a közös oktatást és szolgálatellátást, járőrtevékenységet, az ENSZ által biztosított objektumot, oktatási anyagot, felszerelést a kiképzéshez, és új egyenruha, felszerelés átadását az újonnan kiképzett helyi rendőrségnek.
8. Felügyeletet gyakorolása a helyi adminisztráció tevékenysége és a szembenálló felek tárgyalásai vonatkozásában.
9. Figyelemmel kísérni az összeírást, a választási kampányt és magát a választásokat.
10. Az önkéntesen visszatérő menekültek biztonságos elhelyezésének és velük szemben az emberi jogok betartásának felügyelete.
11. Humanitárius akciókban való közreműködés.
12. A törvényes rend helyreállítása során a bűnügyi és igazságszolgáltatási területen szükségessé válhat:
 - védeni és ellátni a törvényes szolgálatokat;
 - bűnüldözési tevékenységet folytatni;
 - őrzési és jogi szolgálat fenntartása a fogva tartottak részére;

³⁵ Harry Broer: United Nations Civilian Police Handbook [ENSZ Polgári Rendőrség, Kézikönyv], 1995, New York, 37.o.

Speciális körülmények között az ENSZ rendőrségnek el kell látnia olyan feladatokat is, melyek a helyi rendőrség illetékessége, pl. előállítás, elfogás, őrizetbe vétel. Ezekben az esetekben az ENSZ idevonatkozó szabályzatát és az adott országban, érvényben levő törvényeket kell betartani az eljárások során.

5.1.8.5. Az ENSZ rendőri tevékenysége³⁶

A rendőri feladatok ellátása ENSZ alkalmazottai tekintetében nagyobb misszió esetén és a sűrűn lakott területeken általában az ENSZ Biztonsági Szolgálat (U.N. Security) vagy az ENSZ Katonai Rendőrségének feladata. A kevésbé lakott területeken az ENSZ rendőrség feladatává válhat az ENSZ alkalmazottakkal kapcsolatos rendőrségi feladat.

Az ENSZ alkalmazottak a misszióval kapcsolatos két- vagy többoldalú Egyezmény (SOFA „Status of Forces Agreement”) hatálya alá tartoznak. Ha ENSZ-alkalmazott bűncselekményt követ el, nem kívánatos, hogy a helyi hatóságok járjanak el vele szemben, ezért a gyanúsítottat hazaküldik, és vele szemben a hazai hatóságok folytatják le a büntetőeljárást.

5.1.8.6. Szervezet és irányítás

1. A világban zajló rendvédelmi missziók irányításáért és összehangolásáért a 2000-ben létrehozott Rendőri Osztály (25 fő) a felelős, élén a rendőri főtanácsadóval. 2006-ban a Rendőri Osztály 13 missziót irányított, amelyben 80 országból, közel 7000 fő szolgált.

Az osztály jelenleg az alábbi alosztályokból és részlegekből áll:

- a rendőri főtanácsadó titkársága;
 - az irányítási alosztály (missziókkal való kapcsolattartás a feladata);
 - kiképzési részleg;
 - tervezési és fejlesztési részleg;
2. A nagy létszámú rendőri kontingenseket a legaktívabb ENSZ tagállamok tudják létrehozni, azonban ezeket a nagy létszámú egységeket fel lehet osztani kisebb alakulatokra. A tervezés és szervezés több szempontból is megkívánja, hogy a tagállamok által kiállított rendőri egységek más hasonló egységekkel együttműködve lássanak el rendőri feladatokat. A szolgálat hatékony, fegyelmezett ellátása érdekében a kisebb részekre bontott nemzeti rendőri egységek önálló egységként kezelhetők.
 3. Az ENSZ rendőrség feladatainak végrehajtása során rákényszerül más támogató egységek általi ellátásra, szállításra és oltalmazásra. Napi járőrszolgálat teljesítése során szükségessé válhat a katonai biztosítás az ENSZ rendőrség járőrei részére. Fegyveres összetűzés veszélye esetén a személyes védelmük megkívánhatja a fegyverviselést is. Továbbá távolabbi szolgálati helyek megközelítése, evakuálás esetén biztosítani kell részükre helikopteres szállítást is. Ezeknek az ellátási és

³⁶ Halvor Hartz: op. cit. 7.p.

támogatási feladatoknak időben történő megszervezése minden misszióban az elsődleges feladatok között foglal helyet.

4. Az irányításnak az ENSZ rendőrség keretén belül kell maradnia. Ha rendőri tanácsadókat az ENSZ főtitkár különmegbízottja (Special Representative of the Secretary General-SRSG) mellé kijelöltek, a rangidős rendőri főtanácsadó lesz a felállításra kerülő rendőri komponens parancsnoka. Amikor az ENSZ rendőrség az ENSZ mandátumból megkapja a felhatalmazást a helyi rendőrség megfigyelésére, felügyeletére, ellenőrzésére, támogatására, a kiépített szervezetén belül a vezetési és irányítási rendszert minden szinten ki kell alakítani, és azt következetesen érvényesíteni szükséges.

5. 1. 8. 7. Az ENSZ rendőrség jogállása

Az ENSZ rendőr meghatározása: az a rendvédelmi szakember, akit a főtitkár felkérése valamint kormánya jóváhagyó határozata alapján rendőri/rendvédelmi békeműveleti feladatok ellátására, a saját országából, az ENSZ-hez vezényelnek, határozott idejű szolgálat ellátására.

A vezénylés ideje alatt az ENSZ rendőrök kötelesek betartani saját országuk és a missziós területen érvényben lévő jogszabályokat valamint az ENSZ előírásait. A főtitkár hatáskörében eljárhat azon ENSZ rendőrök ellen, akik bűncselekményt követtek el, vagy átadhatja az ügyet a nemzeti joghatóságnak.

5. 1. 8. 7. 1. Alá- és fölérendeltség viszonyok, a szolgálat ellátása során

A missziókban a rendvédelmi szakemberek sajátos, kettős alárendeltségben szolgálnak. Vonatkoznak rájuk az ENSZ által a műveleti területen életbe léptett szabályok, amelyet egy Általános Műveleti Végrehajtási Utasításban (Standard Operations Procedures - SOP) szabályoznak, be kell tartaniuk saját országuk törvényeit és a Szolgálati Szabályzat vonatkozó szakaszait, valamint a missziós területen lévő ország(ok) törvényeit.

A békeműveletekhez kontingenseket és személyeket rendelkezésre bocsátó kormányok számára természetszerű érdek, hogy az általuk adott személyek a lehető leghatékonyabban legyenek foglalkoztatva, összhangban a Biztonsági Tanács általi megbízatással. Ugyanakkor azt is jogosan elvárhatják, hogy egységeiket ne tegyék ki szükségtelen kockázatoknak

Az adott misszió területén az ENSZ rendőrség, a rendőr főkapitány (Police Commissioner, - PC) alárendeltségében látja el szolgálatát. A PC közvetlenül a SRSG alárendeltségébe tartozik, az ő utasításai alapján köteles az ENSZ Rendőri Egység (CIVPOL UNIT) munkáját megszervezni és irányítani. A PC jogosultsága és feladata az eredményes szolgálatteljesítésért 3 hónap szolgálat teljesítés után „A Békéért” kitüntetéssel adományozni az ENSZ Rendőrség tagjainak, valamint szükség esetén fegyelmi eljárást indítani.

Az ENSZ rendőrség szolgálatának ellátása alatt az ENSZ teljes alárendeltségében dolgozik, ezért nem kérhet, és nem kaphat utasítást saját hazai hatóságaitól, néhány speciális esettől eltekintve (pl. szolgálati okból történő hazarendelés) sem más, ENSZ-en kívül álló szervezettől, személytől.

Az ENSZ rendőrség minden tevékenységét pártatlanul, részrehajlás nélkül kell, hogy végezze. Kerülnie kell azokat a helyzeteket, melyek pártatlanságával kapcsolatban félreértésre adhatnak okot. Ezért a missziós területen nem rendelkezhetnek családi, rokoni kapcsolatokkal, valamint a misszió területén hivatali vagy társadalmi kapcsolatokkal bármely, politikai vagy

állami szervezettel. A PC engedélye nélkül nem fogadhat el meghívást katonai vagy ipari létesítménybe, vagy bármilyen hivatalos ünnepélyre, mely a missziós területen szembenálló felek valamelyikétől érkezett.

Az ENSZ rendőrségnek meg kell őriznie a békefenntartó tevékenységével kapcsolatosan tudomására jutott minden információt. Nem adhatnak sajtó- és egyéb nyilatkozatot, kivéve a PC engedélyével. A tudomásukra jutott információkat ENSZ-szolgálatuk befejezése után sem hozhatják nyilvánosságra. Publikálni bármilyen anyagot, tilos, kivéve az **Igazságügyi Osztályvezető** (Director of the Justice Division) engedélyével. Előbbiek alapján tehát tilos bármilyen feljegyzést, dokumentumot, faxot, térképet, ezek másolatait összegyűjteni, publikálni. Szolgálati ideje alatt az ENSZ rendőr nem tarthat magánál fényképezőgépet, nem készíthet felvételeket szolgálata végrehajtása során, és szolgálaton kívül sem fényképezhet le tiltott objektumokat.

Az ENSZ rendőrség tagja a missziós területre érkezését követően köteles tájékozódni az ott érvényben levő deviza- és vámjogszabályok vonatkozásában, azokat köteles maradéktalanul betartani. Az ENSZ által üzemeltetett vámmentes üzletben csak saját szükségletének megfelelően vásárolhat. Az itt vásárolt árukat senkinek sem adhatja tovább.

Az ENSZ rendőrség tagja viselhet oldalfegyvert, amennyiben annak viselete a misszió mandátumában engedélyezett. Azonban előbbieken kívül a PC további utasításokat is kibocsáthat a fegyverviseléssel kapcsolatban, az SRSG szempontjai szerint. Amennyiben a fegyver viselése szolgálatban megengedett, akkor is kizárólag önvédelemre használhatja fel.

Az ENSZ rendőr szolgálatteljesítési helyét a missziós területen belül a PC általában a kontingensparancsnokkal egyetértésben, határozza meg, azonban a kontingensparancsnok véleményének kikérése nem kötelező.

Következtetések:

1994-re a különleges ENSZ missziók és műveletek bebizonyították használhatóságukat különösen, ha a Biztonsági Tanács megfelelően támogatta tevékenységüket és megfelelő ellátást is biztosítottak céljaik és feladataik megvalósításához. Az ENSZ jelenlegi felkészültsége azonban még nem éri el az események által megkívánt szintet, ezért további fejlesztésre van szükség. Ezt szolgálják a beindított reformfolyamatok.

A világméretű gazdasági, társadalmi fejlődés, a globális kihívások, valamint a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetése kezelésének felelősségét, az ezzel járó költségek és terhek igazságos elosztását — méltányosság alapelveivel összhangban — a világ nemzetei között kell elosztani és azt multilaterálisan kell gyakorolni. Az ENSZ-nek, mint a világ legegységesebb és legrepresentatívabb szervezetének központi szerepet kell játszania.

Fontos szempont, hogy az ENSZ mindig tartsa szem előtt és törekedjen, hogy teljes mértékben megvédje és elősegítse országainkban a polgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogokat mindenki számára.

Elengedhetetlen az ENSZ kapacitásának növelése a béke és biztonság fenntartásában, amelyet úgy érhetünk el, ha biztosítjuk számára azokat az erőforrásokat és eszközöket, amelyek szükségesek a konfliktusok megelőzéséhez, a viták békés rendezéséhez, a békemegőrzéséhez, valamint a konfliktus utáni békeépítéshez és újjáépítéshez.

Sok esetben a konfliktushelyzet megoldása után a béketeremtés felfüggesztése, a béke biztosítása a területen a legtöbb esetben maga után vonja még a segélyezést, a menekültek és hontalanok újratelepítését.

Szoros összefüggés van a béketeremtés és a békefenntartás, valamint a humanitárius intézkedések között.

Az ENSZ által szervezett békeműveletek egészében véve az ENSZ központi szervei és a tagállamok közös műveletei, melynek során a tagállamoknak kell biztosítaniuk a missziók számára a feladatuk ellátásához szükséges személyi állományt és eszközöket. Meg kell erősíteni a Közgyűlés pozícióját, mint az ENSZ fő tanácskozó, politikai és képviselői szervét, képessé kell tenni szerepének hatékony ellátására. Erőfeszítéseket kell tenni a Biztonsági Tanács, átfogó reformjára minden tekintetben.

A békeműveletek feltételezik, hogy a Biztonsági Tanács és más tagállamok — akik ehhez megfelelő pozícióban vannak — nemcsak tervezik, hanem meg is teszik azokat a politikai és diplomáciai lépéseket, melyekkel megvalósítják a Biztonsági Tanács döntéseit. Azokban az esetekben, amikor ez a politikai bázis erős és aktív volt, a békeműveletek látványos sikereket értek el, ahol ez a bázis gyenge, szétforgácsolt volt, számos nehézségbe ütköztek a béke megvalósítása során.

A másik rendkívül fontos szempont, hogy az ENSZ csak korlátozottan rendelkezik önálló eszközökkel és erővel a békefenntartáshoz. Az ENSZ-nek nincsenek fegyveres alakulatai, nincs telepítésre alkalmas saját civil testülete, és felszerelése is csak korlátozottan áll rendelkezésre. Az olaszországi Brindisiben működik ugyan egy ENSZ logisztikai bázis, de itt csak a készletanyagokat és a polgári adminisztráció felszerelését tárolják. A szervezet működését, feladatainak ellátását meghatározott létszámú adminisztratív személyzet biztosítja. Előbbiek alapján az ENSZ tervezhet, előírásokat bocsáthat ki, de nem tudja megvalósítani feladatait, ha a tagállamok az alapokiratban meghatározott jogi kötelezettség ellenére hozzájárulásukat nem fizetik, vagy jelentős késésekkel rendezik.

A békemissziókat csak akkor lehet végrehajtani, ha a tagállamok vállalt anyagi kötelezettségeiket is teljesítik, biztosítják a feladathoz szükséges személyzetet és felszerelést.

Az ENSZ és a tagállamok közötti szorosabb együttműködés kölcsönös előnyöket biztosítana mindkét fél részére, így az ENSZ gyorsabban, hatékonyabban tudna reagálni a konfliktushelyzetek kialakulása és rendezése során, amely jelentős költség-megtakarításokkal járna. Amikor a Biztonsági Tanács, döntést hoz egy békefenntartó művelet megnyitásáról, a szervezők gyakran bizonytalanok a szükséges erők és eszközök beszerzését illetően. Nincs pontos nyilvántartásuk, hogy honnan kérhetnek támogatást, és ha meg is kapják a kért segítséget kérdés, hogy az elegendő lesz-e. Abban a szerencsés esetben is jelentős késésekkel kell számolniuk, mikor megkapják az erőket és eszközöket. A tagállamok, tekintettel arra, hogy nem tudják, mikor kapnak felkérést békeműveletben való részvételre, nem tartanak készenlétben megfelelő létszámú és képzettségű erőket.

A fentieket figyelembe véve alapvetően szükséges, hogy a rendelkezésre bocsátott erők a szükséges felszereléssel ellátva és annak hatékony alkalmazására kiképezve érkezzenek a missziós területre.

Az ENSZ megalakulása óta, a békemissziókban szolgálók részrehajlás nélkül, nem a fegyverek erejével szolgálják a békét, kényszerítik ki a megállapodások betartását. Sikerük pártatlanságukon és a résztvevő felek megállapodáshoz való hűségén múlik.

Az ún. „második generációs” békefenntartó műveletek jelentős részében, az ENSZ rendőrség, döntő szerepet játszott. Eddigi sikerei alapján arra lehet számítani, hogy az igény szolgálataikra folyamatosan növekedni fog. Új követelményként jelentkezik a missziókban a **különleges rendőri** egységek alkalmazása és a **jogállamiság megteremtésére** hivatott szervezetek telepítése. A Tagállamok rendvédelmi szervei nem képeznek tartalékot úgy, mint a katonák, békeidőben is aktívak, sőt országaikban egyre növekvő igényeknek kell megfelelniük. Ezért az ENSZ Békefenntartó Főosztály, Rendőri Osztálya kezdeményezte egy **Készenléti Rendőri Képesség** kialakítását.

Tovább nehezíti a helyzetet az, hogy az EU bővítése után az újonnan csatlakozott országok békefenntartási stratégiájában változások következtek be, és a támogatás, a rendvédelmi szakemberek biztosítása az EU-ra összpontosul és az ENSZ missziók háttérbe, szorulnak. Ennek igazolására lássuk Magyarország példáját. Míg 1992-ben 100 magyar rendőr szolgált ENSZ misszióban, 2000-ben már csak 30 fő körüli volt ez a létszám, 2005 júliusában már csak 12 fő rendőr teljesített ENSZ szolgálatot, míg az EU által szervezett missziókban, mintegy 40 volt jelen.

Problémaként merült fel, hogy az ENSZ rendőrök kiképzése nem egységes, sok esetben előfordul, hogy jelentős különbségek vannak egyes országok rendőri megfigyelői között. A leggyakoribb probléma a technikai eszközök kezelésében — pl. gépjárművezetés — és hiányos nyelvi tudás formájában jelentkezik, de ezeken kívül megmutatkozik az ENSZ szabályzatok ismeretének hiánya is. A hiányosságok kiküszöbölése érdekében elkészült az ENSZ rendőrség kézikönyve,³⁷ amely egy állandó leírásként a rendőrök egységes szintű felkészítését hivatott szolgálni. 2001-től az ENSZ Békefenntartó Főosztály Kiképzési Osztálya a tagállamok szakértőinek bevonásával elkezdte kidolgozni a békeműveletek végrehajtásával kapcsolatos kiképzési programokat. A képzés három szintet célt meg:

- alapismeretek, amely minden békefenntartóra egyformán érvényes;
- speciális ismeretek, rendőri megfigyelők, tanácsadók, mentorok, kiképzők, törzstisztek, stb. részére;
- misszió vezetői ismeretek, a leendő misszióvezetők, helyetteseik, a katonai és rendőri vezetők számára;

Nyilvánvalóan gyakorlati okokból a tagállamok által rendelkezése bocsátott nagyobb létszámú személyzet kiképzése elsősorban a tagállamok felelőssége marad. A tagállamok közül egyre többen alakítottak ki saját kiképzési programot. A főtitkár felhívta a békefenntartásban egyre aktívabb szerepet vállaló országokat is, hogy létesítsenek szorosabb együttműködést, kössenek megállapodásokat a kiképzésről, mint ahogy ez már az északi országok tekintetében megvalósult. A közös felkészítést az is indokolja, hogy az első ízben együtt dolgozó egységektől, egyénektől nem várható el olyan hatékony együttműködés, mint azoktól, akik már hosszabb ideje dolgoznak együtt, és ki tudták alakítani a kölcsönös kapcsolatokat, illetve ki tudták egyenlíteni a kiképzésből eredő eltéréseket. A különbségek eltüntetése érdekében fontos lenne, hogy a felkészítés — különösen tisztek esetében — a kidolgozás alatt álló egységesített kiképzési terv alapján történjen. Az ENSZ DPKO Rendőri Osztálya a nagyobb létszámú kontingensek felkészítésének segítésére és a követelmények szintjének ellenőrzésére felállított, egy Kiválasztást Segítő Csoportot. A csoport az adott

³⁷ Harry Broer: op. cit. 3.o.

ország kiképző központja segítségével a missziós területre való kiutazás előtt segít a felkészítésben és végrehajtja a rendvédelmi állomány vizsgáztatását az ENSZ által előírt követelmények szerint. A vizsgán elsősorban a missziós nyelv ismeretét, a gépjármű vezetési gyakorlatot és a lökészséget ellenőrzik.

5. 1. 9. Az ENSZ-vezető szerepe a békeműveletek során

Végezetül a békeműveleti tevékenységnek még egy további fontos aspektusára kell koncentrálnunk, a pénzügyi fedezet biztosítására, amely 2004 végére, rekordösszegűre emelkedett. A békeműveleti tevékenység az ENSZ költségvetésében kiemelkedő helyet foglal el, más kiadások mellett.

A békeműveletek pénzügyi forrásait különböző módon biztosíthatják. Az „első generáció” esetében csaknem mindig néhány résztvevő állam, illetve támogatóik — legtöbb esetben nyugat- és észak-európai országok, valamint az Egyesült Államok és Kanada — fizették a költségeket. Most már más a helyzet, egyre többször kerül sor arra, hogy az egész tagságnak is hozzá kell járulnia egy külön megállapított „kvóta” szerint. Az ezen a területen tapasztalható rendezetlenség miatt bíráló hangokat is hallani. Ezek szerint: a Biztonsági Tanács állandó tagjai és néhány más jelentős pénzügyi támogató (Németország, Japán, stb.) azért sem kívánja a békeműveletek pénzügyi hátterét a rendes költségvetésből fedezni, mivel ezáltal az akció létrehozásával és lebonyolításával kapcsolatos politikai befolyásuk is csökkenne.

Az ENSZ tevékenységéért 1988-ban Nobel-békedíjat kapott, melyet általános egyetértés fogadott. Az ENSZ béketeremtő-és fenntartó tevékenysége, újabb eredményeivel és feladatkörének kiterjesztésével a Szervezet minden hiányossága, gyengesége és felemás intézkedései ellenére az együttműködés egyik legfontosabb eszközévé vált az Alapokmány céljainak megvalósítása során.

Az ENSZ életképességét tanúsítja, hogy a nehézségek és konfliktusok ellenére létrejött a békeműveletek irányításának hatékony intézménye és eredményesen látja el feladatát, felmutatott eredményei alapján a jövőben is várható, hogy a nemzetközi közösségnek újabb nagy jelentőségű békefenntartó-humanitárius missziókra lesz szüksége.

5. 2. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO)

Az 1949. április 4-én aláírt Észak-atlanti Szerződés az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikkelyével kollektív védelmi szövetséget hozott létre. Az itt aláírt Szerződés határozatlan időre érvényes. A NATO-nak jelenleg 26 tagállama van.

A NATO alapvető célja, hogy politikai és katonai eszközökkel megvédje összes tagállamának szabadságát és biztonságát, összhangban az ENSZ Alapokmányának elveivel.

A Szervezet alapvető működési elve a közös elkötelezettség és a szuverén államok közötti kölcsönös együttműködés, a tagországok biztonságának oszthatatlanságán nyugszik.

A NATO alapvető biztonsági feladatai:

- Nélkülözhetetlen alapul szolgál az európai stabil biztonsági környezet számára, a demokratikus intézmények fejlődése, valamint a viták békés rendezése iránti elkötelezettség szellemében. Olyan környezet kialakítására törekszik, amelyben egyetlen ország sem gyakorolhat megfélemlítést vagy erőszakot bármely nemzettel szemben, és nem hajthat hatalma alá másokat fenyegetéssel vagy erőszak alkalmazásával.
- Az Észak-atlanti Szerződés 4. cikkelyének megfelelően transz-atlanti fórumul szolgál, a szövetségesek a tagok létfontosságú érdekeit érintő bármely kérdésben konzultálhatnak, beleértve az olyan fejleményeket, amelyek veszélyeztetik a régió biztonságát. Elősegíti a tagok erőfeszítéseinek összehangolását, valamennyi tagország számára aggodalmat keltő területeken.
- Elrettentést és védelmet biztosít bármelyik NATO-tagállam területe elleni agresszió minden formájával szemben.
- Elősegíti a biztonságot és a stabilitást azzal, hogy folyamatosan és tevékenyen együttműködik valamennyi partnerével a Partnerség a Békéért program és az Euró-atlanti Partnerségi Tanács keretében, továbbá az Oroszországgal és Ukrajnával folytatott konzultáció, együttműködés és partneri viszony keretében.
- Elősegíti a nemzetközi biztonságra vonatkozó tényezők és az e téren folyó együttműködés céljainak jobb megértését azzal, hogy aktív tájékoztató programokat valósít meg a szövetség és a partnerek országaiban, továbbá olyan kezdeményezések révén, mint amilyen a mediterrán párbeszéd.³⁸

5. 2. 1. A NATO békeműveletekkel, rendfenntartással foglalkozó szervei

A NATO bizottságok közül a Tanácsi Műveletek és Gyakorlatok Bizottsága (Council Operations and Exercises Committee- COEC) foglalkozik a válságkezelési intézkedésekkel, eljárásokkal. Ez a bizottság a fóruma a válságokkal kapcsolatos konzultációknak és koordinációnak. Végzi e mellett a válságkezeléssel kapcsolatos gyakorlatok tervezését, előkészítését és végrehajtásának irányítását.

Vezetője: a Válságkezelési és Műveleti Igazgatóság igazgatója.

A Politikai Koordinációs Csoport (PCG) a fő konzultációs fóruma és tanácsadó testülete az Észak-atlanti Tanácsnak a politikai-katonai ügyekben, ideértve a ***békefenntartó és válságkezelő műveleteket is.***

Az Euró-atlanti Partnerségi Tanács (EAPC) az a testület, amely felügyeli a NATO és együttműködő partnerei közötti párbeszéd, együttműködés és konzultáció fejlesztését. Ezen túlmenően gyakorlati keretet biztosít az egyes tagországok és a szövetség közötti együttműködés és konzultáció számára. Az EAPC-t 1997. május 30-án hozták létre. Az EAPC keretében működő politikai-katonai irányító bizottság békeműveletekkel foglalkozó Ad Hoc csoportja (PMSC/AHG) a műveleti kérdésekben fő konzultációs és politikai fóruma, amelyen tapasztalatcserét és eszmecserét folytatnak az együttműködés gyakorlati intézkedéseiről

³⁸ NATO Kézikönyv, Jubileumi kiadás, Budapest, Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, 1999 28. o.

A Békepartnerségi Programon belül a 44 alapító tagállam megegyezett az együttműködés területeiben is, amelyek között a dolgozat szempontjából két feladatot szeretnék kiemelni.

- a békefenntartás elvi, szervezési és műveleti szempontjait;
- és a válságkezelést;

5. 3. A Nyugat-európai Unió (NYEU)

A Nyugat-európai Unió (NYEU) 1954 óta létezik és 10 európai országot, tömörít (Belgium, Franciaország, Görögország, Hollandia, Luxemburg, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország). Székhelye Brüsszelben, Parlamenti Közgyűlése pedig Párizsban van. A NYEU-t a gazdasági, szociális és kulturális együttműködésről, valamint a kollektív védelemről szóló 1948-ban, aláírt Brüsszeli Szerződéssel hozták létre.

Amikor aláírták a NATO-ról szóló egyezményt a NYEU katonai felelősségét is a NATO vette át. A kilencvenes évek elejére a NYEU komoly biztonsági tényezővé vált, elsősorban Európában. A NYEU 1992. júniusi külügyi- és védelmi miniszteri találkozásán tovább erősítették a NYEU szerepét és kiadták a „Petersberg Nyilatkozatot”. A nyilatkozat a Szervezet jövőbeni fejlődésével foglalkozik. A NYEU ekkortól felvállalta a humanitárius, mentési, békefenntartói és a harci feladatokat a válságkezelésben, beleértve a béketeremtést is. A Petersberg Nyilatkozatban a tagállamok ígéretet tettek arra, hogy támogatják a konfliktusmegelőző és békefenntartó törekvéseket az EBESZ-szel és az ENSZ Biztonsági Tanácsával együttműködve.

A Maastrichti Szerződés NYEU-ra vonatkozó első rendelkezéseinek érvényesítésére 1996. novemberében került sor az Európai Tanács felkérésére az afrikai Nagy Tavak körzetében, ahol a feladat a menekültek és áttelepültek számára humanitárius segítségnyújtás, az evakuáció megszervezése, az afrikai békeműveletekben résztvevő országok támogatása és az akna-mentesítés volt.

A NYEU egyik legsikeresebb missziója (MAPE) Albániában, 1997. májusában, indult, az ott lezajlott gazdasági, szociális válsághelyzet kezelésére, és elsősorban a rendvédelmi szervek, az Albán Rendőrség reformjának, felkészültségének elősegítése érdekében.

1999. márciusától az Európa Tanács közös akcióttervet fogadott el, amelyet a NYEU és az EU tagállamok részvételével rendelt el végrehajtani.

2001, májusától, a MAPE misszió irányítását az Európai Unió vette át a Nyugat Európai Uniótól.³⁹

Az alábbiakban részletesen kívánom ismertetni a NYEU albániai misszióját, annak összetett és a teljes biztonsági szektorra jellemző volta miatt.

³⁹ Giovanni Santoro ezds. megbízott MAPE parancsnok előadása a BM NOK-on 2001. májusában tartott Nemzetközi Békefenntartó Konferencián. Budapest, BM NOK Könyvtár.4 o.

5. 3. 1. A NYEU Tanácsadói tevékenysége Albániában (MAPE)

5. 3. 1. 1. Tanácsadói munka országos szinten

Az országos szintű tanácsadói testület tevékenysége kiterjedt a Belügyminisztériumra (Ministry of Public Order vagy Ministry of Interior), a Pénzügyminisztériumra (Ministry of Finance), és az Igazságügy Minisztériumra (Ministry of Justice). A felső vezetői szinten kialakított kiváló kapcsolatoknak köszönhetően az országos szintű tanácsadó testület segítségével a minisztériumok elkészítették az új Állami Rendőrségi Törvényt, a Törvényszéki Rendőrségi Törvényt, a Pénzügyőrségről szóló törvényt és a kábítószer kereskedelem, valamint az embercsempészet megakadályozásával kapcsolatos törvényeket.

Ezen törvények megalkotására és elfogadására feltétlenül szükség volt egy demokratikus alapokon működő állam és rendvédelmi szervei kialakítása során.

5. 3. 1. 1. 1. Igazságügy Minisztérium és a Legfőbb Ügyészség (Ministry of Justice / General Prosecutor's Office)

- a törvényszéki rendőrségre vonatkozó törvény véleményezése
- a Büntető Törvénykönyv és a Büntetés-végrehajtási Törvény véleményezése
- szabályzat készítése a Törvényszéki Rendőrség számára
- a korrupció helyzetének elemzése, értékelése és megvitatása más nemzetközi szervezetekkel

5. 3. 1. 1. 2. Belügyminisztérium (Ministry of Public Order)

A MAPE tanácsadók közös munkacsoportban dolgozva a Belügyminisztérium (BM) képviselőivel az alábbi törvény-és rendeletervezeteket készítették elő:

- a Köztársasági Őrségre (The Republican Guard.) vonatkozóan
- a Hivatásos szolgálati kötelezettségről szóló rendeletet (The Service on Professional Liability (SHIR).)
- az Állami Rendőrség Fegyelmi Szabályzatát (Regulation of the Discipline of the State Police)
- az Állami Rendőrség Szolgálati Szabályzatát (Internal Regulation of the State Police)
- a Bizalmas információk kezeléséről és felhasználásáról szóló rendeletet (Elaboration and the Administration of Information.)
- A Büntető Törvénykönyv módosítási javaslatait (Some changes and Addictions to the Penal Code)
- A BM Személyügyi Szabályzatát (The Personnel Regulation).
- A Rendfokozatokról szóló szabályozást (The Ranks Regulation).
- A fizetésekről és egyéb juttatásokról szóló javaslatot (Proposals on Salaries and Supplementary Benefits)

5. 3. 1. 1. 3. Pénzügyminisztérium (Ministry of Finance), Pénzügyőrség (Financial Police)

A Vámsholgalat mellett fontos volt, hogy egy Pénzügyőrség is létrejőjjön, mert az országban voltak olyan gazdasági és pénzügyi bűncselekmények, amelyekkel semmilyen rendvédelmi szerv nem foglalkozott. Ezért stratégiai kérdésként jelentkezett egy hatékony, az állam gazdasági és pénzügyi érdekeit védő rendvédelmi testület létrehozása.

A MAPE elkészítette az erre vonatkozó törvényjavaslatot.

Egy olyan rugalmas, önálló szervezet létrehozását javasolta, amely képes bűnügyi-hírszerzési, nyomozói, adónyomozói és rendészeti feladatok ellátására. A szervezetnek képesnek kell lennie feladatait olyan magas szakmai színvonalon ellátni, hogy mind az országban lezajló szociális változásoknak, mind az albán állam által támasztott követelményeknek meg tudjon felelni. Az államnak fel kell lépnie az adótörvény alól kibúvók ellen, a gazdasági- és pénzügyi bűncselekményeket elkövetőkkel szemben, nemzeti és nemzetközi szinten. Szükséges olyan képesség létrehozása is, amely képes elemezni és értékelni a nyomozások során összegyűjtött információkat, a gyanús banki tranzakciók, pénzmosás, uzsorakamat, csalás, tiltott pénzváltások esetében. Ezek a bűncselekmények a szervezett bűnözéshez kapcsolódnak és Albániának szüksége van egy központi rendvédelmi szervezetre (Pénzügyőrség), amely képes hatékonyan fellépni, ezen szervezett bűnszövetkezetek ellen.

A nemzetközi tanácsadó testület segítségével megalkotásra került Adó Végrehajtási Törvény kiadásra és bevezetésre került. Az ország megfelelő banki szabályozással rendelkezik, de a pénzmosás elleni fellépés továbbra is gondot jelent Albániában.

Elkészültek a gazdasági és pénzügyi bűncselekményekre vonatkozó Büntető-törvénykönyvi módosítások, ebben meghatározták, az új gazdasági és pénzügyi bűncselekmények körét.

5. 3. 1. 2. Tanácsadói tevékenység régió szinten

Ez a tanácsadói munka alapvetően gyakorlati kiképző tevékenységet jelentett. Az albán belügyminisztériummal (Minister of Public Order), 1999. szeptemberében kötött egyezmény alapján elkezdődött a régió parancsnokságokon a rendőrök alapképzése. Ez a fajta felkészítés egy lehetőség a régió parancsnokok számára, hogy megértsék, az általunk nyújtott segítségben rejlő lehetőségeket. A rendőrök gyakorlati képzésére a szolgálati időn túl került sor a MAPE oktatói által. A képzés megkezdésekor a fő feladat a rendőrök bizalmának megszerzése és a szakmai elismertség kivívása. 1999. szeptembere és 2000. decembere között a MAPE mind a 12 régióban elindította kiképzést és több, mint 700 főt részesített alapképzésben, a különleges rendőri egységeket is beleértve.

5. 3. 1. 3. Kiképzői tevékenység a MAPE Kiképzési Osztálya által Albániában

A Kiképzési Osztály az albán Rendőr Akadémiákon (Tirana, Dures) kialakított oktatási kabinetekben tantermi képzést folytatott, központi program alapján.

Tiranában azokat a fiatal rendőrtiszteket képezik, akiknek kevesebb, mint 5 év szolgálati idejük van, és még nem részesültek semmilyen rendőri képzésben. Ők 12 hetes alapképzést kaptak. Az oktatás öt osztályban, osztályonként 20 fővel folyt. A hallgatók bűnügyi, közlekedési, közrendvédelmi és határőrizeti szolgálatoktól érkeztek, azzal a céllal, hogy általános rendvédelmi ismereteket tanuljanak.

A Duresben lévő kiképző központban 8 hetes speciális tanfolyamok zajlottak a bűnügyi-, közlekedési-, közrendvédelmi-, és a határőr tisztek számára.

Az alap és a speciális tanfolyamok mellett, az albán kiképzők kiképzését is végrehajtották, azzal a céllal, hogy a tanfolyam befejezése után képesek legyenek központi és regionális szinten a továbbiakban átvenni az állomány felkészítését a MAPE oktatóktól.

A beosztotti állomány felkészítése nagyon fontos feladat volt de ahhoz, hogy megváltozzon a rendőrség megítélése és a társadalomban elfoglalt helye, a közép- és felsővezetők képzését átképzését is végre kellett hajtani.

A MAPE vezetőképző csoportja 2000. januárjától dolgozott ezen a feladaton. Olyan képességek kifejlesztése a cél az albán rendvédelmi szervek vezetőinél, amellyel képesek a változó társadalmi, bűnügyi folyamatokat elemezni, értékelni és a megfelelő döntéseket meghozni. A vezetői képzés a Régió Parancsnokságokon is végrehajtásra került.

Az albán vezetésnek megvannak a saját elképzelései a feladatok és folyamatok fontossági sorrendjét illetően, ezért azután folyamatos koordinációra és együttműködésre van szükség a fenti célok eléréséhez.

A MAPE kiképzői tevékenysége eredményeképpen 6000 rendvédelmi szakember részesült valamilyen fajta szervezett oktatásban.

A MAPE tevékenysége nem korlátozódik csak az albánokra, hiszen szorosan együttműködik az országban jelenlevő nemzetközi szervezetekkel (EBESZ, ENSZ, EU, stb.) valamint nagykövetségekkel, konzulátusokkal. Ez az együttműködés az „Albánia Barátai” elnevezésű fórum keretében valósul meg, amelynek Vezető Testületében a MAPE aktív szerepet vállal a szükséges feladatok összehangolása érdekében.

2002-2004 között PAMECA I (Police Assistance Mission of the European Community in Albania – az Európai Közösség Rendőri Támogató Missziója Albániában) néven az EU vette át a misszió irányítását. 2004. decemberétől, pedig PAMECA II néven folytatódik tovább, előreláthatólag 2007. végéig.

5. 4. Az Európai Unió (EU)

Az Európai Uniót az 1957. március 25-én aláírt Római Szerződés alapján hozta létre Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország és Olaszország. A 15 tagú EU-hoz, 2004. május 1-jén csatlakozott, a nyolc közép-európai társult ország valamint Ciprus és Málta.⁴⁰

Az Európa Tanács 1991. decemberében, megtartott maastrichti ülésén a Közösség állam- és kormányfői elfogadták a Politikai Unióról, a Gazdasági és a Pénzügyi Unióról szóló szerződést, amelyek együtt alkotják az EU Szerződést.

Az 1997. júniusi EU állam-és kormányfői találkozón Amszterdamban elfogadták, hogy felülvizsgálják a Maastrichti Szerződésben foglaltakat, különös tekintettel az EU által bevezetésre kerülő közös kül- és biztonságpolitikára. Egyetértettek az alábbi feladatok végrehajtásában:

⁴⁰ 2004. évi XXX. Törvény az Európai Unióhoz történő csatlakozásról szóló szerződés kihirdetéséről

- az Európa Tanács főtitkára vállalta a közös kül- és biztonságpolitika felső szintű képviselőjével járó feladatokat.
- felállításra került a politikai-tervező és korai-riasztó egység a főtitkár felügyeletével.
- az EU, a NYEU-val közösen, kidolgozta a két szervezet között fennálló együttműködés erősítését szolgáló rendszabályok körét.
- az átdolgozott szerződés (J. 7 cikkelye) tartalmazni fogja **a humanitárius továbbá a mentésben, a békeműveletekben és a válságkezelésben** résztvevő, harcoló erőkkel kapcsolatos feladatokat, beleértve a **béketeremtés misszióit is**.

A szerződés új struktúrája értelmében az Európa Tanács hoz döntést az EU közös stratégiájáról, amelyet ott alkalmaznak, ahol a tagállamoknak fontos közös érdekeik vannak.

5. 4. 1. Az Európai Unió három pillére

- az Európai Közösség szolgáltatja a törvényi keretet a közösség politikájához, amely az egységes piac, a nemzetközi kereskedelem, a fejlesztési segélynyújtás, pénzügyi politika, mezőgazdaság, halászat, környezeti ügyek, regionális fejlesztés, energiaszolgáltatás, stb. témákban jut kifejezésre.
- a közös kül- és biztonságpolitika.
- a bel- és igazságügyi együttműködés, amely az EU-n belül felöleli azokat az együttműködési területeket, amelyek a polgárjogra, büntetőjogra, menekültügyi és menedékjogi politikára, a határellenőrzésre, kábítószer-kereskedelemre, rendvédelmi együttműködésre és információcserére vonatkoznak.

5. 4. 2. Az EU öt kiemelt intézménye

- a Bizottság felelős a közösségi jogszabályok és politika kidolgozásáért, valamint azok előterjesztéséért, és felügyeli a jogszabályok betartását. A Bizottság az EU végrehajtó testülete, 25 tagja van. Személyükre a tagállamok tesznek javaslatot, kinevezésük öt évre szól. A Maastrichti Szerződés értelmében a Bizottság teljes jogú partnerré vált kezdeményezési joggal a közös kül- és biztonságpolitika kérdéseiben.
- a Miniszteri Tanács — az EU fő döntéshozó szerveként — a Bizottság javaslatai alapján jár el. Hatásköre kiterjed az EU mindhárom pillérére. A Tanácsot a tagállamok miniszterei alkotják. A miniszteri üléseket a tagállamok állandó képviselői készítik elő.
- Az Európai Parlament 732 tagú. Legfontosabb hatáskörei:
 - törvényhozó hatalom;
 - a költségvetés felügyelete;
 - az EU végrehajtó szervei felügyelete;

- A közösség jogi ügyeiben, a Bíróság kezében van a végső döntés. Döntései kötelező érvényűek a Bizottságra, az egyes országok kormányaira, vállalatokra és magánszemélyekre nézve.
- A Számvevőszék egészíti ki az EU főbb intézményeinek sorát. Feladata a Közösség pénzügyei feletti felügyelet gyakorlása.

Az Európa Tanács az EU intézményektől függetlenül működik és a tagállamok állam- és kormányfőit foglalja magában, évente általában kétszer ülésezik. Ezeken az üléseken határozzák meg az EU fejlesztésével összefüggő általános politikai irányvonalakat.

A jugoszláv válság kitörése és a szövetségi állam szétesése óta az EU fontos szerepet játszik azokban az erőfeszítésekben, amelyek a térség békéjének helyreállítására és háború sújtotta valamint a konfliktus által érintett közösségének a humanitárius segély eljuttatására irányulnak.

Az 1999-es EU döntés (Köln, Helsinki) értelmében 2003-ra a tagállamok felajánlásaiból **60000 fős, gyorsan bevethető katonai és 5000 fős rendőri készenléti erő** jött létre.

2000-ben megalakult a Polgári Válságkezelő Igazgatóság, a tagországokból küldött szakértőkkel. Kidolgozásra került a **polgári szempontú válságkezelés metodikája**. Adatbázist hoztak létre a tagállamok által felajánlott képességekről.

2001-ben került sor a tagállamok országos hatáskörű rendőri vezetőinek első értekezletére, 2004 októberében a másodikra.

2000. végén megalakult az Európai Rendőr Akadémia (CEPOL). 2002-től itt folyik az EU tagállamok rendőri vezetőinek nemzetközi felkészítése a polgári válságkezelői feladatokra.

2004 szeptemberében öt európai ország (Franciaország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Spanyolország) elhatározta egy 3000 fős Európai Csendőri Erő (European Gendarmerie Force- EGF) felállítását, békefenntartói feladatok végrehajtására.

2004 novemberében az EU miniszteri szintű Polgári Képesség-felajánlási Konferenciát szervezett.

Elfogadásra került a Rendőri Akcióterv és a Tanács Titkárságán belül létrehozták a Rendőri Osztályt (EU Police Unit).

5. 4. 3. Az EU Rendőri Osztály feladatai

Az osztály 10 fős létszámmal rendelkezik, 2005-2006 között egy magyar rendőrtiszt hölgy is ott dolgozott.

- segítségnyújtás és tanácsadás rendvédelmi ügyekben a főtitkárnak, az elnökségnek és a válságkezelésben érintett egyéb testületeknek.
- tervezés és a rendvédelmi műveletek előkészítése, működésének biztosítása, beleértve a közös tervezést és az együttműködést.

Az osztály végrehajtotta már az ENSZ rendőrség helyére lépő Bosznia-hercegovinai Európai Unió Rendőri Misszió (EUPM) és a NATO SFOR Többnemzetiségű Speciális Egységet

(MSU) felváltó EUFOR ALTHEA Egyesített Rendőri Egység (IPU) feladatai átvételének tervezői és telepítési feladatait.

A Rendőri Akcióterv az alábbi négy területet öleli fel:

- a felajánlott képességek tervezése;
- tervek készítése a rendvédelmi műveletekhez;
- a rendvédelmi műveletek vezetése, irányítása;
- összekötői feladatok ellátása, oktatás és képzés;

Megtörténtek a felajánlások az EU Válságkezelő Rendőri Erőbe (5000 fő, ebből 1000 fő 30 napon belül bevethető).

2002-ben az ET határozatot hozott, arról, hogy az EU 2003. január, 1-től átveszi az ENSZ Rendőrségtől a ***békefenntartói feladatokat Bosznia-Hercegovinában.***

A Magyar Kormány 2224/2000. számú (IX. 21.) határozatában egyetértett azzal, hogy a Magyar Köztársaság az Európai Unió válságkezelő-, illetve válságmegelőző tevékenységéhez történő hozzájárulásként katonai és rendészeti erőket, valamint képességeket ajánljon fel a fegyveres erőkkel való rendelkezésre és a rendészeti szervek alkalmazására vonatkozó hatályos törvények kereti között, valamint felhatalmazta a külügyminisztert, hogy a felajánlást az Európai Uniónál megtegye.

Az Európai Unió Gyorsreagálású Válságkezelő Erő magyarországi kontingens tagjainak kiválasztásával a Belügyminisztérium NATO-EU Koordinációs illetve Személyügyi Főosztályát, míg a kiképzéssel kapcsolatos feladatok végrehajtásával a Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központját (BM NOK) bízták meg.

A Magyar Köztársaság Rendőrségének állományából — a tartalékokkal együtt — összesen 150 főt képeztünk ki: 2002-ben 60 főt, 2003-ban szintén 60 főt és 2004-ben egy 30 fős rendőr szakaszt.

2006-ban az ET Rendőri Osztálya már 13 rendvédelmi misszió végrehajtásához nyújtott szakmai segítséget, Afrikában, a Balkánon, a Közel-keleten és a volt Szovjetunió utódállamaiban.

5. 5. Az Európai Biztonsági Együtműködési Szervezet (EBESZ)

Az EBESZ-nek jelenleg 56 tagállama van. Regionális szervezetnek számít az ENSZ, Alapokmányának VIII. fejezete alapján.

Az EBESZ elemi feladatai közé tartozik ***a korai előrejelzés, a válságok megelőzése, válságkezelés és konfliktusok utáni újjáépítésben való közreműködés.***

Az elődszervezet az Európai Biztonsági és Együtműködési Értekezlet (EBEÉ) 1970-ben alakult, azzal hogy párbeszédet biztosítson a Kelet és Nyugat között.

1990-ben a hidegháború végeztével, Párizsban a tagállamok új irányt szabtak az EBEÉ számára. (Párizsi határozat egy új Európáért- Paris Charter for a New Europe). A feladat a zajló történelmi változások kezelése, és az új kihívásokra a megfelelő válasz biztosítása a tagországok számára.

A bizalomerősítő intézkedések sorát hozták:

- Egyezmény a Hagyományos Fegyverek Korlátozásáról Európában (CFE, 1992.)
- Nyitott Égbolt Egyezmény (1992.)
- Bécsi Egyezmények (1990., 1992., 1994., 1999.)
- Stabilizációs Egyezmény Dél-kelet Európa számára (1999.)
- A Kézi- és Könnyű Fegyverekről szóló dokumentum (2000.)

A szervezet jelenlegi elnevezését 1994-ben a budapesti csúcsertekezleten határozták meg. Az EBESZ legfontosabb szervei:

- az Állandó Tanács, amely a szervezet politikai konzultációs és döntéshozó fóruma. A tagállamok állandó képviselői alkotják. Heti rendszerességgel találkoznak a bécsi központban.
- A (külügy-) Miniszterek Tanácsa évente ülészik, kivéve azt az évet, amikor az állam- és kormányfők találkoznak.
- Az elnökség évente változik. 2007-ben a posztot a spanyol külügy- és együttműködési miniszter tölti be.
- A főtitkár vezeti a Titkárságot, aki felelős az EBESZ szervezetének vezetéséért és műveleteiért. Székhelye: Bécs, itt kapott helyet az **EBESZ Válságmegelőző Központja is**.
- Hivatal az Emberi Jogok Demokratikus Intézményesítéséért (ODIHR).
- A nemzeti kisebbségek főbiztosa.
- A szabad sajtó képviselője.
- Az EBESZ Parlamenti Közgyűlése (Koppenhága).

5. 5. 1. Az EBESZ Stratégiai Rendőri Ügyek Osztálya (SPMU)

2001. decemberi, bukaresti Miniszteri Tanácskozáson az EBESZ tagállamai elhatározták, hogy felerősítik és fokozzák rendvédelmi célú tevékenységüket. A bukaresti Miniszteri Tanácskozáson döntöttek arról, hogy növelik a tagállamok védelmét, az olyan új kihívásokkal szemben, mint a nemzetközi szervezett bűnözés, fegyver-, kábítószer-, és más tiltott áruk csempészete, a törvények betartása és az emberi jogok védelme. A tagállamok számára nyilvánvaló volt, hogy a rendvédelmi szervek törvényes és hatékony működése a konfliktusok megelőzésének záloga, a szociális stabilitás megőrzése kiemelten fontos a politikai válságok idején.

Ezen feladatok irányítására hozta létre az EBESZ a SPMU-t a bécsi központban, a Titkárság alárendeltségében.

Az osztály nyolc fővel működik, és a tagállamok számára nyújt támogatást és tanácsadást az alábbi területeken:

- rendvédelmi szakértők biztosítása;
- szervezetfejlesztési tanácsadás;

- szakmai szemináriumok, konferenciák szervezése;
- rendvédelmi műveletek irányítása Dél-kelet Európában (Horvátország, Macedónia, Szerbia- és Montenegró);
- rendvédelmi tevékenység Közép-Ázsiában (Grúzia, Kirgizisztán, Tádzsikisztán);

5. 6. A Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (Multinational Force and Observers, MFO)

A honvédelmi tárca — a Külügyminisztérium közvetítésével — 1994. decemberében előzetes felkérést kapott annak vizsgálatára, hogy részt tudna-e venni Egyiptomban a Sínai-félszigeten az MFO tevékenységében. Az MFO missziót az 1978-ben megkötött Camp David-i békeszerződés záradékai betartásának ellenőrzésére hozta létre 1981-ben a három aláíró fél: Egyiptom, Izrael és az Amerikai Egyesült Államok. A békeszerződésben foglalt célok, valamint a misszió megszervezésének és működésének elvei megegyeznek az ENSZ békefenntartó tevékenységének céljaival és elveivel.

A Külügyminisztérium, a Honvédelmi Minisztérium/Honvéd Vezérkar és a Belügyminisztérium/Országos Rendőr-főkapitányság, illetve a Multinacionális Erők és Megfigyelők (MFO) szakértői tárgyalásokat folytattak a katonai rendészeti feladatokat ellátó magyar kontingens kiküldésének feltételeiről. A szakértői tárgyalásokat követően elvi megállapodás született részvételünkről.

1995. májusában, HM BM közös szemrevételező csoport utazott a misszió területére azzal a céllal, hogy a helyszínen pontosítsa a magyar katonai/rendőri összetételű kontingens MFO misszióba történő integrálódásának szervezési, működési, elhelyezési, ellátási és adminisztratív feladatait.

A Magyar Kormány 1995. május 25-én döntést hozott arról, hogy 41 fős vegyes összetételű, katonai-rendészeti feladatokat ellátó kontingenssel a Magyar Köztársaság 1995. szeptember 1-jétől részt vesz az MFO misszióban. Miután nem az ENSZ égisze alatt tevékenykedő misszióról van szó, a magyar részvétel kérdéséről természetesen országgyűlési határozat született.

Az MFO és a Magyar Köztársaság között a magyar részvételről szóló kétéves időtartamú szerződés ünnepélyes aláírására 1995. július 12-én került sor, amelyet azóta többször meghosszabbítottak.

A szerződés értelmében a magyar kontingens létszáma 41 fő. Magyarország adja a 39 fős katonai rendészeti kontingens személyi állományát, továbbá egy orvost és egy összekötőtisztet. A rendészeti alegységből 15 főt az ORFK biztosít, elsősorban speciális szakértelmet igénylő feladatok ellátására (bűnügyi- és baleseti helyszínelők, nyomozók, vizsgálók). A fennmaradó 24 fő a Magyar Honvédség kötelékéből kerül ki, akik elsősorban járőrözési, ellenőrzési feladatokat látnak el, egy fő orvos és egy fő összekötő tisztként dolgozik az MFO érdekében.

5. 7. Egyéb szervezetek

5. 7. 1. Magánhadseregek és biztonsági szolgálatok

A XX. században ismét megjelentek a zsoldosok a nemzetközi konfliktusok kulcsszereplőiként. Alkalmazásukkal kapcsolatban az ENSZ Közgyűlés 1989-ben határozatot fogadott el. Ezek a zsoldos alakulatok nagyon rossz hírnévre tettek szert, főleg az afrikai kontinensen történt alkalmazásuk során.

Más a megítélése azonban a kilencvenes évek elején megjelenő magánhadseregeknek és magánbiztonsági szolgálatoknak (magánszolgálatok). A fő különbség a zsoldosok és a magánszolgálatok között az, hogy ezen szolgálatok a legitim kormányok felkérésére, országukban legálisan bejegyzett vállalkozásként tevékenykednek az adott válságövezetben, sokszor saját hazájuk külügyminisztériumainak pénzügyi és politikai támogatásával (Watchguard, Military Professional Resources Inc., Executive Outcomes, Gurkha Security Guards, Sandline, DynCorp).

Például a virginiai DynCorp magánszolgálattal kötött szerződést az amerikai Külügyminisztérium 1996-ban, az ENSZ missziókba küldendő amerikai rendőri megfigyelők toborzására, felkészítésére és alkalmazására. Külszolgálatuk idejére ettől a magánszolgálattól kapják a fizetésüket. Ugyancsak ez a cég segíti az új iraki rendőrség felkészítését és felszerelését, de ott vannak alkalmazottai Afganisztánban és Bosznia-Hercegovinában is.⁴¹

A magánszolgálatok előnye, hogy sokkal gyorsabban, olcsóbban mozgósíthatók egy-egy feladat esetén és alkalmazásuk jóval kisebb ráfordítást igényel.

Pápua Új-Guineán például a Sandline nevű magánszolgálat a kormány felhatalmazásával, mint különleges rendőri egység működött (Special Constables) a helyi rendőrség felügyelete alatt.⁴²

Az elmúlt évtizedek során az alábbi feladatokat látták el:

- aktív részvétel fegyveres küzdelemben;
- logisztikai biztosítás;
- szakértők biztosítása;
- kiképzés;
- tanácsadás;
- biztonsági feladatok (hírszerzés, elhárítás, aknamentesítés);
- őrzés-védelmi feladatok (objektumok védelme, szállítmányok, személyek kísérése, biztosítása, menekültek védelme);
- közbiztonsági feladatok (tűszok kiszabadítása, terrorista csoportok, kalózkod elfogása, felszámolása);
- leszerelés, lefegyverzés;
- választások felügyelete;

⁴¹ Fred Rosen: op. cit. 6.p.

⁴² Ian D. Jefferies: Private Military Companies, [Magánhadseregek] A Positive Role to Play in Today's International System, [Egy pozitív szerep a mai nemzetközi rendszerben] Connections, The Quarterly Journal, [Negyedévi folyóirat] Vol.1. No. 4, Első évfolyam, 2002. 4. szám, 103-108. o.

- fegyver és felszerelés beszerzése;
- demokratikus átmenetet segítő programok kialakítása;

Hátránya alkalmazásuknak az alábbi felsorolásban látható:

- elszámoltathatóságuk hiánya;
- az emberi jogok betartása tevékenységük során;
- törékeny elkötelezettségük;
- felelősség hiánya;
- gazdaságossági szemlélet;
- a válság folytatódása iránti érdekük;

5. 7. 2. Nemzetközi tanácsadó szervezetek

Ezek a tanácsadó szervezetek válságövezetekhez tartozó országok kormányai és nem kormányzati szervei részére nyújtanak segítséget a demokratikus intézményrendszerek kialakításához, a fegyveres erők és rendvédelmi szervek demokratikus ellenőrzéséhez. Segítséget nyújtanak a kormányoknak a nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatok kialakításában és működtetésében.

Ilyen szervezet például a Genfi Központ a Fegyveres Erők Demokratikus Ellenőrzéséért (DCAF). A szervezet 2000. októberében a svájci kormány kezdeményezésére 43 tagállam részvételével alakították meg. 2007-ben 48 tagállama van, köztük hazánk is.

Céljai az alábbiak:

- a civil-katonai kapcsolatok, és a fegyveres szervezetek demokratikus ellenőrzésével kapcsolatban információkat gyűjt, kutatási programokat szervez, kapcsolatokat épít, abból a célból, hogy azonosítsa a megoldandó problémákat, átadja a demokratikus tapasztalatokat és a legjobb gyakorlati példákat;
- szakértői segítségével támogatja az ez iránt érdeklődő parlamenteket, kormányokat, kormányzati és nem kormányzati szerveket, nemzetközi szervezeteket, tanintézeteket;⁴³

Tevékenységének fontos részét képezi konferenciák, szemináriumok, kerekasztal beszélgetések szervezése a nemzetközi rendvédelmi missziókkal kapcsolatos tapasztalatok feldolgozása és közkinccsé tétele érdekében. A rendezvényeken elhangzott előadásokat nyílt, mindenki által hozzáférhető publikációkban teszik közzé, elektronikus és nyomtatott formában.

Következtetések:

Az ENSZ szerepe növekedni látszik, ezért megállapítható, hogy a fejezetben szereplő többi szervezethez képest még mindig a legnagyobb létszámot megmozgató és a világ válság-gócainak zömét kezelni képes nemzetközi szervezetről van szó. Az utóbbi időszak szexuális

⁴³ Philipp Fluri: Parliamentary Oversight of the Security Sector: [A biztonsági szektor Parlamenti ellenőrzése] Genova Center for the Democratic Control of Armed Forces, [Genfi Központ a Fegyveres Erők Demokratikus átalakításáért] Genf/Belgrád. 2000. 188-190. o.

és korrupciós botrányai ugyan komoly tekintélyvesztést okoztak, de a legutóbbi ENSZ főtitkár (a dél-koreai Ban Ki.moon) vezette reform folyamatok, és stratégiai irányváltás biztosítják számára a szükséges támogatást. A rendvédelmi békeműveletek során vezető szerepe vitathatatlan a XXI. század kezdetén. A rendvédelmi missziók jellege is megváltozott, az eredeti megfigyelői tevékenység helyett előtérbe került a teljes biztonsági rendszer átalakítása és új, demokratikus rendvédelmi szervek felállítása, amely már nem tömeges jelenlétet, hanem speciális ismeretekkel bíró szakértők alkalmazását igényli.

A NATO a kétpólusú világrendszer megszűnésével átmeneti válságot él át, és új feladatokat keres magának, mint például a nemzetközi terrorizmus és szervezett bűnözés elleni fellépés, a katonai rendfenntartói tevékenység (Afganisztán, Bosznia-Hercegovina), határellenőrzés- és megfigyelés (Macedónia, Albánia). Jó példa erre a 2006. évben Rigában megtartott NATO csúcsertekezlet, ahol a főtitkár részletesen értékelte a szervezet nemzetközi terrorizmus és szervezett bűnözés elleni fellépésének eredményeit. Fontos eredmény a NATO vonatkozásában, hogy az év során elérte a hadművelet készülsége a szervezet Reagáló Ereje

Az EBESZ, mint regionális szervezet az európai régióban és újabban Közép-Ázsiában találta meg azt a területet a válságok megelőzésében és kezelésében, amellyel eddig más nemzetközi szervezetek csak érintőlegesen vagy egyáltalán nem foglalkoztak (a rendvédelmi szervek demokratizálása, átvilágítása, átszervezése, átképzése, a rendvédelmi reformok segítése).

Az Európai Unió a XXI. század elején felismerte, hogy legalább az európai kontinensen a béke megőrzése érdekében részt kell vállalnia a térség katonai és polgári válságainak megelőzésében és megoldásában, átvéve egyrészt a Nyugat-Európai Unió helyét, másrészt felismerte, hogy a nemzetközi szervezett bűnözés elleni fellépés csak a nemzeti rendvédelmi szervek összefogásával lehetséges. Az EU 2004-től növekvő szerepet vállal a konfliktusok megelőzésében és a válságok kezelésében, nemcsak Európában, hanem Afrikában, a Közel-keleten és a szovjet utódállamok vonatkozásában is.

A XX. században megalakult magánhadseregek, magánbiztonsági szolgálatok, és tanácsadó szervezetek szerepe növekedni látszik, gyors alkalmazási lehetőségük és költségtakarékos bevetetőségük révén.

6. A RENDVÉDELMI SZERVEK TAGJAINAK KIVÁLASZTÁSA, SPECIÁLIS FELKÉSZÍTÉSE BÉKEMŰVELETI FELADATOKRA ÉS AZ EBBŐL LEVONHATÓ KÖVETKEZTETÉSEK ÖSSZEGZÉSE

Visszatekintve az előző fejezetekre véleményem szerint látható, hogy a rendvédelmi békeműveleti tevékenység egy lassú folyamat eredményeként alakult ki, és a katonai alakulatok, a katonai és polgári közigazgatás feladatai egy sajátos részét vette át. Ennek megfelelően a rendvédelmi békefenntartásba bevont rendőrök, határőrök, vám- és pénzügyőrök, büntetés-végrehajtási- és közigazgatási szakemberek, bírák, ügyészek felkészítése speciális ismeretek megszerzését követeli meg.

Kezdetben nem igazán voltak gyakorlati tapasztalatok arra vonatkozóan, hogy melyek ezek a speciális ismeretek, nem volt elég a missziós nyelvet ismerő, idegen nyelvet beszélő rendvédelmi szakember, ezért csak általános rendőri, rendvédelmi ismereteket oktattak részükre (1989. Namíbia).

A kilencvenes évek közepére azonban az országok és a nemzetközi szervezetek is kellő tapasztalatot szereztek ezen a téren. Az ENSZ Békefenntartó Főosztályán megalakult a Kiképzési Osztály és megkezdődött a békeműveletekben részt vevő katonai és polgári válságkezelők részére egy egységes képzési követelményrendszer kidolgozása.

Megalakultak a békeműveleti képzést biztosító nemzetközi és regionális központok valamint ezek nemzetközi szövetsége.

A tagországok létrehozták a saját békekiképző központjaikat, bázisaikat, kialakították a kiválasztás és felkészítés, alkalmazás rendszerét. A képzés összetett volta és sajátosságai arra ösztönözték a nemzeti békeműveleti képzéssel foglalkozó szervezeteket, hogy tapasztalataikat kicseréljék és együttműködjenek a szakemberek felkészítésében. Ez először két- és többoldalú együttműködést jelentett a szomszédos országok között, majd nemzetközivé szélesedett.

A nemzetközi összefogás eredményeként megalakult a Békefenntartó Kiképző Központok Nemzetközi Szövetsége (International Association of Peacekeeping Training Centers-IAPTC), amelynek 2001-től Rendőri Bizottsága is működik. Magyarország (BM NOK) alapító tagja volt a Rendőri Bizottságnak, és a szerző személyében hazánk adta a Bizottság első elnökét is.

6. 1. Békeműveleti, válságkezelői képzéssel foglalkozó intézmények

A szaporodó nemzetközi válságok és konfliktusok megelőzése és kezelése miatt megnövekedtek az igények a kiképzett és jól felkészült rendvédelmi szakemberek iránt. Úgy gondolom, hogy ez igény hozta létre azután a speciális békeműveleti képzést biztosító nemzeti és nemzeti kiképző központokat. Magyarország 2004-2006 között négy nemzetközi rendvédelmi oktatási intézmény számára biztosított oktatókat. EBESZ felkérésre a Koszovóban működő EBESZ-ENSZ rendőriskolán, ugyancsak az EBESZ megfigyelői misszió szervezésében a Macedóniában működő rendőri oktatói kontingensbe biztosítottunk egy főt. Mindkét programban 4500-4500 fő helyi rendőr képzésére került sor, ebben az időszakban. Az Afgán Átmeneti Közigazgatás és az Iraki Koalíciós Átmeneti Hatóság kérésére kétoldalú megállapodás alapján hat-hat fős rendvédelmi oktató kontingenst biztosítottunk. A kontingensek feladataikat Afganisztánban és Jordániában hajtották végre.

A teljesség igénye nélkül elsősorban a rendvédelmi békeműveletek területére koncentrálva, az alábbiakban bemutatok néhány olyan békemissziós és válságkezelői képzéssel foglalkozó intézményt, mely nemzetközi elismertségnek örvend.

6. 1. 1. ENSZ Kiképzési és Kutatási Intézete (UNITAR), Dag Hamarskjöld Központ, New York

A központ katonák, rendvédelmi alkalmazottak, diplomaták, nem kormányzati szervek képviselői, emberjogi aktivisták, tanárok és érdeklődő polgárok számára ajánl távoktatási programokat és tantermi oktatási tanfolyamokat.

Az érdeklődők számára 16 távoktatási tanfolyam áll rendelkezésre, tanfolyamonként 75-125 USD árért, amelyet 12 hónap alatt lehet teljesíteni. Tantermi tanfolyamokat New Yorkon kívül Argentínában, Ausztráliában, Írországbán, Japánban, Olaszországban és Svédországban szerveznek.

Ahhoz, hogy a hallgató ENSZ Békefenntartói Oklevelet kapjon még egy önálló kutatói munkát is el kell végeznie a Központ által kijelölt témavezető irányításával.

A tanfolyamok témái:

- Az ENSZ szervezetének bemutatása,
- Humanitárius segítségnyújtási műveletek végrehajtása,
- A béketámogató műveletek alapjai,
- Békefenntartó műveletek irányítása,
- Békefenntartás Jugoszláviában (Dayton, Koszovó),
- ENSZ katonai megfigyelői szolgálat,
- Globális terrorizmus,
- Biztonsági rendszabályok békefenntartók számára,
- Az ENSZ polgári rendőrsége (CIVPOL),
- Aknamentesítés a háború után,
- Nemzetközi válságok megoldása,
- Nemzetközi emberi jogok,
- A békefenntartás története (1945-1987.),
- A békefenntartás története (1988-1997.),
- A békefenntartó műveletek logisztikai támogatása,
- Műveleti, logisztikai támogatás.

6. 1. 2. ENSZ Egyetem, Tokió

Az ENSZ Egyetemet 1975-ben nyitották meg.

Az Egyetem felnőttképzéssel foglalkozik és elsősorban olyan problémák megoldására koncentrálnak, amelyek az ENSZ tagállamokat foglalkoztatják. Fő feladata a világot érintő globális problémák, válságok kutatása és azokra adandó helyes válaszok megtalálása.

6. 1. 3. A Svéd Fegyveres Erők Nemzetközi Központja

A Központ a svéd nemzeti katonai és rendőri kontingens felkészítése mellett évente megszervezi az ENSZ Rendőri Parancsnoki Tanfolyamot (UNPCC) is.

A tanfolyam a rendvédelmi békefenntartó missziók részére készíti fel a parancsnoki állományt, közösen a katonai- és a polgári közigazgatásban dolgozó vezetőkkel.

A tanfolyam három hét időtartalmú, és egy kétnapos komplex gyakorlattal zárul.

6. 1. 4. Az ENSZ Kiképző Iskolája, Írország (UNTSI)

Az iskola a békefenntartó missziókba készülő katonai megfigyelők, és katonai rendőrök számára nyújt speciális képzést. A tanfolyamra középvezetői beosztásban szolgáló tiszteket várnak. Országonként 2-2 fő vehet részt a képzéseken.

6. 1. 5. A Písa-i Szent Anna Egyetem, Olaszország

Az Egyetem polgári személyek, felkészítését végzi béketámogató műveletekre, az ENSZ, EU számára. Foglalkoznak emberjogi aktivistákkal, közigazgatási szakemberekkel, választási felügyelőkkel.

6. 1. 6. Béke Központ, Ausztria, Burg Schlaining Ausztria

1982-óta foglalkozik a béke, béketámogatás, békefenntartás területén képzéssel és kutatással. Lehetőséget biztosít külföldi kollegák számára a béke és konfliktusok természetének tanulmányozására az alábbi programjain keresztül:

- Nemzetközi Polgári Békefenntartói és Békeépítő Képzési Program,
- Misszióra való felkészítési program az EBESZ számára (évente 2-3 alkalommal),
- EBESZ Nyári Akadémia,
- Polgári válságkezelői képzés az EU számára.

6. 1. 7. George C. Marshall, Európai Biztonsági Tanulmányok Központja

A Központot 1994-ben alapították Németország és az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériumai, elsősorban a NATO tagországok vezetőinek továbbképzése céljából, de tanfolyamaikon fogadnak rendvédelmi és polgári közigazgatási vezetőket is.

A képzési programok a nemzetközi válságok kezelésére a válságban zajló biztonsági kockázatokat jelentő folyamatok felismerésére, azok megelőzésére készítene fel.

A tanfolyamok típusai:

- Törzstiszti tanfolyam (15 hét)
- A XXI. század vezetői (2 hét)

6. 1. 8. Biztonsági Tanulmányi Intézetek és Védelmi Akadémiák Békepartnerségi Konzorciuma

A Konzorcium 1998. végén, alakult meg 42 ország részvételével azzal a céllal, hogy gyümölcsöző együttműködést alakítson ki a résztvevő országok katonai és biztonsági akadémiái, oktatási intézményei között, és segítse az euro-atlanti térség biztonságát.

Az évközi munkát a munkacsoportok végzik, a titkárság munkáját a George C. Marshall Központ biztosítja.

Az alábbi munkacsoportok találhatók a Konzorciumon belül:

- Haladó Távoktatási Munkacsoport,
- Tananyagszerkesztő Munkacsoport,
- Terrorizmus Elleni Munkacsoport,
- Euro-atlanti biztonsági kérdésekkel foglalkozó Munkacsoport,
- A Nemzet Biztonságára befolyással lévő információs technológiát tanulmányozó Munkacsoport,
- Hadtörténeti Munkacsoport,
- Regionális Biztonsági és a Dél-kelet Kaukázussal foglalkozó Munkacsoport,
- A Közép-ázsiai Biztonsággal foglalkozó Munkacsoport,
- A Dél-kelet Európai régió biztonságával foglalkozó Munkacsoport,
- A Biztonsági szektor reformjával foglalkozó Munkacsoport.

6. 1. 9. Nemzetközi Együttműködési Intézet (MASHAV), Izrael

Az intézet évente 2-3 alkalommal fogad külföldi hallgatókat és a polgári válságkezelési tapasztalatokkal foglalkozik, vezető polgári tisztviselők (rendvédelmi, közigazgatási) részére.

6. 1. 10. Az Európai Rendőr Akadémia részvétele a válságkezelésben (CEPOL)

Az CEPOL-t az EU tagállamok rendvédelmi felsőoktatási intézményei (akadémiái) hozták létre 2001. januárjában azzal a céllal, hogy a tagállamok és a tagjelölt országok rendvédelmi szerveinek vezetői részére nemzetközi továbbképzési lehetőséget biztosítsanak.

A tagjelölt országok bevonásával 2001. június 19-21. között a svéd Rendőrtiszti Főiskolán konferenciát szerveztek. Itt határozták meg a 2001. év feladatait és döntöttek arról, hogy a

második konferenciát, amelyen a 2002. év költségvetését és a tantervet vitatják meg, Magyarország felkészültsége elismeréseként Budapesten (BM NOK) tartották. Az első továbbképzésre 2001. szeptember 3-7. között került sor a németországi Münsterben. A továbbképzés témája a nemzetközi rendőri együttműködés volt.⁴⁴

Az akadémia az alábbi területeken biztosít továbbképzéseket:

- Vezető képzés (szakmai, személyzeti, gazdasági),
- Jogi ismeretek,
- Nyelvképzés (angol, francia, német, spanyol nyelv),
- Közrend, közbiztonság,
- Szervezett bűnözés,
- Emberi jogok,
- Polgári (rendvédelmi) Válságkezelés,

Az akadémia székhelye Nagy-Britanniában, az angol rendőri vezetőképző iskolán (Bramshill) van. Az Akadémia irányító szerve a nemzeti rendvédelmi felsőoktatási intézmények igazgatóiból álló Vezető Testület. Az irányító testület elnöki tisztét az Európai Unió Tanácsának elnökségét ellátó tagállam rendvédelmi felsőoktatási intézményének igazgatója tölti be. Magyarországot a BM NOK képviseli az Európai Rendőr Akadémia Vezető Testületében.

6. 1. 11. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) és az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Koszovói Rendőri Szolgálatának Iskolája

Az iskolát 1999-ben hozták létre azzal a céllal, hogy a tartomány számára korszerű ismeretekkel rendelkező rendvédelmi szakembereket képezzenek, akik idővel képesek lesznek átvenni a Koszovóban dolgozó nemzetközi rendőrségtől a rendvédelem feladatait. A képzés fő célja olyan rendőrség kialakítása, amely messzemenően betartja az állampolgárok demokratikus és a nemzetközi előírásokban szereplő emberi jogait. A kiképzendő állomány létszáma kb. 4000 fő.⁴⁵ Az intézményben általában 200 nemzetközi oktató dolgozik. Az oktatás nyelve angol, amit albán és szerb nyelvre egyaránt lefordítanak. 2004 elejétől folyamatban van az új Koszovói Rendőri Szolgálat vezetői állományának és a speciális szolgálatok tagjainak kiválasztása és képzése.

6. 1. 12. Nemzetközi Rendőr Akadémia a Jordániai Hasemita Királyságban

2003. szeptemberében indult nemzetközi összefogással, brit vezetéssel az új iraki rendőrség kiképzése Jordániában. A cél 35 000 fő részére alapvető rendvédelmi ismeretek oktatása.

⁴⁴ Council Decision of 22 December 2000 establishing a European Police College (CEPOL) [Az Európai Tanács határozata az Európai Rendőr Akadémia létrehozásáról] Brüsszel, 2000. 1-3. o.

⁴⁵ Hajdú op. cit.. 41-43. o.

2004-ben 16 országból 140 fő kiképző dolgozott ott. A magyar Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központja 2004. februárjában végrehajtotta az ide induló 6 fő határőr- és rendőrtiszt felkészítését, akik általános rendőri ismereteket és lövészeti ismereteket oktattak az iraki rendőrök számára.

6. 1. 13. Békefenntartó Rendőrök Baráti Világszövetsége, (AMACIP)

A Szövetség 2000. május 23-án a koszovói Pristinában alakult meg, francia kezdeményezésre. Célja a békeművelési missziókat megjáró veterán rendvédelmi szakemberek számára egy nemzetközi érdekvédelmi képviselő biztosítása, tapasztalatok cseréje, valamint a missziók utáni kapcsolattartás, a missziók során elhunyt bajtársak emlékének ápolása. A franciaországi Montmedyben 2000. óta egy békefenntartó rendőrökre emlékező emlékmű állít emléket az elhunyt bajtársaknak.

Éves konferenciájának 2004-ben a BM NOK adott helyet.

6. 2. A békeművelési munkára történő kiválasztás magyar rendszere

A magyar rendvédelmi és polgári válságkezelő szakemberek kiválasztásának és felkészítésének rendszerét személyesen — közvetlen munkatársaim közreműködésével — dolgoztam ki. A témával 1992-től, mint a kambodzsai ENSZ rendőri misszió magyar parancsnoka kezdtem el foglalkozni. Felhasználtam saját személyes missziós tapasztalataimat, az általam vezetett képzési programok hatékonysági elemzését és a különböző nemzetközi szervezetek ajánlásait.

Véleményem és gyakorlati tapasztalataim alapján állíthatom, hogy a személyügyi kérdések lelkiismeretes kezelése, az állomány megfelelő kiválasztása, felkészítése, a róluk és hozzátartozóikról való sokrétű gondoskodás mind-mind nagyon fontos valamennyi misszió esetében.

A katonai válságkezelő feladatok során ezeket a feladatokat előbb a Monarchia Honvédelmi Minisztériuma és a csapatok személyügyi szolgálata, később, pedig a magyar Honvédelmi Minisztérium és Honvéd Vezérkar Személyügyi Szolgálata látta és látja el.

A rendvédelmi szervek vonatkozásában ez a feladat 2006. júniusáig a Belügyminisztérium Személyügyi Főcsoportfőnökségére (Főosztályára) és a rendvédelmi szervek személyügyi szerveire hárult. A missziós pályázatok rendszere mára jól kialakult, bár sok esetben előfordul, hogy ezek valamilyen oknál fogva nem jutnak el az érintett kapitányságokra, igazgatóságokra, őrsőkre. A rendvédelmi szakemberek felkészítését a kambodzsai misszió sikeres bejezése után (1993) a BM (ORFK) megbízásából a BM NOK megalakulásáig (1999) általában személyesen szerveztem és hajtottam végre. Így szerveztem meg, még, mint a Rendőrség Különleges Szolgálatának parancsnokhelyettese az Angolába, Nyugat-Szaharába induló kontingensek felkészítését, valamint a Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) magyar igazgatójaként a missziós feladatra induló rendőrök felkészítését 1998-1999-ben.

A felkészítés 1999-óta a nemzetközi elvárások szerint az IRM NOK-on (korábban BM NOK) folyik. Az állomány külszolgálatra vezénylése a hatályos törvények alapján kormányhatározattal történik. A missziók során a személyügyi munkatársaknak lehetőségük van az állomány meglátogatására, ellenőrzésére. Hazatérésükkor általában ünnepélyes fogadtatás és elismerések várják a kiemelkedő teljesítményt, nyújtó kollégáinkat. A

munkahelyre és a családba történő visszailleszkedést speciális program segítségével, szakemberek bevonásával a NOK végzi.

Vezetéssel kidolgoztuk a felkészítés teljes rendszerét, amely az alábbi területeket foglalja magában:

- pályáztatás
- felmérések (nyelvi, fizikai, egészségügyi, pszichológia)
- alapképzés (3 hét)
- konkrét misszióra történő felkészítés (1-2 hét)
- a hozzátartozók felkészítése (1 nap)
- visszailleszkedési program (2-3 nap)
- kiképzők felkészítése (3 hét)
- parancsnoki tanfolyam (2 hét)
- katonai rendőri, rendfenntartói felkészítés (1-2 hét)
- rendőri mesterlövő és speciális fegyverkezelő képzés (3-4 nap)
- polgári válságkezelői képzés (2 hét)
- békefenntartással foglalkozó szemináriumok, konferenciák szervezése (1-4 nap)
- nemzetközi békefenntartó tanfolyamokon, szemináriumokon, gyakorlatokon való részvétel (1-3 hét)
- nyelvi képzések (alap-és középfokú nyelvvizsgára felkészítő tanfolyamok, szinten tartó képzések, hospitálások)

A képzési tematikát az ENSZ, EBESZ, az MFO, a NATO és az EU elvárásainak megfelelően, saját gyakorlati tapasztalataink felhasználásával dolgoztuk ki. Oktatóként olyan magyar és külföldi előadókat alkalmazunk, akik már teljesítettek külszolgálatot, jól beszélnek angolul és elismert szakemberek a téma oktatásában. Az oktatás angol nyelven zajlik.

6. 3. *A magyar rendőri kontingensek összeállítása, a parancsnoki állomány kiválasztása*

A kontingensek összeállítása során a fő szempont mindig a meghívó szervezet által kiadott irányelveknek való megfelelés volt.

Ezek általában a következők:

- egészségügyi alkalmasság
- pszichológiai alkalmasság
- fizikai alkalmasság
- a missziós nyelv (általában az angol) tárgyalóképes ismerete
- legalább 2 éves gépkocsivezetői gyakorlat
- minimum 5 éves rendvédelmi tapasztalat (vezetőknél 8 év)

Véleményem szerint fontos szempont, hogy a kontingens legalább 30%-a már missziót megjárta tapasztalt szakemberekből álljon. Ők képesek segíteni a tapasztalatlanabbakat a missziós területre való kikerülésükre és a kezdeti időszakban. A missziós területen való beosztásba helyezések során is úgy kerül az állomány kijelölésre, hogy minden kisebb létszámú, azonos helyre kerülő csoportban legyen tapasztalattal rendelkező „veterán”. Ez az általam kialakított módszer nagyon jól bevált.

Az adott misszióra vonatkozó kormányhatározat elfogadását követően a BM SZÜ pályázatot ír ki, a rendvédelmi (közigazgatási) szervek (köztisztviselői, közalkalmazotti) hivatásos állománya részére.

A pályázati felhívásokat a rendvédelmi — szükség esetén — a polgári sajtóban közzéteszik.

A rendvédelmi szervek vezetői felelősek saját hatáskörükben — a személyzeti szerveik útján — azt a teljes személyi állománnyal ismertetni. A beérkezett pályázatokat az állományilletékes parancsnokok, vezetők véleményükkel megküldik az IRM SZÜ-nek.

A toborzott kontingens állományának kiválasztását, pályáztatását — együttműködve a NOK-kal, az IRM Egészségügyi Szolgálattal — az IRM SZÜ végzi.

A békemissziós feladatokra vezényelhető rendvédelmi szakemberek, alkalmi kontingensek és kontingensek kiképzéséért, feladatteljesítésük előkészítéséért az *IRM NOK* a felelős.

A békemissziós kontingensek parancsnokának és parancsnok helyettesének, a kiutazó állomány tagjainak, valamint a békemissziós pályázat útján betöltendő beosztásra jelölt személyek kiválasztására az IRM SZÜ, és az IRM NOK általi közös bizottság jelölése alapján a *IRM SZÜ vezetője* terjeszt elő javaslatot a szakállamtitkárnak.

A NOK biztosítja a békemissziós felkészüléshez, kiképzéshez, alkalmazáshoz szükséges pénzügyi, anyagi – technikai feltételeket.

Az IRM SZÜ-nél beosztási jegyzéket kell vezetni azokról a rendőri beosztásokról, amelyeknek a betöltésére Magyarország hivatalos felkéréssel rendelkezik.

A békemissziós feladatokban — beleegyezésükkel — az IRM köztisztviselői, közalkalmazotti és hivatásos állományának tagjai vehetnek részt. Ha a feladat jellege és a szakmai körülmények indokolják, részt vehetnek a békemissziós szervezetek előírásai alapján az IRM volt hivatásos (nyugdíjas) tagjai, nyugdíjba helyezésük után 5 évig, valamint más minisztériumok köztisztviselői, közalkalmazottai vagy hivatásos tagjai is tárcaközi esetleg az érintett parancsnokkal megkötött eseti megállapodás alapján.

A nyelvi felmérést és az egészségügyi szűrést nyilvántartásba vétel céljából azoknál is végre kell hajtani, akiknek a pályázatát parancsnokaik nem támogatták.

Pályázatok kiadására kerül sor, rendszerint a váltások előtt és a váltások közben megüresedő missziós helyekre és a beadott pályázatokat az előbbieket során meghatározott bizottság, bírálja el, mely alapján a váltási igényt figyelembe véve a legjobb eredménnyel rendelkező pályázók kerülnek be a kiutazó keretbe.

A misszióba jelentkezést kizáró okok:

- büntető, vagy fegyelmi eljárás alatt álló, továbbá korábbi kiküldetés során a misszióból, fegyelmi okokból hazarendelt személy

- a misszióra előírt nyelvből a meghatározott középfokú nyelvismerettel nem rendelkező személy
- egészségügyi (orvosi, pszichológiai) alkalmassági vizsgán való alkalmatlanság megállapítása
- a nemzetközi szervezet által előírt feltételek hiánya
- fizikai állóképesség hiánya

Külön pályázatot írnak ki a békemissziók esetén a kontingensparancsnok, helyettese és egyéb vezetői vagy szakbeosztásokra.

A kontingensparancsnoki beosztás betöltésének a feltételei:

- Őrnagyi vagy alezredesi rendfokozat
- Középfokú (tárgyalóképes) angol nyelvtudás
- Legalább 8 éves szakmai gyakorlat
- Minimum 3 éves vezetői gyakorlat
- Vezetői, pszichológiai alkalmasság
- Fizikai alkalmasság

Külföldi békemissziós szolgálatra az általános és speciális egészségügyi, pszichikai, fizikai, fegyelmi követelmények teljesítésén túl a következő feltételeknek megfelelő személy jelölhető.

- a) aki rendelkezik az előírt középfokú, egyedi esetben a tervezett feladatnak és beosztásnak megfelelő minimális idegen nyelvi felkészültséggel,
- b) részt vett és sikeresen elvégezte a békefenntartói alaptanfolyamot és a misszióra való célfelkészítést,
- c) vezetői vagy szakbeosztás esetén elvégezte ezen, túlmenően a vezetői vagy szakmai célfelkészítést is.

A békefenntartó missziós kontingensek parancsnokának, parancsnok helyettesének, egyéb vezető, valamint a békemissziós pályázat útján betöltendő beosztásra jelölt személyek kiválasztását az alábbi közös bizottság jelölése alapján a *BM SZÜ vezetője*, terjeszt elő javaslatot a szakállamtitkárnak:

- a) az IRM NOK igazgatója
- b) az IRM SZÜ illetékes előadója

A békemissziós feladatok végrehajtására kijelölt állomány összeállításakor személyi tartalékok szükséges képezni, a különböző okok miatt lemorzsolódó állomány pótlása céljából

A békemissziós szolgálat időtartama általában 1-2 év. A szolgálati idő hosszabbítása a rotációs váltás és működőképesség figyelembevételével kerül megállapításra, amelyre a javaslatot az előbbieket során meghatározott bizottság teszi meg a szakállamtitkár számára.

A békemissziós szolgálat időtartamának hosszabbítására egyéni kérelmet kell az IRM SZÜ vezetőjéhez és az állományilletékes parancsnokhoz benyújtani. A kérelem engedélyezése a fenti szempontok figyelembe vételével, továbbá az állományilletékes parancsnokok, az adott

békemisszió illetékes szervei és előljárói egyetértő javaslata alapján történhet legfeljebb 6-12 hónap időtartamra.

A kialakult gyakorlat és tapasztalat alapján a missziót követően 2 év elteltével lehet újra pályázni.

A békefenntartásban szerzett tapasztalatok gyűjtését, feldolgozását és hasznosítását a NOK végzi.

Az adott misszióból a nemzetközi szervezetek által végrehajtott, kiképzési, továbbképzési anyagok, missziós rendeletek, sajtó kiadványok, intézkedések és egyéb információk összegyűjtéséért, NOK-hoz történő eljuttatásáért az adott kontingens parancsnok a felelős.

A cél az, hogy az általánosítható tapasztalatok az újabb váltások felkészítésénél, illetve a kiképzésénél jussanak elsősorban érvényre.

Személyes tapasztalataim alapján a misszióból hazaérkező személyek részére a családtól, munkahelytől való hosszú távollétből adódhatóan felmerülő gondok kiküszöbölésére, a minél hatékonyabb missziós információk, a misszió előtt végrehajtott felkészítés hatékonyságának a visszacsatolására a NOK visszailleszkedési programokat szervez.

A békemissziós szolgálat az abban résztvevő állomány életútjának kiemelten fontos része. A kontingensparancsnokok a missziós tagokról a misszió végén szakmai jellemzést készítenek. Az elkészült értékelés, a nemzetközi szervezet hivatalos személyei, parancsnokai által készített értékelések, a dicséző levelekkel együtt megőrzésre kerülnek a személyi okmányok között.

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLII törvény (Hszt.) 329. §-ban szabályozott szolgálati időszorzó meghatározása a békemissziós szolgálatról készülő személyügyi parancsokban történik.

A békeműveletekben való részvétellel kapcsolatos biztonságpolitikai, társadalmi, kiképzési, logisztikai, és költségvetési (pénzügyi-számviteli) összefüggések mélyebb elemzése és feltárása beépítésre kerül az IRM kutatási terveibe.

6. 4. A parancsnoki gondoskodás a missziós területen saját tapasztalataim alapján

A kontingens parancsnokának nincs könnyű feladata a rábízott rendvédelmi állomány tekintetében. Vezetői mandátuma általában nagyon rövid időszakra (6-24 hónap) korlátozódik. Nem ismeri jól a hozzá beosztott állományt. A kontingensek általában nagyon heterogén összetételűek. A kontingens nem együtt kerül alkalmazásra, hanem sok esetben egyedül, vagy 2-4 fős csoportokban, egymástól távol dolgoznak. Főleg a missziók kezdetén, vagy válsághelyzetekben nincs megbízható összeköttetés a kontingens tagjai és a parancsnok között. Az állomány kettős alárendeltségben (nemzeti és missziós) végzi a munkáját, ami szintén bonyolítja a vezetői feladatokat. Ennek ellenére a kontingens parancsnoka felelős a rábízott emberek biztonságáért, fegyelméért és a feladatok szakszerű teljesítéséért. Az eltelt több mint tizenöt éves rendvédelmi békemissziók során voltak ugyan átmeneti kudarcaink a parancsnoki állomány kiválasztása során, azonban túlnyomó többségük kiválóan helytállt a nehéz körülmények között is.

A sikeres parancsnokok az alábbi módszereket alkalmazták:

- személyesen választották ki a kontingens állományát;
- közösen hajtották végre a felkészülést a kontingens tagjaival;
- figyelembe vették a pszichológusok, az orvosok véleményét;
- kikérték a közvetlen parancsnokok véleményét a kiválasztás előtt;
- már a felkészítés idején különböző személyre szabott feladatokon keresztül ellenőrizték az egyéni teljesítményeket;
- már missziós tapasztalattal rendelkezők mellé osztották be a kezdőket;
- a misszió idején rendszeres kapcsolatot tartottak a kontingens tagjaival;
- rendszeresen meglátogatták és értékelték beosztottaikat;
- súlyos fegyelemsértés esetén éltek a vezénylés megszüntetésének lehetőségével.

2003. elejétől az Európai Rendőr Akadémia is szervez válságkezelő parancsnoki tanfolyamokat a rendvédelmi szervek vezetői részére.

Az Európai Uniós csatlakozás küszöbén átértékelésre kerültek a hazánk nemzetbiztonságával kapcsolatos kérdések, és állásfoglalás született a világ válságócainak hazánk biztonságára gyakorolt hatásairól, valamint azok kezelésében való részvétel prioritásairól.

A békemisszióban részvevő köztisztviselő, közalkalmazott, hivatásos állományú rendvédelmi szakemberek teljesítménye elismerésére „BÉKEFENNTARTÁSÉRT” érdemérem és szalagsáv alapítása van folyamatban. Az érdemérmeket minden 6 hónap külföldi szolgálatteljesítés után, ünnepélyes keretek között tervezzük adományozni. Minden hat hónap szolgálatteljesítés után az érdeméremhez a soron következő szám kerül adományozásra.

6. 5. A békefenntartói alaptanfolyam tartalma

Az alaptanfolyam tartalma igazodik az ENSZ Kiképzési Osztálya által valamennyi békefenntartó számára 2002-ben kifejlesztett alapképzési programjához. A program kidolgozásában személyesen is részt vettem a Finnországban szervezett rendszeresítő munkaértekezleten. Természetesen a magyar sajátosságokkal kiegészítjük a képzési tematikát. Figyelembe vesszük az EU Rendőri Osztálya ebben a tárgyban kiadott irányelveit is.

Az oktatott témák az alábbiak:

- A békeműveletekkel foglalkozó szervezetek történeti áttekintése (EBESZ, ENSZ, EU, MFO, NATO, NYEU) és a rendvédelmi békefenntartás kialakulása,
- Emberjogi ismeretek, a rendőri munka nemzetközi követelményei,
- Stressz-kezelés,
- Elsősegély nyújtási ismeretek,
- Fizikai felkészítés (testnevelés),
- Nemzetközi protokoll és diplomácia,
- Kihallgatási módszerek alkalmazása,

- Jelentésírási gyakorlatok,
- Békefenntartói gyakorlat,
- Aknaismeret,
- Telekommunikációs ismeretek, rádióforgalmazási gyakorlat,
- Térképolvasási gyakorlat,
- Gépjármű- és terepvezetési gyakorlatok,
- Lövészeti gyakorlatok,
- Taktikai képzés,
- Számítógépes ismeretek,
- Angol nyelvi képzés.

6. 6. A katonai-rendészek és rendfenntartók alapképzési programja

A NOK-nál az igényeknek megfelelően kidolgoztuk a speciális katonai-rendészeti és rendfenntartói feladatokra induló katonák, katonai alegységek és egységek kiképzési követelményeit és az alábbi témákban összeállítottuk a kiképzési terveket. A képzések katonai szakértők bevonásával a NOK bázisán zajlanak.

- Alapképzés az ENSZ ciprusi missziójában dolgozó katonai rendőrök számára (2 hét),
- Alapképzés az MFO-ban szolgálatot teljesítő katonai rendőrök számára (2 hónap, ebből két hét speciális rendőri felkészítés),
- Alapképzés a rendfenntartó feladatokat ellátó katonák részére (egy-két hét).

6. 7. A kiképzők felkészítése

Egyre nagyobb igény mutatkozik a különböző missziók során a rendvédelem különböző területeit jól ismerő oktatók iránt (Afganisztán, Irak, Koszovó). Az alkalmas kiképzők kiválasztása és felkészítése nem egyszerű feladat. Az otthoni követelményeken túl, kiváló nyelvismerettel is rendelkeznie szükséges és ismernie kell a tolmácsok alkalmazásának lehetőségeit.

A kiképzők kiválasztásának szempontjai:

- missziós tapasztalat;
- 5 éves rendvédelmi szolgálat;
- kiváló angol nyelvtudás;
- az oktató anyagot, szakértői szinten ismerje;
- a kiképzők kiképzése tanfolyam elvégzése (előnyt jelent a pedagógusi végzettség).

6. 8. A parancsnoki állomány felkészítése

A parancsnoki állomány felkészítését nemzeti és a nemzetközi kiképzést folytató oktató központokban végzik, 2-3 hét időtartamban. (ENSZ, CEPOL, NOK stb.)

A NOK 2003-tól évente egy-egy nemzetközi békeművelési alap- és parancsnoki tanfolyamot szervez. Az Európai Rendőr Akadémia szintén 2003-tól 3 hetes tanfolyamokat indít az EU tagállamok és a tagjelölt országok polgári válságkezeléssel foglalkozó vezetői állománya részére, évente két alkalommal.

ENSZ felhatalmazással a svéd és a norvég rendőrség a kilencvenes évek közepétől ad helyet a rendőri békefenntartói parancsnoki tanfolyamoknak, évente egy-egy alkalommal, szintén 3 hét időtartammal.

6. 9. A BM Nemzetközi Oktatási Központ békefenntartással kapcsolatos feladatai

A NOK a békefenntartói feladatokra történő felkészítéshez éves tervet készít (5. számú melléklet)

A gyakorlati tapasztalatok alapján a felkészítési tervhez egy az adott évi békefenntartói műveleteket magában foglaló költségvetés is készül. (6. számú melléklet)

A NOK az alábbi feladatokat hajtotta végre az elmúlt 8 év során:

- ENSZ felkérésre részvétel az egységes békefenntartói alapképzés, a szakértők és a misszió vezetők felkészítő programja kidolgozásában (2002, 2004-5),
- A békeművelési feladatokra történő kiválasztás és felkészítés megszervezése, végrehajtása a magyar és külföldi rendvédelmi szervek és katonai rendfenntartók részére, 1999-től folyamatosan (évente kb. 150-200 fő),
- ENSZ felkérésre kiképzők kiképzése tanfolyamok szervezése (2000, 2003.)
- ENSZ felkérésre az új Bosznia-hercegovinai Határőrség részére kiképzés szervezése a Magyar Határőrséggel közösen (2000.),
- Az EU Válságkezelő Rendőri Erő magyar kontingensének kiválasztása, kiképzése és szinten tartó képzése (2002, 2003, 2004, 2005, 2006),
- Angol, francia, német szakmai nyelvtanfolyamok szervezése (1999-2006),
- Nemzetközi békefenntartói konferenciák szervezése (2001., 2002., 2004, 2006),
- Oktatók felkészítése az albán, afgán és az iraki rendőrök kiképzéséhez (2003-2006),
- Oktatók és tanácsadók biztosítása az EBESZ balkáni kiképző központjai számára (2002-2006),
- Részvétel és előadások megtartása a béketámogató műveletekkel foglalkozó szervezetek nemzetközi szemináriumain, fórumain, konferenciáin (DCAF, ENSZ, EBESZ, EU, stb.),
- ENSZ felkérésre két fő biztosítása a Gyorsreagálású Rendőri Kontingens számára,
- Az iraki határokon szolgáló magyar vám- és pénzügyőrök speciális felkészítése (2002-2003)

- Rendvédelmi tanácsadó tevékenység a Genfi Központ a Fegyveres Erők Demokratikus Ellenőrzéséért (DCAF) szervezet számára (2003-2006).
- A polgári válságkezelés magyar és nemzetközi képzési programjának elkészítése, a képzés beindítása (2004-2006).
- Kiképzők biztosítása az ENSZ Grúziai Megfigyelő Missziója Rendőrsége felkérésére a grúz és az abház rendőrök továbbképzéséhez.

A NOK 1999-es alapítása óta az intézményben közel ezer fő részesült valamilyen, a békefenntartással (polgári válságkezeléssel) kapcsolatos oktatásban, képzésben. Az intézet tagja a Békefenntartó Kiképző Központok Nemzetközi Szövetségének és csereképzési programot bonyolít az osztrák, a német és a svéd hasonló feladatot ellátó kiképző központokkal. A csereképzési programon belül oktatók, és hallgató cseréjére egyaránt sor kerül.

Következtetések:

- Kialakult a rendvédelmi békefenntartás — nemzeti és nemzetközi — kiválasztási és felkészítési rendszere.
- Megalakultak a nemzetközi szervezeteknél a rendvédelmi békefenntartás irányítására, a kiválasztás és felkészítés ellenőrzésére hivatott osztályok.
- Létrehozták a rendvédelmi és polgári válságkezelésre történő felkészítést végző nemzeti és nemzetközi kiképző központokat, szervezeteket.
- A rendvédelmi békeműveletekbe bevont rendőrök, határőrök, vám- és pénzügyőrök, büntetés-végrehajtási-, és közigazgatási szakemberek, bírók és ügyészek felkészítése speciális ismeretek megszerzését követeli meg.
- Megkezdődött a különböző nemzetközi szervezetek közötti együttműködés a polgári válságkezelői felkészítést illetően.
- A rendvédelmi békeműveletekre történő kiválasztás és felkészítés magyar rendszere elismerésre méltó eredményeket ért el. Évről-évre nagyobb az érdeklődés a NOK által szervezett tanfolyamok iránt és növekszik a külföldi résztvevők létszáma a hazai tanfolyamok vonatkozásában.
- Folyamatban van a különleges rendőri egységek alkalmazási elveinek kidolgozása, békefenntartói feladatokra.
- Új feladatként jelentkezik a biztonsági szektor reformjában résztvevő speciális szakemberek kiválasztásának és felkészítésének megszervezése.

7. A RENDVÉDELMI BÉKETÁMOGATÓ MŰVELETEK FELADATAINAK VÁLTOZÁSA ÉS JÖVŐJE

Az elmúlt évek során a nemzetközi béke és biztonság valamint annak, az államok részéről történő megítélése nagyon sokat változott. Szerepet játszott ebben a Szovjetunió és a szocialista világrendszer felbomlása, a nemzetközi szervezett bűnözés és elsősorban a nemzetközi terrorizmus előretörése.

A nemzetközi szervezetek lassan reagáltak ezekre a hirtelen változásokra és a mai napig is keresik a megfelelő válaszokat ezekre a kihívásokra.

A NATO isztambuli csúcsertekezletén (2004. június 28-29.) a szövetség egyik legfontosabb követelményeként a modern, telepíthető és fenntartható képességek létrehozását fogalmazták meg. A csúcstalálkozó legfontosabb határozatai között szerepel a szövetség afganisztáni missziójának kiterjesztése, NATO csapatok vezénylése az országba, az iraki biztonsági erők kiképzésének segítése, az új iraki kormány további támogatása, a katonai képességek fejlesztése, és az újabb terrorizmus elleni intézkedéseket tartalmazó csomagok elfogadása.

Az ENSZ a kihívásokra egy átfogó reformfolyamattal kíván válaszolni, melyet a Főtitkár „Egy biztonságosabb világ” címmel elkészített tanulmányba foglalt össze, 2004 végén.

Az EU a jövőben nagyobb szerepet kíván vállalni a válságkezelői (békeművelési) akciókban és össze kívánja hangolni azokat a NATO-val. Növekvő szerepvállalásra utal, hogy 2004-től, EUFOR néven átvette a Bosznia-hercegovinai missziót az SFOR-tól.

7. 1. A nemzetközi szervezetektől (ENSZ, EU, EBESZ, NATO, stb.) érkező, békefenntartással kapcsolatos, nem kontingens méretű közreműködésre való felkérések

Az elmúlt években, a **nemzetközi békeműveletekben való részvételünk**, a nemzetközi szervezetek (általában az ENSZ) felkérésére – a közreműködésben való részvételi szándék megléte (politikai döntés) és a képességeink (szakmai), valamint lehetőségeink (gazdasági és személyi feltételek) vizsgálata alapján – hozott **kormányhatározatban megfogalmazott döntések alapján** történt (Namíbia, Kambodzsa, Mozambik, Angola, Nyugat-Szahara, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Egyiptom). A missziókban minden esetben különböző méretű (15-100 fős) kontingensekkel vettünk részt. A kontingensekben résztvevő rendőreinket miniszteri határozattal — az 1996. évi XLIII. törvény, 49. §. (4). bekezdése alapján — a miniszter vezényelte az ORFK Személyügyi Szolgálat állományába, egyben az aktuális misszióba.

A külföldi békeművelési szolgálatra vezényelt rendőrök:

- a külszolgálat idejére, a Kormány aktuális határozata illetve, az 1996. évi XLIII. 329.§. (1) bek. a., pontja alapján kétszeres (másfélszeres) szolgálati viszonyban eltöltött idő elismerése illetve meg a vezényeltet,
- a misszióra előírt rendőri egyenruha és felszerelés ellátásban részesülnek,
- havi illetményüket, állami nyelvvizsga alapján beosztásukban korábban megállapított nyelvpótlékukat, külön juttatásaikat, valamint éves ruházati utánpótlás ellátmányukat eredeti beosztási helyük a mindenkori normatív szabályok szerint folyósította,

- különleges bevetési pótlék folyósítására voltak jogosultak az illetményalap 125 %-os mértékében, melyet eredeti beosztási helyük pénzügyi szerve folyósított,
- vezénylésük időtartama alatt az érintett beosztási helye csak vezényléssel, illetve megbízással volt betölthető.

A békefenntartással kapcsolatos költségeket — orvosi vizsgálatok, kiképzés, felszerelés, szállítás stb. (2002-ben 1 főre becsülve 1,4 - 1,5 millió forint) — **a részvételi aránynak megfelelően a Rendőrség és a Határőrség biztosította.**

A békefenntartás nemzetközi gyakorlata 1999-2000 évtől kezdődően változásokon ment keresztül.

A békeműveletekben érdekelt nemzetközi szervezetek a szükséges személyi állományukat elsősorban nem kontingensszerű igények közlésével, kormányok felé történő felkéréssel, hanem különböző beosztásokra kiírt pályázatok — esetenként nyílt, Interneten bárki számára hozzáférhető — segítségével töltik fel (pl.: EBESZ, ENSZ). Ezeket a pályázatokat Magyarországon a Külügyminisztérium koordinálja.

A jelenlegi több szempontból is tarthatatlan gyakorlat szerint az érdekelt rendőrünk pályázik (az állományilletékes parancsnoka szükségszerű tudta, engedélye, jóváhagyása nélkül), a beérkezett pályázatot a Külügyminisztérium fogadja, a pályázatról dönt (a pályázó szakmai, emberi kvalitásainak beható ismerete nélkül), majd továbbítja azt a felkérő nemzetközi szervezetnek. Amikor a pályázót a nemzetközi szervezet alkalmasnak ítéli és vele szerződést köt mind a pályázó, mind az állományilletékes parancsnoka szinte feloldhatatlan probléma elé kerül.

A pályázó részéről két lehetőség merül fel, vagy illetmény nélküli szabadságot kér, vagy ha a szolgálat érdekei miatt nem kapja meg, leszerel. A parancsnok vagy megadja, az illetmény nélküli szabadságot vagy elveszti az átlagnál felkészültebb munkatársát, mert az leszerel. A missziókban elérhető jövedelem alapján nem kétséges a pályázó döntése. Jelenleg is több magyar, illetmény nélküli szabadságon levő aktív illetve leszerelt volt rendőrünk dolgozik így az EBESZ-nél és az ENSZ-nél.

Visszás a helyzetük a nemzetközi szervezetnél is, hiszen nem a magyar rendvédelmi szerv képviseletében — magánútlevéllel, egyenruha, rendfokozat, háttérbiztonság, stb. nélkül, — de mégis magyar rendőrként teljesítenek külszolgálatot.

Hasonló, bár szakmailag sokkal tisztább, jobb a helyzet az ENSZ Békefenntartó Műveletek Főosztálya, (DPKO) pályázatainál. Ebben az esetben a pályázatok koordinálását a Külügyminisztérium Nemzetközi Szervezetek Főosztálya és az IRM szakállamtitkársága közösen végzi. A pályázatot az ENSZ DPKO a magyar állandó ENSZ képviseleten keresztül, a Külügyminisztérium csatornáit felhasználva küldi meg az IRM, a Rendőrség számára. A pályázat elfogadásának feltétele az ENSZ DPKO részéről a IRM és a Külügyminisztérium közös támogatásának megléte, a szolgálatból való elengedés — nem feltétel az illetmény nélküli szabadság — igazolása. Az ENSZ csak akkor köt (un. SECONDMENT) szerződést valakivel, ha a szakmai, nyelvi feltételeken túl ezek a feltételek is teljesülnek. A pályázó diplomata útlevéllel ellátva aktív rendőrként (bár nem vezényeltként) tölti be a nemzetközi szervezetnél beosztását.

A békeműveletekben való részvételünk az említett pályázati formák esetén az általunk alkalmazott részvételi gyakorlat — illetmény nélküli szabadság, leszerelési kényszer; nem a rendvédelmi szervek képviselője de mégis az, rendvédelmi szervünk képviselője, de nem

vezényeljük — eltér mind a nemzetközi gyakorlattól mind a Magyar Honvédség által alkalmazott gyakorlattól. Az összes általunk ismert résztvevő mind hazája rendvédelmi szervének képviselője, saját otthoni szervétől illetményt, felszerelést, ellátást (egyenruhát, fizetést) kap, mandátuma (szerződése) leteltével visszatér a küldő ország rendvédelmi szervének keretébe. Alkalmazása semmiféle hátránnyal nem jár további karrierjére, sőt javítja esélyeit.

Leszögezhetjük e pályázatokon elfogadott rendőreinknek sokkal magasabb követelményeknek kellett megfelelniük akár a nyelvi-szakmai feltételeket, akár a humán feltételeket tekintjük (hiszen odakint egyedül, kollégák-barátok segítsége nélkül kell dolgozniuk), mint a missziós kontingensek tagjainak. E kint dolgozó kollégák legalább akkora megbecsülést képesek (ha nem többet) szerezni Rendőrségünknek, mint a missziós kontingensek tagjai. A nemzetközi szervezetnél betöltött beosztásuk alapján sokkal több segítséget képesek nyújtani a missziókban működő jelenlegi illetve leendő missziós kontingenseink, az itthoni szervek számára (tapasztalatok, információk, tervezés). Szerepük elvitathatatlan a nemzetközi békefenntartásban elért eredményeink, helyünk, betöltött szerepünk, elfogadottságunk szempontjából. Ezzel szemben illetve mindezt mi azzal „honoráljuk”, hogy jó esetben elengedjük őket — illetmény nélküli szabadságra, annak összes hátrányával együtt — míg a missziós kontingensekben vezényelt résztvevők megkapják a vezényléssel járó összes lehetőséget (egyenruha, felszerelés, kétszeresen számított szolgálati viszony, pótlékok, juttatások, illetmény stb.).

Az ENSZ Békefenntartó Műveletek Főosztálya 2001-ben megkezdte a rendőri vonalon is a katonai vonalon már bevált és alkalmazott „készenléti lista” (On call - Stand By list) bevezetését. Ez azt jelenti, hogy a leendő missziók számára felállít egy bármikor bevethető törzset, akiket folyamatosan képez (távoktatás), naprakészen tart egy esetleges misszió (jelenleg például a kongói) indításához illetve a folyamatosan működő missziók vezetői állományának pótlására. E listára felveendőknek szükségszerűen magasabb képzettségűnek, nagyobb tapasztalattal rendelkezőnek kell lenniük. Az elfogadott javaslat szerint két magyar rendőrt jelöltünk erre a „készenléti listára”. Ez szervezet sajnos nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mert a személyi állomány mozgósítása nehézkesen és nagy késéssel történt. Jelenleg egy új koncepció kidolgozása és bevezetése van folyamatban.

A nemzetközi rendvédelmi béketámogató műveletekben való részvételünket átértékeljük és átalakítottuk — fenntartva, hogy az Európai Unió Válságkezelő Nemzetközi Rendőri Erők prioritást élveznek — igazodva a nemzetközi szervezetek (ENSZ, EU, EBESZ, NATO) békeműveleti pályázataival összefüggésben kialakult gyakorlathoz.

Figyelembe véve, hogy a kontingensszerű felkérések szinte megszűntek, a missziós létszám csökkent, a békeműveletekkel kapcsolatos kiadásaink nem emelkednek.

7. 2. A várható jövő

A XXI. század az Amerikai Egyesült Államok egyedül álló vezető hatalmával köszöntött be. Gazdaságilag és katonai szempontból is megelőzi volt ellenfeleit és szövetségeseit. Katonai értelemben nincs kihívója. Az Amerikai Egyesült Államok elleni terrortámadások viszont rávilágítottak az ország és érdekszférái sebezhetőségére. Válasz nélkül ezt az USA politikai vezetés nem hagyhatta, a világhatalmi törekvések csorbulása nélkül. Ezek a válaszok a nemzetközi terrorizmus elleni katonai fellépésben és a demokrácia (esetenként erőszakos)

elterjesztésében jelentkeztek. Előbb ENSZ jóváhagyással (Afganisztán), majd a nélkül (Irak) egy nemzetközi szövetségi haderő alkalmazásával.

A kibővült NATO komoly erőt képvisel és sikeres akciókat, tud maga mögött (Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Koszovó), ezért a jövőben is várható ilyen irányú alkalmazása. Itt elsősorban katonai rendészekre, speciális rendőri erőre és határőrökre lehet szükség.

A huszonhét tagú Európai Unió felvehetné az USA-val a versenyt, ha a tagállamoknak sikerülne az egységes, minden tagállam által elfogadott kül- és biztonságpolitikát végrehajtani. Az Európai Gyorsreagálású Hadtest (60000 fő) és a válságkezelő rendőri erő (5000 fő) az Európai Csendőri Erő (3000 fő) és számos polgári szakértő hivatott az EU közös kül- és biztonságpolitikájából adódó válságkezelői feladatok végrehajtására. 2004-ig 300 fős katonai kontingens őrizte a békét Macedóniában, 2004-ben 450 fő EU rendőr dolgozott Bosznia-Hercegovinában, 130 fő, pedig Macedóniában. 2006. végén, már 3 kontinensen 12 EU misszió tartozott az EU irányítása alá.

Az ENSZ szerepe jelenleg növekedni látszik. Tagadhatatlan, hogy a kis országok részére ez az egyetlen érdekképviseleti fórum a nagyhatalmak mellett. Az ENSZ a ma létező és az elkövetkezendő évtizedekre előre jelezhető biztonsági fenyegetések elleni eredményes fellépést csak egy széleskörű mély és állandó, világméretű összefogásban látja. ENSZ szakértők szerint a tagállamoknak létre kell hozniuk egy közös biztonsági rendszert. Csak így lesznek képesek a tagállamok a terrorizmussal kapcsolatos veszélyek kezelésére, a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozására, a béke megteremtésére a konfliktus övezetekben, az emberi jogok, a demokrácia védelmére és hatékony gazdasági fejlődésre. Ezeket a megállapításokat az ENSZ főtitkára tette a „Nagyobb szabadságban: Döntés előtt az ENSZ” címmel elhangzott beszédében, 2005. május elsején a Biztonsági Tanácsban.⁴⁶ Beszédében arra ösztönzi a tagállamokat, hogy a Millenniumi Konferencián elfogadott és 2015-ig teljesítendő célok megvalósításáért tegyenek sokkal hatékonyabb lépéseket. Az ENSZ megújulását az általa javasolt alapvető reformok, megvalósításában látja. Ide tartozik az elavult intézmények megszüntetése és az új követelményeknek megfelelő szervezetek létrehozása (Békeépítő Tanács). A főtitkár szükségesnek tartja a Biztonsági Tanács reformját, egy szélesebb alapítványi és intézményi rendszer létrehozását, új programok elindítását. A mindenkori főtitkár számára szélesebb jogkört, autonómiát és rugalmasabb munkalehetőséget javasol.

Kofi Annan ENSZ főtitkárrá megválasztásával, 1997-től komoly változásokon ment át az ENSZ, de a mai napig nem igazán képes a konfliktusok időbeni felismerésére és a gyors beavatkozásra. Viszont vitathatatlanok az eredményei a békétámogató missziók végrehajtása során. Véleményem szerint a világ válsághelyzeteinek kezelésében az ENSZ-nek továbbra is fontos szerepe lesz, főleg azokon a területeken, amelyek nem esnek az USA érdekeltségi körébe. Ilyenek például az európai, közép-ázsiai, afrikai térségek.

Az EBESZ, amely szintén több mint ötven tagállamot foglal magában (köztük az USA-t is) regionális szervezetként a jövőben ki kívánja terjeszteni tevékenységét a rendvédelem területére. Létrehozták 2001-ben a bécsi EBESZ központban, az ún. Stratégiai Rendőri Ügyek Osztályát, amely jelenleg a volt Jugoszlávia területén és a Kaukázusban folytat képzési és tanácsadói tevékenységét, amelyet a volt szovjet utódállamok irányába kívánja bővíteni. Itt is elsősorban a közép-ázsiai és a kaukázusi országok felé tervez nyitni.

⁴⁶ http://www.un.org/reform/reform_update.html, 1-5.o.

A Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők tevékenységére még hosszú ideig igényt tartanak. A jelenlegi megállapodás a Magyar Honvédség és a MFO vezetése között 2010-ig szól. A honvédelmi vezetés már kinyilatkozta, hogy szeretne kivonulni a misszióból. A Határőrség átszervezésének következtében éppen erre az időre szabadul fel olyan létszám, amelyből kialakítható lenne egy kb. 100 fős kontingens, mely éves váltással képes lenne biztosítani az ide évente szükséges létszámot. Ehhez természetesen, a megfelelő törvényi, pénzügyi és személyi feltételeket (angol nyelvismeret) időben ki kell alakítani.

Elképzelhetőek a jövőben olyan válságkezelő és békemissziók is, amelyet néhány ország egyfajta szövetség létrehozásával működtet. Ilyen például az afganisztáni rendőrség átképzésére, Németország kezdeményezésére létrehozott közös kiképző csoport, és hasonló módszerrel valósul meg az iraki rendvédelmi szervek demokratizálása is.

A magánhadseregek, magánbiztonsági szolgálatok, és tanácsadó testületek szerepe növekvőben van, elsősorban rugalmas és gyors bevetetőségük, alacsony költséggel járó alkalmazásuk és nemzetközi politikában betöltött szerepük miatt. Irakban becslések szerint jelenleg közel 50 000 főre teszik az ezen a területen dolgozó biztonsági szakemberek létszámát.

A világban, napjainkban több mint egy tucat olyan misszió van folyamatban, ahol rendvédelmi szakemberek jelenléte szükséges.

Az Európai Unió elvárásnak megfelelően Magyarország 107 főt ajánlott fel az Európai Válságkezelő Rendőri Erők kötelékébe. Az IRM Nemzetközi Oktatási Központjában, már megtörtént a teljes állomány kiválasztása (120 fő) A válságkezelői feladatra kiválasztottak három hetes alapkiképzésen vettek részt.

Az elmúlt évtized során a nemzetközi válságkezelés feltételrendszerében alapvető változások következtek be. Megnövekedtek a polgári válságkezelő szervek (rendőrség, határőrség, vám- és pénzügyőrség, büntetés végrehajtás, katasztrófa-védelem, polgári adminisztráció, menekültügyi szervezet) iránti nemzetközi igény. Folyik a polgári szakértőkből álló készenléti egység (tartalék) kialakítása mind az EU mind az ENSZ missziók vonatkozásában.

Az igények kielégítése és a gazdaságos, hatékony végrehajtó munka, egységes, összehangolt tevékenységet, irányítást követel meg.

Ebből a célból kidolgoztuk az egykori BM Békefenntartási Irányelveit az Európai Unió, Egyesült Nemzetek Szervezete, Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, Észak-atlanti Szerződés Szervezete, a Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők tagságából adódó követelmények, a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági és külpolitikai stratégiája, a korábbi Belügyminisztérium vezetésének iránymutatásai alapján.

Célok:

1. A magyar rendvédelmi szervek részvétele a nemzetközi válságkezelő és békeműveletekben igazodjon a Kormány külpolitikai céljaihoz és segítse elő annak hatékony végrehajtását.
2. Szakminisztériumi szinten, egy egységes szemléleten alapuló döntéshozatali, intézményi és szabályozási rendszer kialakítása.

3. A nemzetközi válságkezelést és a békeműveleteket irányító szerv részére egy elkülönített költségvetés biztosítása a tárcán belül.
4. A magyar nemzeti érdekeknek és képességeinknek megfelelő földrajzi szerepvállalás a nemzetközi válságkezelésben.
5. Az egyes missziókban olyan nagyságrendű jelenlét biztosítása, amely révén a rendelkezésre álló erőforrások mellett, optimális befolyást biztosít mind politika, mind a vezetés tekintetében.

Fontossági sorrend:

1. Az EU és NATO vezette műveletek kell, hogy elsőbbséget nyerjenek az erőforrások és a személyi állomány biztosítása tekintetében.
2. A Többnemzetiségű Erőkkel és Megfigyelőkkel még 2010-ig érvényes szerződésünk van.
3. Továbbra is figyelembe kell azonban vennünk az ENSZ és EBESZ tagságunkból adódó kötelezettségeinket, amelyek előírják részvételünket azoknak a műveleteknek a finanszírozásában, ahol közvetlenül nem vagyunk jelen. Ezek a missziók kerülnek egyébként a legkevesebbe a IRM részéről mivel az alapfizetésen és az egyen ruházaton kívül mindent a két szervezet fizet!
4. Azokat a műveleteket célszerű az IRM-nek támogatni, amelyek elősegítik a rendvédelmi szervek új képességeinek kialakítását és a polgári szakemberek nemzetközi képését. Ezen a téren már több éves tapasztalattal és felkészült szakemberekkel rendelkezünk.

A magyar kormány által fontosnak tartott földrajzi régiók:

1. Elsősorban a hazánkra is kihatással bíró európai válságkörzetek jöhetnek számításba.
2. A jelenlegi válságtérségek közül a Délkelet-európai régió kapjon kiemelt szerepet.
3. Szövetségesi kötelezettségeink miatt az afganisztáni, közel-keleti, közép-ázsiai, illetve a kaukázusi szerepvállalásunk lehet indokolt.
4. Az ENSZ egyéb rendőri misszióiban (Afrika, Ázsia, Dél-Amerika, stb.) való korlátozott létszámú jelenlét az állomány nyelvi és szakmai tapasztalatszerzését lenne hivatott szolgálni.

A rendvédelmi békeműveletek jövőjét a fejezetben felvázolt globális problémák és a különböző nemzetközi szervezetek által, a problémák megoldására javasolt reformfolyamatok, intézkedési tervek, stratégiák határozzák meg.

Az ENSZ és az EU a rendvédelmi készenléti erők és képességek felállításában, a rendvédelmi békeműveletekben résztvevők feladatainak módosításában látja ezt a lehetőséget.

Az EU készenléti erők felállításra kerültek és felkészítésük megtörtént. Az első missziókba a rendvédelmi szakemberek telepítése megtörtént. A tapasztalatok feldolgozása azonban azt

mutatja, hogy nem kellő figyelemmel történt meg a feladatok és a mandátum meghatározása, és a vezetői, végrehajtói állomány kiválasztása.⁴⁷

Az ENSZ Rendőri Osztálya párhuzamosan az ENSZ és a Békefenntartó Főosztály reform elképzeléseivel kidolgozta a rendvédelmi békeműveletek stratégiáját az elkövetkezendő évekre. A stratégia a válságövezetek rendvédelmi szervezeteinek képessége növelését, a teljes biztonsági rendszer reformját célozza meg. Ennek érdekében 2006 végére tervezik létrehozni a Készenlét Rendőri Képességet 25 fővel, egy a Jogállamiságot Erősítő Hálózatot, egy Nemzetközi Rendőri Tanácsadó Testületet és egy a stratégiák kifejlesztésével foglalkozó csoportot.⁴⁸

Az ún. Brahimi jelentés után a békefenntartói feladatok helyett a válságok megelőzését és a békeépítést próbálták előtérbe helyezni. Brahimi nagykövetre bízták az első ilyen mandátummal rendelkező misszió megszervezését és elindítását, amelyre Afganisztánban került sor. Az elképzelés nagyon jó, de a kivitelezéshez nem volt meg a misszióhoz szükséges tagállami és pénzügyi támogatás. Véleményem szerint ezen az úton kellene tovább haladni és megteremtteni a szükséges feltételeket, hiszen a megelőzés mindig kisebb anyagi és emberi erőfeszítéssel jár, mint a béketeremtés, vagy békefenntartás.

Komoly hibának tartom, hogy a jogállamiság erősítésével foglalkozó alosztályt kivették a Rendőri Osztály alárendeltségéből. A missziós területeken is külön szervezeteket alakítanak ennek a munkának az elvégzésére, amit eddig az ENSZ Rendőrök végeztek, amit szintén hibás folyamatnak tartok. Az egész biztonsági rendszer reformját (kivéve a katonait) véleményem szerint az ENSZ rendőrségére kellene bízni, természetesen a szükséges szakemberek biztosításával. Minél több szervezet működik egy adott területen, annál nehezebb összehangolni az érdekeket és a feladatokat.

A rendvédelmi missziók a jövőben nem egyszerű megfigyelői missziók lesznek, hanem a teljes biztonsági rendszer reformját, a rendvédelmi szervek átszervezését, átképzését, demokratizálását lesznek hivatottak megoldani. Az addig általában az állam érdekeit védő rendvédelmi szervekből az adott közösség, nemzet, nép érdekeit védő, bizalmukat élvező szervezeteket kívánnak újjáépíteni, formálni. Ehhez át kell alakítani a békeműveletek pénzügyi támogatási rendszerét, hiszen egy új szervezet felállítása, a rendvédelmi szervek tagjainak átképzése, új technikai eszközök alkalmazása sokkal több anyagi ráfordítást igényel.

A jelenlegi pénzügyi támogatási rendszer a tagországok egyedi felajánlásaira épít, ami a véleményem szerint egyáltalán nem hatékony és az adományok eljuttatása a célországokhoz az ENSZ bürokráciáján keresztül sokszor az egy évet is meghaladja. Ez nagymértékben megnehezíti a missziós területen dolgozó ENSZ rendőrség munkáját, főleg a rendvédelmi szervek reformja vonatkozásában.

A békeműveletekben részt vevő rendvédelmi szakemberek tekintetében is változások várhatók, hiszen a fenti stratégiai feladatok eléréséhez nem tömegekre, hanem minőségi

⁴⁷ Hugh Griffiths: EU Police performance slammed [Az EU Rendőrség teljesítményének bírálata] 2005, Szarajevó, BCR No 571, 1-3. o.

⁴⁸ Mark Kroeker: The UN Police Mission: Strategies and activities for the years ahead, [Az ENSZ rendőri misszió: Stratégiák és végrehajtásuk az elkövetkezendő években] 2005, New York, UN DPKO Police Division, 1-5. o.

munkát végző szakértőkre lesz szükség.⁴⁹ Az eddigi követelmény a rendőri békefenntartókkal kapcsolatban az volt, hogy tárgyalóképes angol nyelvtudással és legalább öt éves szakmai tapasztalattal rendelkezzenek. Ez az elkövetkező, a tanulmányban felvázolt időszakra vonatkozólag már kevésnek bizonyul. A jövő rendvédelmi békemissziósának alapos speciális ismeretekkel kell rendelkeznie (rendőri vezetői, bűnügyi szakértői, oktatói, mentori, bűnmegelőzési, közösségi rendőri, terrorizmus elleni, szervezett bűnözés elleni, stratégiai tervezői, logisztikai stb.) és a tárgyalóképes angol nyelvtudás mellett még legalább a missziós terület nyelvét célszerű ismernie. Ez, ha a világban zajló válságfolyamatokat elemezzük, elsősorban a francia, orosz és az arab nyelv ismeretét teszi szükségessé.

A fentiek természetesen előrevetítik a nemzetközi és a nemzeti felkészítési rendszer átalakítását is. Egy idegen nyelv elsajátítása aránylag hosszú folyamat (12-16 hónap), ezért az elkövetkezendő évtizedek békefenntartóit már ma be kell iskoláztatni, ha hatékony munkát várunk el tőlük. Ez a munka a tagállamokra vár, a célok meghatározása viszont a nemzetközi szervezetek feladata.

A felkészítés hatékonyabb és gazdaságosabb végrehajtásához az elkövetkezendő években ki kell dolgozni és össze kell hangolni a békefenntartói távoktatás rendszerét. Ezt a feladatot a nemzetközi szervezetek és a regionális kiképzési központok közösen kell, hogy elvégezzék. Hatékony segítséget képes ehhez nyújtani a Békefenntartó Kiképző Központok Nemzetközi Szövetsége.

Azokban a válságövezetekben, ahol a rendvédelmi szakemberek alkalmazásra kerülnek, általában a törvényes rend felbomlott és fegyveres rablóbandák, szervezett (sokszor nemzetközi) bűnözői csoportok működnek, a korrupció pedig a közélet valamennyi területét behálózza. Ahhoz, hogy a rendvédelmi békeművelet hatékony és hosszú távon eredményes legyen a hagyományos módszerek már nem elegendők. Szükség van a nemzetközi rendőri és rendvédelmi szervezetek (Interpol, Europol) konkrét segítségére, esetenként jelenlétére a területen. Szükséges egy hatékony számítógépes-multimédiás hálózat kialakítása és hozzáférés biztosítása a nemzetközi rendőri szervezetek adatbázisaihoz.

A globális biztonsági problémák megoldását a rendvédelmi területen sem képesek a rendőrök önállóan végrehajtani. Fontos, hogy a különböző nemzetközi, regionális szervezetek tagállamai világos és megvalósítható stratégiával rendelkezzenek, és ezeket hangolják is össze. Ennek jó példája az ENSZ Millenniumi Nyilatkozata, amely 15 évre előre meghatározza a stratégiai célokat és ezek végrehajtását évente értékeli. A célok eléréséhez, valamint a nemzetközi béke- és biztonság megvalósításához, azonban a tagállamok egyéni felajánlásai, erőfeszítései nem elegendők. Szükség van a nemzetközi és regionális szervezetek tevékenységének összehangolására, a multinacionális nagyvállalatok bevonására, a nem kormányzati szervek részvételére és az egyetemek, a tudományos műhelyek eredményeinek felhasználására.

A teljesség igénye nélkül szeretném felsorolni azokat a biztonsági kihívásokat, amelyek véleményem szerint komoly kihatással lesznek a Föld népességére az elkövetkezendő évszázadban:

- a Föld ivóvíz készletének csökkenő mennyisége;

⁴⁹ Om Prakash Rathor: Selection Standards and Training Guidelines for UNCIVPOL, [Egységes kiválasztási és kiképzési útmutató az ENSZ rendőrök számára] 1997. New York, 89. o.

- az energiahordozók mennyiségének csökkenése;
- a negatív környezeti változások és az ebből adódó egyre rendszeresebbé és pusztítóbbá váló nemzetközi méretű környezeti katasztrófák kialakulása;
- globális és hosszú távú politikai célkitűzések elterjedése;
- az elszegényedés terjedése, és az ebből adódó tömeges migráció, a termőterületek csökkenése, a szegények és gazdagok közötti űr növekedése;
- a vallási fanatizmus erősödése;
- az információs technológia robbanásszerű terjedése;
- a tudomány és a technológia ugrásszerű fejlődése;
- új járványok kialakulása, gyors nemzetközi elterjedése;
- a nemzetközi szervezett bűnözés növekedése;
- a tömegpusztító fegyverek további elterjedése és nemzetközi ellenőrzésének hiánya;
- nemzetközi konfliktusok, válságok kialakulása az előbbieken felvázolt változások miatt;

Véleményem szerint a fenti kihívásokra csak nemzetközi összefogással találhatunk hatékony választ. Ehhez szükség van minden nemzetközi szervezetre és a tagállamok hatékony részvételére. A legfontosabbnak a megelőző tevékenységet és az információcserét tartom valamennyi területen. Saját tapasztalataim és kutatásaim alapján itt vannak jelenleg a legnagyobb problémák.

Az EBESZ, az EU és a NATO is rendelkezik középtávú tervekkel, de ezek nincsenek kellően összehangolva és sok esetben nem partnerként, hanem versenytársként jelennek meg egy-egy válságövezetben. Nagyon jó példa erre a Közép-Ázsiában (Afganisztán, Grúzia, Kazahsztán, Kirgízia, Örményország, Tádzsikisztán) jelenleg zajló biztonsági rendszerek reformja, ahol jelen van az EBESZ, az ENSZ, a NATO és 2005-től a GUAM (Grúzia, Ukrajna, Üzbegisztán, Azerbajdzsán, Moldávia) államok szövetsége. Sajnos, sem nemzetközi szinten, sem az országok szintjén nincsenek összehangolva a különböző szervezetek által felajánlott és beindított reform folyamatok. Ezen a gyakorlaton sürgősen változtatnia kell mind a nemzetközi szervezeteknek, mind a befogadó országnak, amennyiben hatásos és hosszú távon is megvalósuló reformokat kívánnak elérni.

Az összetett és több országra, esetleg kontinensre kiterjedő válságok előrejelzéséhez és azok hatékony kezeléséhez szükség van a tudomány és a tudományos kutatók, jövőkutatók munkájára. A békefenntartási tapasztalatok feldolgozása és az abból levonható tanulságok közzététele, felhasználása szintén hasznos segítség lehet, mind a tervezéssel, mind a felkészítéssel és kivitelezéssel foglalkozó szakemberek számára. Fontos tehát a tudomány, a tudományos kutatóhelyek és a gyakorlati szakemberek szoros együttműködése, a missziók során szerzett tapasztalatok tudományos módszerrel való feldolgozása és az abból levont következtetések gyakorlatban történő megvalósítása.

Figyelembe véve a jelenleg zajló békemissziók földrajzi elosztását (a 13 ENSZ misszióból, 8 Afrikában zajlik) az éhínség, az AIDS terjedését az afrikai kontinensen, szintén levonható az a stratégiai következtetés, hogy az elkövetkezendő évtizedekben itt számolhat a nemzetközi közösség a legtöbb válsággal.

A következezből adódik a feladat: az afrikai békeműveleti képesség kialakítása, megerősítése. A fejlett országok pénzügyi, anyagi és szakmai támogatásával, sokkal hatékonyabb

válságkezelő rendszer alakítható ki, az afrikai államok bázisán, mintha európai, ázsiai vagy amerikai békemissziósokat küldenénk a területre.

A XXI. században a tagállamoknak számolniuk kell a Világűr felhasználásának biztonsági kihívásával, amely talán egyesek szerint nem ezen tanulmány kereteibe illik, de mindenképpen a konfliktusok megelőzése érdekében foglalkozni kell egy, valamennyi ország által elfogadott megelőző biztonsági stratégia és rendszer kidolgozásával.

Következtetések:

A globalizációs folyamatok erősen befolyásolják a nemzetközi biztonság alakulását. A világ vezető hatalmai is e folyamatok hatása alá kerültek.

A nemzetközi terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek elterjedése és ezek csempészete komoly fenyegetést jelent a demokratikus berendezkedésű országokra.

A világ békéjének és biztonságának megőrzése érdekében a békeműveletekkel és válságkezeléssel foglalkozó nemzetközi szervezeteknek össze kell hangolniuk ez irányú tevékenységüket.

Az összehangolt műveletek elsődleges célja a konfliktusok és válságok megelőzése kell, hogy legyen.

A tudományos kutatás módszereivel fel kell dolgozni és értékelni szükséges, az eddigi válságkezelő műveleteket, különös tekintettel a hibákra és kudarcokra, valamint az ebből levont következtetéseket széles körben publikálni szükséges.

A NATO és az EU bővítése új geopolitikai és stratégiai helyzetet hozott létre, amelyet szintén részletesen elemezni szükséges.

Magyarország gazdasági erejéhez mérten és politikai elkötelezettségének függvényében vesz részt a világban kialakult válságok kezelésében.

A magyar rendvédelmi békeműveletek a Délkelet-balkáni régióra és a Közel-keletre koncentrálnak.

8. A TANULMÁNYBÓL LEVONT KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK, AJÁNLÁSOK

8. 1. Következtetések

Az elmúlt évtizedben a kontinenseken kialakult konfliktusok jelentős mértékben megváltoztatták a békeműveletek természetét, jellegét és feladatait. A 90-es évek második felében megváltozott azon konfliktusok jellege, amelyekben a korábbi évtizedekben a békefenntartók bevetésre kerültek. A békefenntartás és a békekikényszerítés gyökeresen olyan eltérő feltételeket teremtett, amelyhez alkalmazkodnia kell a rendvédelmi szervezeteknek is. Alapszabályként rögzíthető, hogy nincs két egyforma konfliktus. A békeműveletek nem hozhatnak eredményt akkor, ha nem értjük meg a konfliktus lényegét az aktuális helyzet minden szintjén.

Véleményem szerint korunk békeműveletei tervezőinek és végrehajtóinak az alábbi tényezőkkel kell számolniuk:

- megnő a stratégiai tervezés és a válságmegelőző képességek készenlétben tartásának, gyors bevetetőségük megteremtésének szerepe;
- az információszerzés központi szerepet játszik a békeműveletek hatékonysága szempontjából, s olyan konfliktuskezelési eszköz, amely alkalmas az erők megsokszorozására és az élet megmentésére. Ebből adódóan a hírszerzéssel a műveletek tervezésének kezdetétől számolni kell, ennek elmulasztását keserű tapasztalatok árán tanulta meg a nemzetközösség;
- minden békefenntartó egyben adatszerző, kapcsolatforrás is egyben. Az adatszerzés és jelentés a csapatok, a rendőrség és a megfigyelők alapfeladata kell, hogy legyen. Ők egyben a misszió vezetőjének és a misszióért felelős politikai testületnek a szeméi és a fülei;
- a misszió vezetőjének és a missziót működtető szervezetnek egyértelműen meg kell határozniuk információ igényüket. Ezek az igények természetükből adódóan döntően politikai és nem katonai természetűek;
- a békeműveletben részt vevőnek tájékozottnak kell lennie az információs igényekről, ismernie kell az adott ország területét, politikáját, kultúráját, a konfliktus természetét és lehetőség szerint az ország nyelvét is;
- a felderítési (bűnügyi hírszerzési) adatok gyűjtésének és elemzésének a különféle források adatainak összevonásával kell együtt járnia. A képességek széttagolása hatékonyság csökkentő tényező, következésképpen nem engedhető meg;
- a béketámogató, békefenntartói missziók bonyolult nemzetközi műveletek, amelyek megkövetelik az abban résztvevő szervezetek és személyek szoros, hatékony együttműködést;
- a rendvédelmi békefenntartás komoly átalakuláson ment át az elmúlt tíz év során, a kezdeti megfigyelői feladatok helyett, ma már végrehajtói feladatok végrehajtására kényszerül, illetve magasan képzett szakértőket, magas beosztású tanácsadókat kell biztosítani a missziók számára, ahhoz, hogy az adott területen a konfliktusok

ne újuljanak ki ismét, sok esetben a teljes biztonsági rendszer átalakítását végre kell hajtani;

- a katonai és rendvédelmi szakemberek mellett, egyre nagyobb számban van szükség polgári szakértőkre, elsősorban a béketámogató és békeépítő műveletek során;
- a békeműveletekben, válságkezelésben részt vevő minden személyt, (vezetőket, szakértőket, végrehajtókat) az új követelményeknek megfelelően kell kiválasztani és felkészíteni;

A műveletek tervezése során, stratégiai szinten — különös tekintettel az új műveletek tervezés és a felkészülés időszakára nézve — a nyílt források a leghasznosabbak. Műveleti szinten legeredményesebb a személyes információszerzés (HUMINT). A járőrözés, a megfigyelés, a lakossági kapcsolattartás a békeműveletben részt vevők alapvető adatszerzési módszerei. Módszertől függetlenül azonban minden forrás megerősítésre szorul.

A nemzetközi tapasztalatok megerősítették, hogy a kisméretarányú térképek és a képanyagok nélkülözhetetlenek.

Bonyolult rendvédelmi műveletek során szükségessé válhat felderítő helikopterek, repülőgépek és műholdak alkalmazása, mely ismét felveti a különböző nemzetközi szervezetek összehangolt együttműködésének szükségességét.

A béketámogató műveletek rendvédelmi feladatainak teljesítése időigényes és költséges, azonban a jól felkészített állomány, a források, a változatos módszerek meghozzák az eredményt, mégpedig a befektetett költségekkel arányosan.

8. 2. Az IRM-en belüli döntéshozatalra vonatkozó javaslatok

1. A szakmai döntésekben résztvevők körének pontos meghatározása, a párhuzamosságok kiküszöbölése. (miniszter, szakállamtitkárok).
2. Készüljön évente, költségvetéssel alátámasztott terv a békefenntartásra IRM szinten.
3. A missziókban való részvétel igazodjon a változó körülményekhez.
4. Az IRM vezetése évente miniszteri értekezleten tekintse át és vizsgálja meg, a missziókban való részvétel szükségességét.

8. 3. Szervezeti kérdésekkel kapcsolatos következtetések

1. A magyar válságkezelő és békefenntartó rendszernek igazodnia kell a NATO, az EU, az EBESZ és az ENSZ válságkezelő rendszeréhez.
2. Jelenleg az egyes műveletekben való részvétellel kapcsolatos ügyek intézése szétszórtan és átfedésekkel működik (pl. EBESZ missziók). A különböző szervezeteknek felajánlható ember, anyag, tudás készlettel célszerű IRM szinten központilag gazdálkodni. A jelenleg kiképzett és rendelkezésre álló 150 fővel valamennyi válságkezelő misszióba képesek vagyunk a megfelelő létszámot

biztosítani. A polgári válságkezelési képességet az EU követelményeknek megfelelően sürgősen létre kell hozni.

3. Ezen állomány készenlétben tartására, szinten tartó felkészítésére és személyi ügyeinek intézésére, valamint a missziókban dolgozó állománnyal való foglalkozásra intézkedés kiadása szükséges belügyminisztériumi szinten. Készíteni szükséges egy Utasítást a nemzetközi válságkezelésre és békeműveletekre vonatkozólag.
4. A tárcák közötti egyeztetést és előkészítő munkát az EU Bel- és Igazságügyi Főosztályra célszerű bízni.
5. A missziókba kiküldendő állomány személyügyi és nyilvántartási feladatait az IRM SZÜ végezze továbbra is.
6. A nemzetközi rendvédelmi és polgári válságkezelői és békeművelési feladatokra a kiválasztást, képzést, tovább képzést, nyelvi képzést, a missziókból visszatérő állomány visszailleszkedésének elősegítését célszerű a NOK-nál rendelkezésre álló szakemberekre bízni.
7. Szükség lenne egy olyan szervezetre, amely a nap 24 órájában folyamatosan képes kapcsolatot tartani a békefenntartó missziókban szolgálatot teljesítő rendvédelmi szakemberekkel, és amely szerv az operatív irányítást is ellátná.

Érdemes a nemzetközi szervezetek (ENSZ, EU) és a rendvédelmi békefenntartásban nagyobb tapasztalattal rendelkező országok (pl. Svédország, USA) által felajánlott képzési és továbbképzési lehetőségeket kihasználni.

8. 4. Ajánlások

Magyarország most már az EU csatlakozás után nagyobb szerepet kell, hogy vállaljon a rendvédelmi- és polgári válságkezelésben, békeműveletekben, ezért ehhez a már meglévő erőket és eszközöket központilag koordináltan célszerű alkalmazni (felkészíteni, készenlétben tartani és kihelyezni).

A polgári válságkezelés erő- és eszközrendszerét sürgősen szükséges kialakítani, megteremteni, és alkalmazásukat megtervezni. Különös tekintettel a missziókban ma már mindenhol jelentkező, összetett feladatot jelentő biztonsági szektor reformja miatt.

A magyar Külügyminisztérium vezetésével egységes, a katonai és polgári válságkezeléssel kapcsolatos stratégia kialakítását javaslom, bevonva ebbe a munkába a Honvédelmi Minisztérium, az IRM és a többi érintett tárca szakértőit.

Magyarország politikai súlya, befolyása szempontjából fontosnak tartom, hogy egy egészséges egyensúlyt alakítsunk ki a személyi állomány biztosítása vonatkozásában, a rendvédelmi békeműveletekben érintett szervezetek irányába. Tagállamként ugyan részt veszünk az ENSZ és az EBESZ munkájában, a gyakorlatban viszont szinte alig biztosítunk létszámot a két szervezet rendvédelmi béketámogató misszióihoz.

Javaslom folyamatosan figyelemmel kísérni, a helyszínen tanulmányozni a különböző válságok gyakorlati kezelését a békeműveletekben részt vevők kiképzésével foglalkozó parancsnoki, és vezetői állomány számára.

Szoros kapcsolatot kell tartani és a tapasztalatokat át kell venni a nagyobb gyakorlattal és gazdasági forrásokkal rendelkező országokkal.

A NOK bázisán javaslom egy regionális polgári (rendvédelmi) felkészítő központot kialakítani EU, ENSZ, EBESZ, NATO támogatással.

9. TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Véleményem szerint a kutatási célokat sikerült teljesítenem. Tudományos igényvel összegyűjtöttem, feldolgoztam, összegeztem, elemeztem és értékeltem a témában felhalmozott ismeretanyagot.

Tudományos elemző munkával sikerült létrehoznom, a több mint tíz éves nemzetközi gyakorlati tapasztalatomon, a hazai és külföldi szakirodalom tanulmányozásán alapuló, olyan elméleti művet, amely reményeim szerint alkalmazható lesz a polgári, a rendvédelmi és a katonai válságkezelésben, békefenntartásban és felsőoktatásban, valamint a vezetők felkészítésében egyaránt.

A rendőri jövőkutatás módszereit alkalmazva, meghatároztam a rendvédelmi békefenntartás és válságkezelés jövőjét befolyásoló tényezőket az elkövetkezendő évtizedekre.

Új tudományos eredmények

Megítélésem szerint az értekezés elkészítése során az alábbi új tudományos eredmények születtek:

1. A rendvédelmi békefenntartás történetének, misszióinak átfogó bemutatása, elemzése, az eljárások és módszerek értékelése, a magyar részvétel tapasztalatainak összegzése.
2. A rendvédelmi békefenntartó műveletek tapasztalataira alapozott kiválasztási és felkészítési rendszer elveinek meghatározása.
3. A rendvédelmi békefenntartás terminológiai kérdéseinek tisztázása, új fogalmak bevezetése.
4. A rendvédelmi békefenntartásban várható tendenciák és követelmények — elemzéseken alapuló — meghatározása, az arra adandó nemzeti válaszok összefoglalása.

BEFEJEZÉS

Az értekezés megírása során arra törekedtem, hogy a saját gyakorlati tapasztalataimat és a témában rendelkezésre álló szakirodalmat tudományos igényességgel feldolgozva teljesítsem a kitűzött kutatási célokat.

A nemzetközi és hazai szakanyagokat felkutatva, feldolgozva megírtam a rendvédelmi békeműveletek történetét és felvázoltam annak kialakulását a XX. században.

Saját és kollégáim tapasztalatait összegezve elkészítettem a magyar rendvédelmi békeműveletekre vonatkozó összefoglalást és megfogalmaztam az abból adódó következtetéseket.

Részletesen értékeltem a rendvédelmi és polgári békeműveletek jelenlegi helyzetét és meghatároztam az ebből adódó következtetéseket.

Elvégeztem a rendvédelmi béketámogatással foglalkozó nemzetközi szervezetek összehasonlítását és értékelését.

Feldolgoztam a rendvédelmi szervek tagjai kiválasztásával, felkészítésével foglalkozó hazai és külföldi szakirodalmat és saját gyakorlati tapasztalataimra is építve meghatároztam az ezzel kapcsolatos következtetéseket.

Felvázoltam a rendvédelmi békeműveletekben jelenleg zajló folyamatokat és az ebből adódó következtetéseket. Megfogalmaztam a rendvédelmi béketámogatásban közreműködő szervezetek jövőbeni alkalmazásának lehetőségeit.

Rendszereztem a rendvédelmi békeműveletekkel kapcsolatos fogalmakat, ahol ilyen nem találtam, ott saját tapasztalataim és ismereteim alapján megalkottam azokat.

A mellékletek segítségével azt kívánom bemutatni, hogy Magyarországon hogyan zajlik a felkészülés a rendvédelmi békefenntartásra, válságkezelésre és milyen a kiválasztás és felkészítés rendszere valamint hogy, milyen költségekkel járnak ezek a feladatok. Azért választottam erre a 2003. évet, mert ebben az évben készítettük fel a nagy létszámú rendvédelmi állományt az EU béketámogató misszióira.

A világban jelenleg zajló válságok előrevetítik egy, a XXI. századi új világrend kialakulását.

A vallási, etnikai és politikai nézetkülönbségek, a gazdasági fejlődés szintjei közötti szakadékok szükségessé teszik a II. világháború után kialakult nemzetközi intézményrendszer reformját (ENSZ és szervezetei, Nemzetközi Valutaalap, Világbank, stb.).

A gazdaságilag és politikailag fejlett demokratikus országok, fel kell, hogy vállalják ezen új intézményrendszer kialakítását és működtetését, ha meg akarják előzni és akadályozni újabb világméretű konfliktusok, háborúk és válságok kialakulását.

Az új intézményrendszernek az emberi méltóság megőrzésére, az eltérő típusú társadalmak integrált fejlődésére, a gazdag és szegény országok szolidaritása, a világban meglévő erőforrások igazságos elosztására, a tudományos-, műszaki fejlesztés eredményeinek békés célú felhasználására kell törekednie.

A globalizáció a XXI. század meghatározó jelenségének tekintendő, amellyel a világ országainak együtt kell élniük. A globalizációt válságok kísérik és ezeket a válságokat

elsősorban a fejlett országoknak, kell kezelniük. A válságkezelés eszköze a békefenntartás, békeépítés és humanitárius segítségnyújtás a válságövezetekben. Magyarországnak hagyományainak és politikai súlyának arányában célszerű kivennie részét ezekből a nemzetközi feladatokból. Ezek a kötelezettségek fokozottan jelentkeznek Európai Unió csatlakozásunkkal.

A békefenntartásra, békeépítésre, válságkezelésre előreláthatólag hosszú távon szükség lesz. Célszerű lenne tehát a téma hazai jogi, szervezeti, pénzügyi kérdéseinek a tisztázása a XXI. században várható kihívásoknak megfelelően. A Magyar Köztársaság rendelkezik azokkal az alapokkal, jogi és személyi, szervezeti előfeltételekkel, amelyre alapozva a következő század elvárásainak képes lesz megfelelni.

Úgy érzem, hogy a rendelkezésre álló hazai és nemzetközi szakirodalom mélyreható tanulmányozásával, elemzésével, a magyar és külföldi szakmai tapasztalatok összegzésével, tudományos alaposággal sikerült feltárnom a rendvédelmi béketámogató műveletek teljes spektrumát.

A terület további vizsgálatát, tanulmányozását fontosnak vélem, és szükségesnek tartom azt kiterjeszteni a polgári válságkezelés egész területére.

Tudományos kutatómunkám során foglalkozni kívánok elsősorban a békefenntartás, békeépítés jövőjével a XXI. századra vonatkozólag.

Értekezésemben a vizsgált téma széleskörű bemutatására és a kezelésére teszek javaslatot a következtetések keretében. Jelenlegi ismeretem birtokában, a következtetésekben foglaltak kivitelezését tartom a legcélravezetőbbnek.

Budapest, 2006. december 11.

Dr. univ Boda József
rendőr ezredes

Mellékletek

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Az alábbiakban, az értekezésben megtalálható legfontosabb rövidítések jegyzékét és magyar fordítását ismertetem.

AMACIP	Association Mondiale & Amicale Civpol	Worldwide Association of Police Peacekeepers	Békefenntartó Rendőrök Világszövetsége
BONUCA	Bureau de l'Organisation des Nations Unies en Centrafrique	Nations Peace-building Office in the Central African Republic	ENSZ Békeépítő Iroda a Közép-Afrikai Köztársaságban
CSCE		Commission on Security and Co-operation in Europe	Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ)
CIVPOL		Civilian Police	Polgári Rendőrség
DPKO		Department of Peacekeeping Operations	Békefenntartó Műveletek Főosztálya
EBEÉ		Commission on Security and Co-operation in Europe (CSCE)	Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet
EBESZ		Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet
EC		European Council	Európai Bizottság
ENSZ		United Nations (UN)	Egyesült Nemzetek Szervezete
ESDP		European Security and Defence Policy	Európai Biztonság- és Védelempolitika
EU		European Union	Európai Unió
EU PM		European Union Police Mission in Bosnia-Herzegovina	EU Rendőri Misszió Bosznia-Hercegovinában
EUPOL PROXIMA		European Union Police Mission in Macedonia	EU Rendőri Misszió Macedóniában
EUROPOL		European Police Office	Európai Rendőri Ügynökség
IAPTC		International Association of Peacekeeping Training Centres	Békefenntartó Kiképző Központok Nemzetközi Szövetsége
ICTY		International Criminal Tribunal for the former Republic of Yugoslavia	ENSZ Nemzetközi Bűnügyi Törvényszék a volt jugoszláviai háborús bűnök nyomozására
IPTF		International Police Tasks Force	Nemzetközi Rendőri Alkalmi Kötelék

ITC		International Training Centre	Nemzetközi Oktatási Központ
MAPE		Multinational Advisory-Police Element	Többszemzetiségű Rendőri Tanácsadó Csoport
MFO		Multinational Force and Observers	Többszemzetiségű Erők és Megfigyelők
MINUGUA	Missão de Verificação das Nações Unidas na Guatemala	United Nations Verification Mission in Guatemala	ENSZ Ellenőrző Misszió Guatemalában
MINURCA	Mission des Nations Unies en République centrafricaine	United Nations Mission in the Central Africa Republic	ENSZ Missziója a Közép-Afrikai Köztársaságban
MINURSO	Misión de las Naciones Unidas para el referéndum del Sáhara Occidental	United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara	Az ENSZ Missziója a Népszavazásért Nyugat-Szaharában
MIPONUH	Mission de Policía Civil de las Naciones Unidas en Haití	United Nations Civilian Police Mission in Haiti	Az ENSZ Rendőri Missziója Haitin
MoI		Ministry of Interior	Belügyminisztérium
MONUC	Mission de l'Organisation des Nations Unies en République démocratique du Congo	United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo	Az ENSZ Missziója a Kongói Demokratikus Köztársaságban
MONUA	Missão de Observação das Nações Unidas em Angola	United Nations Observer Mission in Angola	ENSZ misszió Angolában
NATO		North Atlantic Treaty Organization	Észak-atlanti Szerződés Szervezete
NYEU		Western European Union (WEU)	Nyugat-európai Unió
ONUB		Nations Operation in Burundi United	ENSZ Művelet Burundiban
ONUMOZ	Operação das Nações Unidas em Moçambique	United Nations Operation in Mozambique	ENSZ művelet Mozambikban
ONUSAL	Misión de Observadores de las Naciones Unidas en el Salvador	United Nations Observer Mission in El Salvador	ENSZ Megfigyelői Misszió Salvadorban
OSCE		Organization for Security and Cooperation in Europe	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ)
PfP		Partnership for Peace Programme	Partnerség a Békéért Program
UNAMA		United Nations Assistance Mission in Afghanistan	ENSZ Támogató Misszió Afganisztánban

UNAMIR		United Nations Assistance Mission for Rwanda	ENSZ támogató misszió Ruandában
UNAMSIL		United Nations Mission in Sierra Leone	ENSZ misszió Sierra Leónében
UNCPSG		United Nations Civilian Police Support Group	ENSZ rendőri támogató csoport, Horvátország, Dunai-régió
UNOCI		United Nations Operation in Cote d'Ivoire	ENSZ Művelet Elefántcsontparton
UNCRO		United Nations Confidence Restoration Operation, Croatia	ENSZ Bizalomépítő művelet, Horvátország
UNFICYP		Nations Peacekeeping Force in Cyprus United	ENSZ Békefenntartó Erő, Ciprus
UNITAR		United Nations Institute for Training and Research	ENSZ Képzési és Kutatási Intézet
UNMIBH		United Nations Mission in Bosnia-Herzegovina	ENSZ misszió Bosznia-Hercegovinában
UNMIH		United Nations Mission in Haiti	ENSZ misszió Haitin
UNMIK		United Nations Mission in Kosovo	ENSZ misszió Koszovóban
UNMISET		United Nations Mission of Support in East Timor	ENSZ támogató misszió Kelet-Timorban
UNMOT		United Nations Mission of Observers in Tajikistan	ENSZ megfigyelői misszió Tádzsikisztánban
UNOL		United Nations Peace-building Support Office in Liberia	ENSZ Békeépítő Iroda, Libéria
UNOMIG		United Nations Observer Mission in Georgia	ENSZ megfigyelő misszió, Grúzia
UNOSOM-II		United Nations Operation in Somalia II	ENSZ művelet Szomáliában II.
UNPREDEP		United Nations Preventive Deployment Force	ENSZ Megelőző Telepített Ereje, Macedónia
UNPROFOR		United Nations Protection Force	ENSZ Védelmi Erő, (volt Jugoszlávia tagállamai)
UNSMIH		United Missions Support Mission in Haiti	ENSZ támogató misszió Haitin
UNTAC		United Nations Transitional Authority in Cambodia	ENSZ Átmeneti Hatóság, Kambodzsa
UNTAES		United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium	Misszió Kelet-Szlavóniában, Baranyában és Nyugat-Szerémségben

UNTAG		United Nations Transition Assistance Group, Namibia	ENSZ Átmeneti Támogató Csoport, Namíbia
UNTMIH		United Nations Transition Mission in Haiti	ENSZ átmeneti missziója Haitin
UNTOP		United Nations Tajikistan Office of Peace-building	ENSZ Békeépítő Iroda, Tádzsikisztán
USA		United States of America	Amerikai Egyesült Államok
WEU		Western European Union	Nyugat-európai Unió (NYEU)

FORRÁS-ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

Törvények, rendeletek és az államigazgatás egyéb jogi eszközei

1. 1949. évi XX. törvény a **Magyar Köztársaság Alkotmánya**
2. 1959. évi IV. törvény a **Polgári Törvénykönyvről**
3. 1978. évi IV. törvény a **Büntető Törvénykönyvről**
4. 1993. évi CX. törvény a **Honvédelemről**
5. 1994. évi XXXIV. törvény a **Rendőrségről**
6. 1995. évi CVII. törvény a **büntetés-végrehajtási szervezetekről**
7. 1995. évi CXXV. törvény a **nemzetbiztonsági szolgálatokról**
8. 1996. évi LIII. törvény a **természet védelméről**
9. 1996. évi XXVII. törvény a **polgári védelemről**
10. 1997. évi CLIX. törvény a **fegyveres biztonsági őrsegről**, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról
11. 1997. évi törvény a **terrorizmus visszaszorításáról** szóló, Strasbourg-ban, 1977. január 27-én kelt egyezmény kihirdetéséről
12. 1997. évi XXXII. törvény a **határőrizetről és a Határőrségről**
13. 1998. évi IV. törvény a **vállalkozás keretében végzett személy-, és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól**, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról
14. 2000. évi CXXXIX. törvény a **fegyveres biztonsági őrsegről**, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény módosításáról
15. 2001. évi XXXIII. Törvény a **határőrizetről és a Határőrségről** szóló 1997. évi XXXII. törvény módosítása

Jogszabályok

1. 3/ 1995. (III. 1.) BM rendelet a **Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról**
2. 160/ 1996. (XI. 15.) Kormányrendelet a **védett személyek és kiemelt objektumok védelméről**
3. 22/ 1997. (V. 3.) HM rendelettel módosított 6/ 1987. (X. 15.) HM rendelete a **Magyar Köztársaság fegyveres erői szolgálati szabályzatának kiadásáról**
4. 24/ 1998. (VI. 9.) BM rendelet a vállalkozás keretében végzett **személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályiról**, a

Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról szóló törvény végrehajtásáról

5. 27/ 1998. (VI. 10.) BM rendelet a **fegyveres biztonsági őr** **Működési és Szolgálati Szabályzatának kiadásáról**
6. 70/ 2001. (IV. 20.) Kormányrendelet a **Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ**ról

Szabályzatok

1. **A Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzata** (Honvédelmi Minisztérium, 1987. Ált./220)
2. **A Büntetés-végrehajtási Testület Biztonsági Szabályzata** (IM BV opk. 1989.)
3. **A Magyar Köztársaság Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzata** (Magyar Honvédség, 1997., Ált/6., Itsz. 0509.)

Könyvek, egyetemi jegyzetek, segédletek

1. **A biztonság és a biztonságpolitika fogalmának és tartalmának fejlődéstörténete. A Magyar Köztársaság biztonsága és biztonság-politikájának alapelvei** (Köszegvári Tibor, jegyzet a doktoranduszok részére)
2. **A jugoszláv válság katonaföldrajzi háttere** (Tansegédlet, J-1155, Nagy Miklós, Siposné, Kecskeméthy Klára, ZMKA Hadászati Tanszék, 1994.)
3. **A Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelvei**
4. **A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei**
5. **A Magyar Köztársaság katonai biztonsága és a délszláv háború összefüggései** (Bilki László - Vörös György, ZMKA 1995.)
6. **A Magyar Nyelv Értelmező Szótára** (Akadémiai Kiadó, Budapest 1966. (I-VII. kötet))
7. **A magyar rendvédelem története** (Szemere Bertalan Magyar Rendvédelmi Történeti Társaság, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 1995. Főszerkesztő: Parádi József)
8. **Larousse Enciklopédia Szótár** (Librairie Larousse, Párizs, 1979, Magyar Kiadás: Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994.)
9. **NATO Doktrína a béketámogató Hadműveletekről** (HVK Euro-Atlanti Integrációs munkacsoport)
10. **Erwin A. Schmidl: Police Functions in Peace Operations, An Historical Overview** [A rendőrség feladatai békefenntartó műveletekben, Történelmi áttekintés], <http://www.ndu.edu/inss/books/policing/chapter1.html>, 1999, p. 5

11. **Henry Kissinger: Korszakváltás az amerikai külpolitikában? A 21. századi Amerika diplomáciai kérdései**, Budapest, 2002, Penem Kft. p. 11.
12. **Berek Lajos, Papp Dezső, Ravasz István, Vastagh László: Misszió**, Budapest, 2001, HM kiadvány, 9-11. p.
13. **Barkó István - Gyalókay Jenő - Pilch Jenő - Markó Árpád: A magyar katona vitézségének ezer éve**, Budapest, 1933
14. **Dr. Rektor Béla: A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története**, Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat, 131-132. p.
15. **Kaiser Ferenc: A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között**, Pécs, 2002, Pro Pannónia, 134-135. p.
16. **Erwin A. Schmidl: Police in Peace Operations**, [Rendőrség békefenntartó műveletekben] Wien [Bécs] Militarwissenschaftliches Büro des Bundesministeriums für Landesverteidigung, 1998, Wien, 5.p.
17. **Győri Sándor: Magyarok Dél-Vietnamban**. Budapest, 1985, Zrínyi. 46. p.
18. **Walter F. Mondale: National Democratic Institute for International Affairs** [A Nemzetközi Ügyek Nemzeti Demokratikus Intézete]: Nation Building: The U.N. and Namibia, [Nemzet építés: Az ENSZ és Namíbia} Washington D. C. , 1990. 67-68. p.
19. **Boda József: Beszámoló jelentés a kambodzsi ENSZ rendőri misszióról**, 1993, BM Levéltár
20. **50 years 1948-1998, United Nations: Peace-keeping**, [50 év, 1948-1998, Egyesült Nemzetek Szervezete: Békefenntartás] New York, 1996, UN Department of Public Information 54. p.
21. **Boda József: Jelentés a boszniai ENSZ Magyar Rendőri Kontingens munkájáról**, Budapest, 1997. október, BM. Levéltár
22. **Hajdú Sándor: WEU MAPE, Nyugat-Európai Unió Többnemzetiségű Rendőri Tanácsadó misszió**, A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban, Budapest, 2001. július, BM NOK. 34-37. p.
23. **European Parliament resolution on the establishment of a common European security and defence policy with a view of the European Council in Feira Minutes of 15/06/2000** [Az Európai Parlament határozata a közös európai biztonsági és védelempolitika létrehozásáról, az Európa Tanács véleménye, Feirai Jegyzőkönyv]. Brüsszel, 2000. 06. 15. Európa Tanács
24. **Jószai János Az Európai Unió Válságkezelő Erők Magyar Kontingense**, Tanulmány a BM közigazgatási államtitkár által a belügyi ágazatban tevékenykedők számára kiírt 2002. évi pályázatára, Budapest, 2002. 40. p.

25. **Szipola Gyula: UNMIK, ENSZ Átmeneti Közigazgatási Missziója, Koszovóban,** A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban, Budapest, 2001. július, BM NOK. 34-37. p.
26. **Dragon Sándor: Az ENSZ Nemzetközi békefenntartó tevékenysége,** Budapesti Közgazdaságtudományi és Államtudományi Egyetem, Társadalomtudományi Kar, Külügyi Szak, 2002, Szakdolgozat 5-16. p.
27. **NATO Kézikönyv,** Jubileumi kiadás, Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 1999 28. p.
28. **Giovanni Santoro megbízott MAPE parancsnok előadása a BM NOK-on 2001. májusában tartott Nemzetközi Békefenntartó Konferencián.** Budapest, BM NOK Könyvtár.4.p.
29. **Ian D. Jefferies: Private Military Companies-** [Magán Katonai Szervezetek] A Positive Role to Play in Today's International Sytem, [Egy pozitív szerep a mai nemzetközi rendszerben] Connctions, The Quaterly Journal, [Negyedévi folyóirat] Vol.1. No. 4, [Első évfolyam, 4. szám] December, 2002.103-108. p.
30. **Philipp Fluri: Parliamentary Oversight of the Security Sector:** [A biztonsági szektor Parlamenti ellenőrzése] Genova Center for the Democratic Control of Armed Forces, [Genfi Központ a Fegyveres Erők Demokratikus átalakításáért] Genf/Belgrád. 2000. 188-190. p.
31. **Council Decision of 22 December 2000 establishing a European Police College (CEPOL)** [Az Európa Tanács határozata az Európai Rendőr Akadémia létrehozásáról] Brüsszel, 2000. 1-3. p.
32. **Szternák György: A válságreagáló műveletek elmélete,** tanulmány, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 2004. 7. p .
33. **Szabó József: Hadtudományi Lexikon I. Kötet,** Budapest, 1995. Magyar Hadtudományi Társaság.(MHTT) 128. p.
34. **Magyar Értelmező Kéziszótár,** Akadémia Kiadó, Budapest, 1987
35. **Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára,** Budapest. 2002. Akadémiai Kiadó. 234. p
36. **Boutros Boutros Ghali: Békeprogram,** Egyesült Nemzetek, 1992. 23. p
37. **Fred Rosen: Contract Warriors,** [Szerződéses Harcosok] New York, 2005, Penguin Group, 1.p.
38. **Halvor Hartz: United Nations Civilian Police Principles and Guidelines,** [ENSZ Polgári Rendőrség Alap- és Irányelvek], 2000, New York, 7.p.
39. **Harry Broer: United Nations Civilian Police Handbook** [ENSZ Polgári Rendőrség, Kézikönyv], 1995, New York, 37.p.

Publikációk, tanulmányok

1. **Balla Zoltán: A Rendészet fogalmának tisztázása** (Magyar Közigazgatás 2000. január, L. évfolyam 2. szám, 18-21. lap)
2. **Bognár Károly: A veszélyek, fenyegetések újszerű értelmezése** (Hadtudomány, 1998/2.)
3. **Davola József: A magyar katonai rendőrség, I-II. kötet**, Doktori (PhD) értekezés, ZMNE, Budapest, 2001
4. **Deák Péter: A nemzetközi szervezetek és a biztonsági garanciák** Új Honvédségi Szemle, 2004, 8. szám
5. **Finszter Géza: Rendvédelem és kriminálpolitika** (Új Rendészeti Tanulmányok, 1998/1., 48-94. lap)
6. **Kende Péter: A háború új képletei és régi-új aktorai**, Mozgó Világ, 2004, 4. szám
7. **Pap Judit: Rendvédelem vagy rendészet?** (Új Rendészeti Tanulmányok, Rendészeti Kutatóintézet, RTF, 1998/1. 95-120 lap)
8. **Parádi József: Rendvédelem vagy rendészet** (Belügyi Szemle 2001/2. 97-108. lap)

Az értekezés témakörében készített saját publikációk

1. Faji megkülönböztetés, bűn és etika a magyar rendőrségnél (Magyar Rendészet 2000/ 3-4 szám)
2. Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ (Tájékoztató a BM NOK tevékenységéről, Budapest, 2000., 2001., 2002., 2003., a BM NOK kiadványa) BM NOK Könyvtár,
3. A BM NOK Jövőképe (Tanulmány a BM közigazgatási államtitkár és más BM vezetők részére, Budapest, 2000., NOK kiadvány) BM NOK Irattár,
4. A BM Békefenntartási Stratégiája (Tanulmány és vitaanyag a BM közigazgatási államtitkári értekezlet számára, Budapest, 2000.) BM NOK Irattár
5. The System of Law Enforcement in Hungary (A magyar rendvédelmi szervek felépítése) Előadás a Nemzetközi Rendészeti Akadémia hallgatói számára, Budapest, 2001., NOK kiadvány, BM NOK Könyvtár,
6. Magyarország rendvédelmi felépítménye (Előadás az RTF-RVTKI tanfolyam hallgatói számára, Budapest, 2001., NOK kiadvány) BM NOK Könyvtár,
7. Rendészeti békefenntartás az új évezred küszöbén, (Hírmondó, II. Évf. 3. szám, Budapest, 2001. BM NOK) BM NOK Könyvtár,
8. A rendészeti vezetés specifikumai (Előadás az RTF-RVTKI tanfolyam hallgatói számára, Budapest, 2001. NOK kiadvány) BM NOK Könyvtár

9. Rendészeti Békefenntartó Konferencia (BM NOK kiadványa, A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban, Budapest, 2001, magyar és angol nyelven) BM NOK Könyvtár,
10. Nemzetközi oktatás és képzés a magyar rendvédelmi szerveknél (Belügyi Szemle Budapest, 2001/ 10. szám)
11. The Hungarian Experience of Training Civilian Police,(A magyar tapasztalatok a Polgári Rendőrség képzésében Reforming UN Peace Operations:[Az ENSZ Békefenntartó Műveletek Reformja] New Challenges for Peacekeeping Training, [Új kihívások a békefenntartói képzésben] 2002, United Nations University, Tokyo
12. Finnországi (békefenntartó) konferencia, (NOK Hírmondó, III. Évf. 2. szám, Budapest, 2002, BM NOK) BM NOK Könyvtár,
13. A terrorizmus egy volt „terrorista” szemével (Belügyi Szemle, Budapest, 2002/ 6-7. szám)
14. A nemzetközi terrorizmus és az ellene való összefogás szükségessége, lehetőségei (Előadás a ZMNE Doktori Iskola tudomány napi rendezvényén, 2002. 11. 14.) Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, Budapest, 2002. 7. évfolyam 4. szám
15. International Collaboration against Global Terrorism. [Nemzetközi összefogás a globális terrorizmus ellen] BM NOK kiadványa, Leadership Course in Counterterrorism for Police Officers, [Nemzetközi anti-terrorista tanfolyam rendőri vezetők számára], Budapest, 2002 BM NOK Könyvtár,
16. A kontingensparancsnok (Előadás a HM pszichológusok részére, 2003. 01. 07. NOK kiadvány) Budapest, 2003, BM NOK Könyvtár,
17. Visszailleszkedési program békefenntartók számára (Előadás a HM pszichológusok részére, 2003. 01. 09. NOK kiadvány) Budapest, 2003. BM NOK Könyvtár,
18. Válság és válságkezelés (Előadás a szegedi Biztonságpolitikai Központban, 2003. 02. 20, NOK kiadvány) Budapest, 2003, BM NOK Könyvtár,
19. Participation of the CIVPOL in Peace Support Operations [A Polgári Rendőrség részvétele a Béketámogató Műveletekben] Előadás a HM Békefenntartói konferenciáján, 2003. 02. 21. NOK kiadvány) Budapest, 2003. BM NOK Könyvtár,
20. A BM NOK tevékenysége 2002-ben, (NOK Hírmondó, IV. Évf. 1. szám, BM NOK) Budapest, 2003. BM NOK Könyvtár,
21. A magyar rendészeti békefenntartás kialakulása és fejlődése, Magyar Rendészet, Budapest, 2003/1-2 szám.
22. CEPOL Konferencia Prágában, (Hírmondó, IV. Évf. 2. szám, BM NOK) Budapest, 2004. BM NOK Könyvtár,
23. A Belügyminisztérium Nemzetközi válságkezelése és a békefenntartás, Magyar Rendészet, Budapest, 2003. 3 szám.

24. A budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia és Magyarország EU csatlakozása, Belügyi Szemle, Budapest, 2004. 5. szám
25. Magyarország részvétele a nemzetközi polgári válságkezelésben, Magyar Rendészet, Budapest, 2004. 2. szám
26. The Hungarian Law Enforcement Agencies, [A magyar rendvédelmi szervek] World Police Encyclopaedia, 2 vols., ed. Dilip K. Das. [Rendőri Világ Enciklopédia, 2 kiadás, szerkesztő: Dilip K. Das], 2006, New York and London, Routledge
27. UNOMIG CIVPOL Two Years Strategic Plan, [Az ENSZ grúziai Megfigyelői Misszió Polgári Rendőrségének két éves stratégiai terve] Magyar Rendészet, Budapest, 2005, 1. szám
28. Rendőri tanácsadó munka konfliktus övezetben, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 2006 VI. szám,
29. Magyar ejtőernyős bajtársak Portugáliában, Aviátor c. folyóirat, Budapest, 2006.

Egyéb források

1. CANCELLIERI, D. Giorgio: Calendario dell'Arma dei Carabinieri. Roma, 1997.
2. CHOPRA, Jarat - MACKINALY, John: A DRAFT CONCEPT OF SECOND GENERATION MULTINATIONAL OPERATIONS, 1993.
3. GHALI, Boutros Boutros: Békeprogram, Magyar ENSZ Társaság. Budapest, 1997.
4. GÖMBÖS Ervin (szerk.): Az ENSZ család és Magyarország. Magyar ENSZ Társaság, Budapest 1997.
5. Alapvető tények az ENSZ-ről. Magyar ENSZ Társaság. Budapest, 1997.
6. SOÓS Károly: A magyar rendvédelmi erők szerepe, részvétele a nemzetközi békefenntartásban. Budapest, 1997.
7. TISOVSZKY János: Az ENSZ és a békefenntartás. Magyar ENSZ Társaság. Budapest, 1997.
8. CONVENTION ON THE PRIVILEGES AND IMMUNITIES OF THE UNITED NATIONS, Adopted by the General Assembly of the United Nations 13 February 1946.
9. Comprehensive review of the whole question of peace-keeping operations in all their aspects. In: General Assembly, A/48/708, 14 December 1993.
10. How to Restore Confidence in the Necessary Art of Peacekeeping 10/05/1994 In: I.H.T.
11. Improving the capacity of the United Nations for peace-keeping: in General Assembly, Security Council, A/48/403*, S/26450*, 14 March 1994.

12. Manual on Training and Education for Peace Support Operations (TEPSO), NATO Unclassified/Releasable to EU/PfP, 2004
13. Notes for the guidance of UNCIVPOL on assignment (MINURSO) Department of Peace-keeping Operations (DPKO), 30 September 1994.
14. STATEMENT by Vasiliy S. Sidorov, Representative of the Russian Federation in the United Nations to the Special Committee on Peace-Keeping Operations In: RUSSIAN FEDERATION Permanent Mission to the United Nations, 05/04/1994
15. STATEMENT by Volodymyr D. Khandogly the Charge d'Affairs a.i. Permanent Mission of Ukraine to the United Nations to the Special Committee on Peace-keeping operations In: UKRAINE Permanent Mission to the United Nations, 31/03/1994
16. Administrative and budgetary aspect of the financing of the United Nations peace-keeping operations
17. Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya és a Nemzetközi Bíróság Alapszabálya. Magyar ENSZ Társaság, Budapest
18. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Magyar ENSZ Társaság, Budapest
19. Az Emberi Jogok Nemzetközi Törvénye. Magyar ENSZ Társaság, Budapest
20. US Views on improving UN peace operations. In: Non-Paper. HUNG UN NEW YORK-KÜM
21. Edward N. Drodge and Yolande Roy Cyr: Police peacekeeping: health and risks and challenges in a post conflict environment, 2003, Ottawa, Canada, International Journal and Police Sciences and Management, Volume 5, number 4,
22. European Security Strategy, 2004, EC, Brüsszel
23. Om Prakash Rathor: Selection Standards and Training Guidelines for UNCIVPOL, [Egységes kiválasztási és kiképzési útmutató az ENSZ rendőrök számára] 1997. New York, 89.p.
24. Report of the Secretary General: Implementation of the United Nations Millennium Declaration, 2004. New York, General Assembly resolution, 55/2.
25. Report of the Secretary General: Implementation of the recommendations of the Special Committee on Peacekeeping Operations, 2004, New York, Official Report of the General Assembly, Fifty-eighth Session, Supplement No. 19(A/58/19)
26. United Nations Peace Operations, Year in Review 2004, [ENSZ Békeműveletek, a 2004 év áttekintése] 2005, New York, Peace and Security Section of the United Nations Department of Public Information, 25-27.p.
27. Report of the Special Committee on Peacekeeping Operations and its Working Group at the 2005 substantive session, 2005, New York, Supplement No. A/59/19.
28. Steve Bennett, Graduates 30th KPS Class, Pristina, 2005, július, The Protector, (Newsletter of the Police in Kosovo) 24. p.

29. Hugh Griffiths: EU Police performance slammed [Az EU Rendőrség bírálata] 2005, Szarajevó, BCR No 571, 1-3. p.
30. Mark Kroeker: The UN Police Mission: Strategies and activities for the years ahead, [Az ENSZ rendőri misszió: Stratégiák és végrehajtásuk az elkövetkezendő években] 2005, New York, UN DPKO Police Division, 1-5. p.

Internet források:

1. <http://www.helsinki.hu/docs/PoliceCellAgreement97.pdf> [
2. <http://www.interpol.int/public/Region/Europe/pjsystems/Hungary.asp>
3. <http://www.police.hu/>
4. <http://www.kum.hu/euint/faq4.html>
5. http://www.im.hu/adat/letoltes/Becs_Kati.pdf
6. <http://www.helsinki.hu/article.cgi?lang=en&fo=6&al=4>
7. <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-5951.html>
8. <http://www.hfhrpol.waw.pl/Secserv/links.html>
9. <http://www.worldwide-tax.com/hungary/hungov.asp>
10. <http://www.adminet.com/world/hu/>
11. <http://www.felix-verlag.de/cds/pit.htm>
12. <http://www.ceu.hu/sun/SUN%202001/Descriptions/CVs/2001jokay.htm>
13. <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-5955.html>
14. <http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/0B26B689-063A-4A58-9B0B-C1EB7FC15ACB/0/SamuIstvan2.ppt>
15. <http://www.ciaonet.org/isa/hia01/>
16. http://www.vam.hu/data/hataratkelohelyek/index_e.html
17. http://www.vam.hu/data/vpop_altalanos/vpop_tortenet_e.html
18. <http://www.britishembassy.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1025870012997>
19. http://www.dcaf.ch/news/Bordersecurity_Lubeck03.04/Participants.pdf
20. <http://www.borderpol.com/page4.htm>
21. http://ad.vscr.cz/news_files/09_Bokony.doc
22. <http://www.nhc.nl/proj/prisontraining.php>

23. <http://www.nhc.nl/projectoverviewnhcjuly2004-2.pdf>
24. http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/worldbrief/europe_records.php?code=143
25. <http://www.lawresearch.com/v2/global/zhu.htm>
26. <http://www.gksoft.com/govt/en/hu.html>
27. <http://www.un.org/Depts/dpko/ctte/CTTEE.htm>, 1-2.p.
28. http://www.un.org/reform/reform_update.html, 1-5.p.
29. http://www.un.org/Depts/dpko/cu_mission/body.htm
30. http://www.un.org/Depts/dpa/prev_dip/fst_prev_dip/htm
31. <http://www.osce.org/spmu/>
32. http://www.consilium.eoropa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id
33. <http://www.un.org/peacebuilding>

MELLÉKLETEK

- 1. számú melléklet:** **Befejezett missziók**
- 2. számú melléklet:** **Folyamatban levő missziók**
- 3. számú melléklet:** **A magyar rendvédelmi békefenntartás irányítási rendszere**
- 4. számú melléklet:** **2003-ban a BM NOK által tervezett békefenntartói tanfolyamok és visszailleszkedési foglalkozások**
- 5. számú melléklet:** **Költségvetési tervezet a 2003. évi — magyar vonatkozású — békefenntartói műveletekhez (BM NOK)**
- 5. 1. Kiválasztás és képzés*
 - 5. 2. Felszerelés és ruházat*
 - 5. 3. Missziós tevékenység*
- 6. számú melléklet:** **A rendvédelmi békefenntartással kapcsolatos fogalmak rendszerezése**

BEFEJEZETT MISSZIÓK (MAGYAR, RENDVÉDELMI)

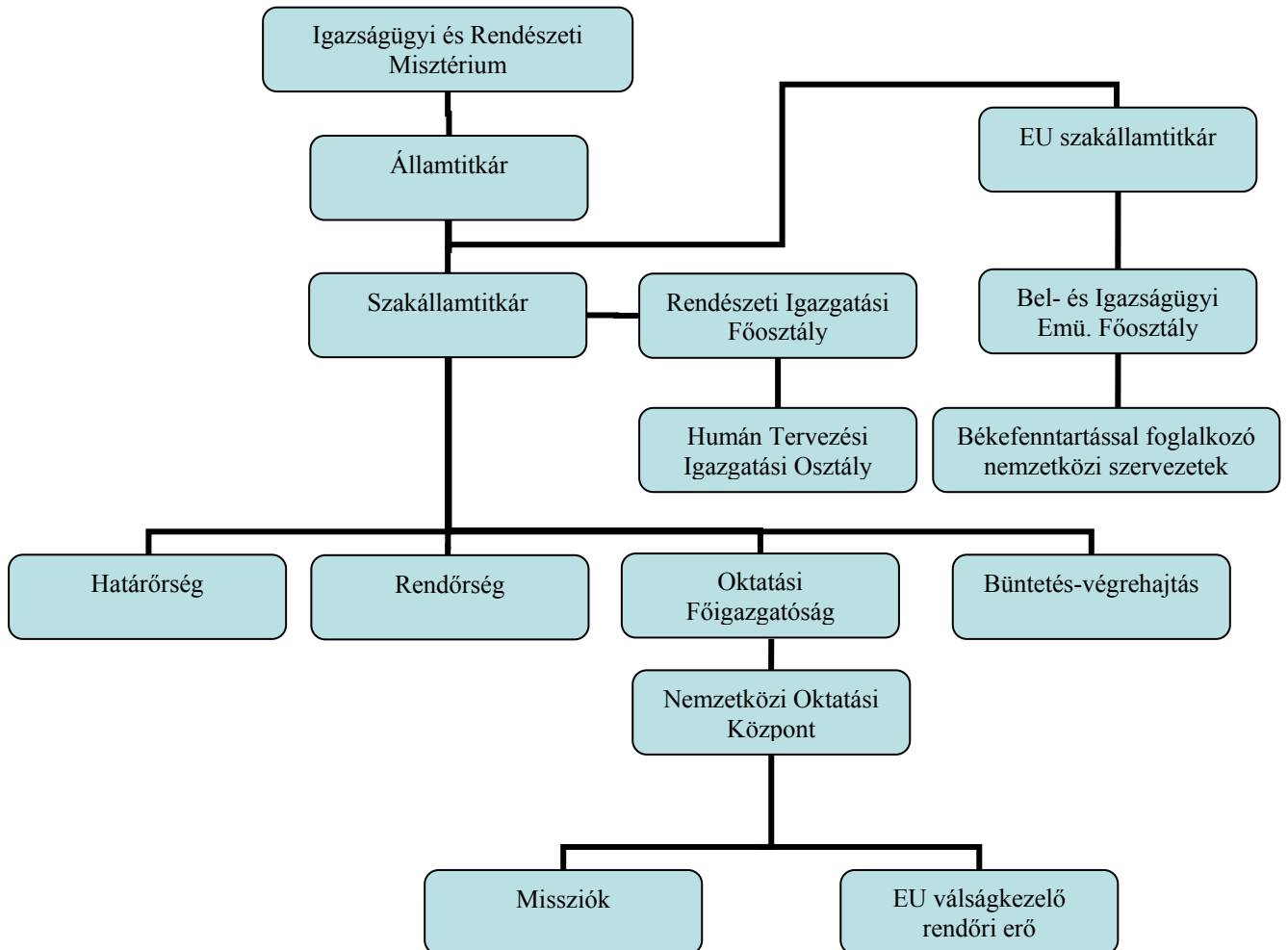
Időpont	Ország	Misszió	Szervezet	Résztevők száma
1973-1975	Dél-Vietnám	ICCS	NEFB	124
1989-1990	Namíbia	UNTAG	UN	22
1992-1993	Kambodzsa	UNTAC	UN	129
1994	Mozambik	ONUMOSZ	UN	20
1994-1999	Angola	UNAVEM	UN	41
1995-2001	Nyugat-Szahara	MINURSO	UN	26
1996-2002	Bosznia és Hercegovina	UNMIBH	UN IPTF	142
1999-2000	Albánia	WEU/MAPE	WEU	2
2001	Macedónia	NATO BC	NATO	2
2001	Tádzsikisztán	OSCE	OSCE	1
2001-2003	USA New York	UN DPKO	UN	1
2002-2003	Tádzsikisztán	UN	UN	1
2004- 2005	Hollandia, Hága	UN ICTY	UN	1
2004-2005	Afganisztán			8
2005-2006	Jordánia			6
2005	Irak			5
Összesen:				530

**FOLYAMATBAN LÉVŐ (2006-OS ADATOK) MISSZIÓK
(MAGYAR, RENDVÉDELMI)**

Időpont	Ország	Misszió	Szervezet	Résztvevők eddiggi száma	Résztvevők jelenlegi száma
1995-	Egyiptom, Sínai-félsziget	MFO	MFO	115	15
1999-	Koszovó	UNMIK	UN	16	10
1999-	Koszovó	OSCE PS	OSCE	15	1
2000-	Szerbia- Montenegró	OSCE	OSCE	3	1
2003-	Grúzia	OSCE BC	OSCE	7	2
2003-	Grúzia	UNOMIG	UN	3	1
2003-	Macedónia	OSCE PT	OSCE	1	2
2003-	Bosznia és Hercegovina	EU PM	EU	10	3
2004-	Macedónia	EUPOL PROXIMA- EU PAT	EU	5	1
2004-	Belgium	EU Planning Team for BH	EU	1	1
2004-	Belgium	EU Council	EU	1	1
2004-	Bosznia- Hercegovina	EUOFOR ALTHEA	EU	33	33
2005-	Ukrajna	EU BAM	EU	11	11
Összesen:				221	82

A MAGYAR RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁS IRÁNYÍTÁSI RENDSZERE

(2006)

**2003-BAN A BM NOK ÁLTAL TERVEZETT BÉKEFENNTARTÓI
TANFOLYAMOK ÉS VISSZAILLESZKEDÉSI FOGLALKOZÁSOK**

Misszió neve	Tanfolyam ideje	Kiutazás időpontja	Rendőri résztvevők száma	Összesen
Afganisztán	2003. november 10-18.	2004. január -	5 magyar -	5 fő -
MFO- Sínai-félsziget	2003. február 03-07.	2003. márc. 18.	2x7 rendőr	14 fő
	2003. július 22-26.	2003. szept. 16.	2x15 katona	30 fő
EU Válságkezelő Erő nemzetközi parancsnoki tanfolyam	2003. szept. 15-26.	-	10 fő magyar 5 fő külföldi	15 fő
UNFICYP – Ciprus (katonai rendőri misszió)	2003. február 17-28.	2003. augusztus	-	8 katona 10 katona
	2003. júl. 29-aug. 09.			
Európai Unió Rendőri Válságkezelő Erő	2003. márc.17-ápr. 04.	-	30 fő magyar 2 fő külföldi	32 fő
	2003. nov.24-dec.12.	-	32 fő magyar 5 fő külföldi	37 fő
UNMIK- Koszovó	2003. nov. 24-dec. 12.	2003/11/12	6	6 fő

Visszailleszkedés	Foglalkozás ideje	Hazatérés időpontja	Résztvevők	Összesen
EUPM – Bosznia	2003. november 7.	2003. október 30.	8 fő	8 fő
UNMIK – Koszovó	2003 november 10.	-	-	4 fő
MFO – Sínai-félsziget	2003. március 29.	2003. március 26.	5 fő	5 fő
	2003. október 02.	2003. szept. 26.	8 fő + 2 fő határőr	10 fő

**KÖLTSÉGVETÉSI TERVEZET A 2003. ÉVI — MAGYAR VONATKOZÁSÚ —
BÉKEFENNTARTÓI MŰVELETEKHEZ (BM NOK)**

A 2003. évi békefenntartói műveletek tervezésénél az ENSZ, EBESZ, EU, NATO missziókban való magyar részvétel költségvetését vizsgáltunk. Öt területet különítettünk el:

1. Kiválasztás és magyarországi képzés
2. Külföldi konferenciák és egyéb képzések
3. Felszerelés és ruházat
4. Missziós tevékenység
5. Ellenőrzés

5. 1. KIVÁLASZTÁS ÉS KÉPZÉS

A kiválasztás magába foglalja a pályáztatást, az egészségügyi- és pszichológiai felmérést. A képzés során tekintetbe kell venni a szállás, étkezés, irodaszerek, nyomdai munkálatok, belépők és terembérletek költségvetését.

	ENSZ		EU		MFO 15 fő	NATO határőrök részére 10 fő	EBESZ 10 fő
	UNMIK 6 fő	Várható felkérések 10 fő	EU Bosznia 10 fő	Egyéb válságkezelő missziók 20 fő			
Kiválasztás	360.600.-	601.000.-	601.000.-	1.202.000.-	901.500.-	601.000.-	601.000.-
Képzés	2 hetes 204.000.-	2 hetes 385.000.-	1 hetes 121.500.-	3 hetes alapképzés 1.695.700.- 1 hetes célfelkészítés 1.426.300.- 1 hetes összevonás: 1.658.500.-	1 hetes 265.500.-	1 hetes 207.900.-	1 hetes 207.900.-

Kiválasztás összes költsége	4.868.100 Ft.
Képzés összes költsége	6.172.300 Ft.
1. terület költségei	11.040.400 Ft.

5. 2. FELSZERELÉS és RUHÁZAT

A felszerelés és ruházat költségeinek alapjául az Európai Unió Válságkezelő Rendőri Erő magyarországi kontingense költség-tervezeténél már kiszámolt felszerelési és ruházati összegeket vettem alapul.

	ENSZ		EU		MFO 15 fő	NATO határőrök részére 10 fő	EBESZ 10 fő
	UNMIK 6 fő	Várható felkérések 10 fő	EU Bosznia 10 fő	Egyéb válságkezelő missziók 20 fő			
Felszerelés	4.222.620.-	7.037.770.-	7.037.770.-	14.075.400.-	10.556.550.-	7.037.770.-	7.037.770.-
Ruházat	3.544.194.-	5.906.990.-	5.906.990.-	11.813.980.-	5.200.000.-	5.906.990.-	5.906.990.-

Felszerelés összes költsége **57.005.650 Ft.**

Ruházat összes költsége **44.186.134 Ft.**

3. terület költségei **101.191.784 Ft.**

5. 3. MISSZIÓS TEVÉKENYSÉG

A missziós tevékenység pénzügyi vonatkozása számításánál vizsgáltam az itthoni munkabért (2002. évi tiszti fizetés – 2003. évi infláció rászámolással átlagolva), a bevetési pótlékot, a külföldön megkapott napidíjat – amely az EU és MFO misszióknál jelentkezik magyar költségként - és az azonnali evakuálásra elkülönített pénzüsszeget, amely 1000€ / fő összeget tesz ki.

	ENSZ		EU		MFO 15 fő	NATO határőrök részére 10 fő	EBESZ 10 fő
	UNMIK 6 fő	Várható felkérések 10 fő	EU Bosznia 10 fő	Egyéb válságkezelő missziók 20 fő			
Fizetés / hó	1.453.320.-	2.422.200.-	2.422.200.-	4.844.400.-	3.633.300.-	2.422.200.-	2.422.200.-
Bevetési pótlék/ hó	297.000.-	495.000.-	495.000.-	990.000.-	742.500.-	495.000.-	495.000.-
Napidíj / hó	75€/fő/nap 3.375.000.-	kb. 80€/fő/nap 6.000.000.-	kb. 75€/fő/nap 5.625.000.-	kb. 100€/fő/nap 15.000.000.-	kb. 35€/fő/nap 3.937.500.-	kb. 40€/fő/nap 3.000.000.-	kb. 95€/fő/nap 7.125.000.-
Azonnali evakuálásra	1.500.000.-	2.500.000.-	2.500.000.-	5.000.000.-	3.750.000.-	2.500.000.-	2.500.000.-

ÖSSZES FIZETÉS / hó **19.619.820 Ft.**

ÖSSZES BEVETÉSI PÓTLÉK / hó **4.009.500 Ft.**

ÖSSZES NAPIDÍJ / hó **8.750.000 Ft.**

(ami magyar költségként jelentkezik)

ÖSSZES AZONNALI EVAKUÁLÁSRA **20.250.000 Ft.**

fordítandó összeg

4. terület költségei: **148.879.320 Ft.**

A RENDVÉDELMI BÉKEFENNTARTÁSSAL KAPCSOLATOS FOGALMAK RENDSZEREZÉSE

A rendvédelmi békefenntartás közel 45 éves múltra tekinthet vissza, de az ENSZ rendőrség bevonása a szorosán vett békefenntartói, válságkezelői munkában igazából csak 1960-ban a kongói misszióval kezdődött. Megállapítható tehát, hogy viszonylag kevés szakirodalom és rendszerezett írásos tapasztalat áll rendelkezésre a téma iránt érdeklődők számára. Sokan és sokféleképpen értelmezik az ezzel a témával kapcsolatos fogalmakat. A rendvédelmi békefenntartással kapcsolatos fogalmak rendszerezésére még nem került sor. Fontosnak tartom, ezért ezen fogalmak rendszerezését, egyrészt a dolgozat tartalmának pontos megértése végett, másrészt a békefenntartás és a válságkezelés, a békefenntartással (válságkezeléssel) foglalkozó szervezetek változásai miatt. A lexikonokban megtalálható fogalmakat felhasználtam, de a rendvédelemmel és a rendvédelmi békefenntartással kapcsolatos fogalmakat saját ismereteim és gyakorlati tapasztalataim alapján próbáltam meghatározni.

Azonnal bevethető békefenntartó erők: azon személyek és szervezetek összessége, amelyet a nemzetállamok ajánlottak fel a békefenntartással foglalkozó szervezetek részére, és amelyek rövid időn belül (11-72 óra) útba indíthatók a válságzövezetekbe.

Áldozat: a bűncselekményt elszenvedő természetes, vagy jogi személy.

Áldozatvédelem: bűncselekmények szempontjából veszélyeztetett természetes és jogi személyek védelmét foglalja magában.

Béke: az államok és népek közötti olyan állapot és a kapcsolatok olyan kialakítása, amely kizárja a fegyveres erőszak alkalmazását, a katonai konfliktust és a háborút, mint a politikai célok eszközt.

Békeakció: azokat a műveleteket soroljuk ebbe a fogalomkörbe, amelyek általában a nemzetközi konfliktusok békés úton történő megoldását hivatottak rendezni.

Békeépítés: a békekötés után kezdődő folyamat, amely magában foglalja a háborúzó felek lefegyverzését, a közrend és közbiztonság helyreállítását, a menekültek hazatelepítését, a fegyveres erők demokratikus átalakítását, a parlamenti demokrácia kialakítását, szabad és demokratikus választások lebonyolítását, az emberi jogok biztosítását, a politikai szabadságjogok garantálását.

Békeérvényesítés: az Egyesült Nemzetek Alapokmánya VII. fejezetében rögzített tevékenység, amely katonai eszközöket is alkalmaz a béke visszaállítására a konfliktus térségében. A békeérvényesítés lehet államok közötti vagy egy államon belüli tevékenység.⁵⁰

⁵⁰ Szternák György: A válságreakáló műveletek elmélete, tanulmány, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 2004. 7. p.

Békefenntartás: a békefenntartó és válságkezelő szervezetek által tervezett, szervezett és vezetett katonai és polgári műveletek, amelyek a háborús konfliktus közvetlen befejezése után kezdődnek és a mandátumban meghatározott feladatok teljesítésével érnek véget, és amelyek konfliktusban érintett felek egyetértésével zajlanak.

Békefenntartó: az a katonai vagy polgári személy, aki a békefenntartó műveletekben részt vesz.

Békefenntartó erők: azon katonai, rendvédelmi alakulatok (csoportok, alegységek, egységek stb.), amelyek a békefenntartó műveleteket végrehajtják.

Békefenntartói képzés: az a speciális felkészítés, amelyet a katonák, rendvédelmi szervek tagjai és a békefenntartásban résztvevő polgári személyek részére a nemzeti és nemzetközi békefenntartó tanfolyamokon biztosítanak. Valamennyi békefenntartással foglalkozó szervezet rendelkezik ilyen irányú kiképzési programokkal.

Békefenntartó műveletek: azon tevékenységek összessége, amelyet a békefenntartó erők, a kapott felhatalmazás (mandátum) alapján teljesítenek.

Békefenntartó Műveletek Főosztálya (UN Department of Peacekeeping Operations): az ENSZ Titkárság alárendeltségében működő szervezet, melynek alapvető feladata a világ válságövezeteiben zajló békefenntartó műveletek tervezése, szervezése, koordinálása és irányítása.

Békehadtest (Peace Corps): 1961-ben Kennedy amerikai elnök által alapított önkéntes szervezet. Célja, hogy más országokba küldött önkéntesei útján segítse a társadalmi haladást és a demokratizálódás folyamatát. Tevékenységük fő színtere az afrikai és a közép-amerikai földrész.

Békekikényszerítés: „Az államok közötti vagy az államon belüli ellenségeskedés enyhítése vagy megszüntetése, valamely nemzetközileg szervezett és irányított semleges harmadik fél katonai és polgári erőinek beavatkozásával, a konfliktusmegoldás politikai folyamatának kiegészítésére, a béke helyreállítása és fenntartása érdekében.”⁵¹

Békemisszió (-művelet): azon műveleteket foglalja magába, amelyek az adott válságövezetben a béke fenntartására, a helyzet normalizálására irányulnak. Résztvevői lehetnek katonák, rendvédelmi szervezetek tagjai és polgári személyek.

Béketábor: azon különböző vallású, nemzetiségű, világnézetű személyek, csoportok, szervezetek gyűjtőfogalma, amelyek a világban a békéért, a béke fenntartásáért és megőrzéséért, a háborúk és fegyveres konfliktusok elkerüléséért, az atomfegyver-kísérletek beszüntetéséért, a tömegpusztító fegyverek betiltásáért, a leszerelésért, a fegyverkezési hajszá beszüntetéséért lépnek fel

Béketámogató művelet: összetett műveletet, amelyet az ENSZ mandátum végrehajtásának támogatása érdekében, katonai erők, közbiztonsági, humanitárius és nem kormányzati szervek bevonásával hajtanak végre, a mandátumban meghatározott politikai célkitűzések, vagy más feltételek megvalósítása céljából. Magában foglalhatja a következő tevékenységeket:

⁵¹ Szabó József: (szerk) *Hadtudományi Lexikon I. Kötet*, Budapest, 1995. Magyar Hadtudományi Társaság.(MHTT) 128. p.

konfliktus-megelőzés, békefenntartás, béketeremtés, békekikényszerítés, békeépítés, humanitárius segítségnyújtás.⁵²

Békés egymás mellett élés: „a különböző társadalmi rendszerű államok közötti kapcsolatok alapelve, az együttműködés és a versengés összefonódása, a két világrendszer időszakában a kapitalizmus és a szocializmus közötti osztályharc megjelenítésének sajátos formája, amely elsősorban a Szovjetunió és a vele szövetséges szocialista országok — mint legfontosabb politikai irányvonalukat — szorgalmaztak.”⁵³

Békeszerződés: „a volt hadviselő felek és más érdekelt hatalmak között létrejött nemzetközi jogi érvényű megállapodás, amely a háborút véglegesen lezárja, s a felek között megszünteti a hadiállapotot.”⁵⁴

Béketámogatás: azon politikai, katonai és polgári közigazgatási tevékenységek összessége, amely az adott békeművelet feltételei megteremtésére és működtetésére irányulnak.

Béketeremtés: azon katonai műveletek összessége, amelyet a békefenntartó alakulatok hajtanak végre a béke megállapodást megszegő fél (felek) ellen a béke fenntartása érdekében.

Béketerv: azon rendszabályok és egyezmények összessége, amelyet az adott nemzetközi válság rendezése érdekében dolgoznak ki az érintett országok és nemzetközi szervezetek

Bíróság: „igazságügyi hatóság, testület, amely peres ügyekben dönt, illetve bűnügyekben ítélkezik.”⁵⁵

Biztonság: „egyéneknek, csoportoknak, országoknak, régióknak (szövetségi rendszereknek) a maguk reális képességein és más hatalmak nemzetközi szervezetek hatékony garanciáin nyugvó olyan állapota, helyzete (és annak tudati tükröződése), amelyben kizárható vagy megbízhatóan kezelhető az esetlegesen bekövetkező veszély, illetve adottak az ellene való eredményes védekezés feltételei. A biztonság a fizikai veszély hiányát vagy az e veszéllyel szembeni védelmet jelenti.”⁵⁶

Biztonsági Tanács: „Az ENSZ egyik fő szerve, amely a fő felelősséget viseli a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért, s amelyet a tagállamok felhatalmaztak arra, hogy kötelességeinek teljesítésekor nevükben járjon el, az ENSZ céljaival és elveivel összhangba.”⁵⁷

Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ): „A legtekintélyesebb, legszélesebb körű, az országok döntő többségét tömörítő szervezet. Alapvető célja: fenntartani a nemzetközi békét és biztonságot, hathatós együttes intézkedéseket tenni a békét fenyegető bűncselekmények megelőzésére és megszüntetésére, békés eszközökkel megoldani a nemzetközi viszályokat, fejleszteni a nemzetek közötti kapcsolatokat, a gazdasági, szociális, kulturális stb. együttműködést.”⁵⁸

⁵² Szternák: op.cit. 7.p.

⁵³ Szabó: op. cit 131. p.

⁵⁴ Szabó: op. cit. 131. p.

⁵⁵ Magyar Értelmező Kéziszótár, Akadémia Kiadó, Budapest, 1987, 4. p.

⁵⁶ Szabó: op.cit. 144. p.

⁵⁷ Szabó: op. cit. 145. p.

⁵⁸ Szabó: op. cit. 294. p.

Embargó: „állam, államcsoport, szövetség, nemzetközi szervezet intézkedése, amellyel megtiltja javak szállítását, kivitelét, átadását más államnak, államcsoportnak, szövetségnek, illetve megtiltja javaknak onnan való behozatalát.”⁵⁹

Emberi jogok: az embereket (polgárokat) megillető, a különböző társadalmi berendezkedésű országokban eltérő terjedelmű, az alkotmányokban rögzített jogszabályok összessége.

ENSZ Egyetem (UNU): az ENSZ és a Japán Kormány egyezménye alapján Tokióban alapított oktatási intézmény. Fő tevékenysége az ENSZ működésével kapcsolatos továbbképzési és kutatási feladatok végzése.

ENSZ katonaság: azon katonai alakulatok és szakértők összessége, amelyek az ENSZ felkérésére a különböző békeműveletekben vesznek részt.

ENSZ Közgyűlés (General Assembly): „az ENSZ hat fő szervének egyike, amely a világszervezet összes tagállamának képviselőiből áll. Elsősorban a nemzetközi kérdések megtárgyalásának központja, vitafórum.”⁶⁰

ENSZ rendőrség (Civilian Police): az ENSZ misszióiban alkalmazott polgári rendőrség, amelynek alapvető feladata a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek felügyelete, esetenként, joghatóságkénti működés.

Az ENSZ rendőr (UN Police): az a rendvédelmi szakember, akit a Főtitkár felkérése valamint kormánya jóváhagyó határozata alapján rendőri/rendvédelmi békefenntartási feladatok ellátására, a saját országából, az Egyesült Nemzetekhez vezényelnek, határozott idejű szolgálat ellátására

ENSZ Továbbképző és Kutató Intézet (UNITAR): 1965-ben, New Yorkban alapított, az ENSZ által támogatott továbbképzési központ. Fő feladata a békeműveletekben résztvevő katonai, rendvédelmi és polgári szakértők felkészítése feladataik szakszerű végrehajtására, tanfolyamok és távoktatás formájában

Erő alkalmazása: a béketeremtő akciók során alkalmazzák a katonai alakulatok a béke megállapodásban foglaltak kikényszerítésére.

Etnikai csoportok: adott országban, területen kisebbségben levő emberi közösség, melyet a közös nyelv, a közös eredet, és a közös hagyományok fűznek össze.

Etnikai tisztogatás: az adott országban, területen élő etnikai csoport ellen irányuló fizikai, politikai és lelki támadás.

Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ): az európai biztonság és együttműködés hatékony működését elősegítésére hivatott nemzetközi szervezet. Az EBESZ-nek jelenleg 55 tagállama van. Regionális szervezetnek számít az ENSZ, Alapokmányának VIII. fejezete szerint.

Az EBESZ elemi feladatai közé **a korai előrejelzés, a válságok megelőzése, válságkezelés és konfliktusok utáni újjáépítésben való közreműködés** tartozik.

⁵⁹ Szabó: op. cit. 282. p.

⁶⁰ Szabó: op. cit. 294. p.

EBESZ Stratégiai Rendőri Ügyek Osztálya (OSCE Strategic Matters Unit): az osztály felelős a rendvédelem területén a tagországok közötti bizalom fenntartásáért, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni hatékony fellépésért és a rendvédelmi szakemberek, szervezetek közötti operatív és oktatási együttműködésért.

Európai Unió (EU): az Európai Uniót az 1957. március 25-én aláírt Római Szerződés alapján hozta létre Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország és Olaszország. A jelenleg 25 tagú EU, 2003 óta vesz részt a nemzetközi válságkezelésben, békeműveletekben.

EU Rendőri Osztály: az Európa Tanács Titkárságán belül hozták létre a Rendőri Osztályt (EU Police Unit).

Az EU Rendőri Osztály feladata, segítségnyújtás és tanácsadás rendvédelmi ügyekben a Főtitkárnak, az Elnökségnek és a válságkezelésben érintett egyéb testületeknek, valamint a tervezés és a rendvédelmi műveletek előkészítése, működésének biztosítása, beleértve a közös tervezést és az együttműködést

Európai Válságkezelő Rendőri Erő (EU Crises Management Police Force): a világban és elsősorban Európában kialakuló válságok kezelésére az 1999-es EU döntés (Köln, Helsinki) értelmében 2003-ra a tagállamok felajánlásaiból **ötezer fős gyorsan bevethető rendőri készenléti erő** jött létre.

Észak-atlanti Szövetség (NATO): „Katonai-politikai szövetség, amelyet 1949. április 4-én írtak alá Washingtonban.”⁶¹ A NATO bizottságok közül a Tanácsi Műveletek és Gyakorlatok Bizottsága (COEC) foglalkozik a válságkezelési intézkedésekkel, eljárásokkal. Ez a bizottság a fóruma a válságokkal kapcsolatos konzultációknak és koordinációnak. Végzi emellett a válságkezeléssel kapcsolatos gyakorlatok tervezését, előkészítését és végrehajtásának irányítását.

Vezetője: a Válságkezelési és Műveleti Igazgatóság igazgatója.

Globalizáció: „Az egész világra kiterjedő gazdasági, politikai, kulturális stb. egységesülés irányába ható folyamatoknak az összessége.”⁶²

Gyorsreagálású alakulatok: a békeműveletekre felkészített és rövid idő (24-48 óra) alatt bevethető katonai és rendvédelmi egységek, polgári válságkezelő szervek.

Háború: a háború klasszikus értelemben azt jelenti, hogy a konfliktusban résztvevő felek mindegyike részéről a katonai erő kerül alkalmazásra az érdekek érvényesítése céljából.⁶³

Háborús bűnök: háború idején elkövetett bűncselekmények, amelyek az ellenfél katonái és a polgári lakosság ellen irányulnak.

Háborús bűnök nyomozása: nemzetközi vagy nemzeti bíróság (ügyészség) által elrendelt rendvédelmi tevékenység, amely a háborús bűnösök felderítésére és bíróság elé állítására irányul.

⁶¹ Szabó: op. cit. 1955. p.

⁶² Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára, Budapest. 2002. Akadémiai Kiadó. 234. p .

⁶³ Sztternák György: A nemzeti biztonsági- és katonai stratégia elmélete és gyakorlata, Egyetemi jegyzet, Budapest, 1999. ZMNE. 12. p .

Hadifogoly: „az a harcos — az állandó jellegű egészségügyi és egyházi személy kivételével — aki a szemben álló fél hatalmába került, egészen a végleges szabadulásig és hazaszállításig.”⁶⁴

Helyi erők: a válságövezetben megtalálható, az adott ország fegyveres erőihez tartozó katonai és rendvédelmi alakulatok összessége.

Helyi rendőrség: a válságövezet helyszínén a rendvédelmi feladatokat ellátó, az adott ország törvényei és közrendje betartásáért felelős rendvédelmi szervek.

Hontalan: olyan személy, aki háború vagy etnikai konfliktus miatt elvesztette otthonát, saját országán belül, de nem a lakhelyén tartózkodik.

Humanitárius műveletek: emberbaráti okokból (éhínség, járványok stb.) indított nemzetközi akciók összessége.

Humanitárius segítségnyújtás: az alapvető szükségletek kielégítését, vagy az ehhez szükséges feltételek megteremtését szolgáló tevékenység. Általában a tartós megoldás kialakításában segít az olyan emberek esetében, akiket természeti (ipari) katasztrófa vagy konfliktus következménye sújtott.⁶⁵

Katonai békefenntartás: békefenntartó szervezetek által tervezett, szervezett és vezetett katonai műveletek, amelyek a háborús konfliktus közvetlen befejezése után kezdődnek és a mandátumban meghatározott feladatok teljesítésével érnek véget.

Katonai megfigyelők: békeműveletek során a szemben álló katonai alakulatok szétválasztását, leszerelését, újjáalakítását felügyelő ellenőrök.

Készenlét: a békefenntartásban résztvevő erők olyan állapota, amely biztosítja a feladatok gyors és hatékony megkezdését, végrehajtását.

Készenléti erők: azon alakulatok (katonai és rendvédelmi) összessége, amelyek rövid határidőn belül képesek megkezdeni a részükre meghatározott feladatokat

Konfliktus: „a társadalmi életre jellemző, olyan szituáció, amelyben a résztvevő felek (emberek, csoportok, államok) saját — valódi vagy vélt — érdekeik alapján mások háttérbe szorítására, esetleg megsemmisítésére törekednek,”⁶⁶

Konfliktuskezelés: „a globalizáció (a nemzetek egyetemességének) hatására a konfliktuskutatásban előtérbe került jelenség, amely a konfliktusok dinamikájának, összetevőinek elemzésén keresztül kívánja rendezési lehetőségüket kidolgozni.”

Konfliktus megelőzés: bizalom-és biztonságerősítő intézkedések összessége, amelyek arra irányulnak, hogy megakadályozzák a háborús állapotok, vagy polgári válsághelyzetek kialakulását.

Koszovói Erő (KFOR): a Koszovóban állomásozó nemzetközi békefenntartó katonai alakulatok megnevezése. Koszovóban, a NATO alárendeltségében működő többnemzeti katonai békefenntartó alakulat.

⁶⁴ Szabó: op. cit. 447.p.

⁶⁵ Boutros Boutros Ghali: Békeprogram, Egyesült Nemzetek Szövetsége, Washington, 1992. 23. p .

⁶⁶ Szabó: op. cit. 711. p.

Magánhadsereg: magán személy(ek) által felállított, felszerelt, kiképzett, irányított katonai alakulatok összessége.

Magánbiztonsági szolgálat: személy és vagyonvédelemmel foglalkozó szervezetek, melyeknek fontos szerepük van a társadalmi bűnmegelőzésben.

Megelőző felvonulás: konfliktushelyzet kialakulásakor a felek közötti harcok kialakulásának megelőzése céljából katonai alakulatok alkalmazása a felek közötti semleges zónába.

Menekült: „az a személy, akit faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoportokhoz való tartozása, politikai meggyőződése miatt üldöznek, vagy megalapozott félelemből az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy nem akarja országának a védelmét igénybe venni.”⁶⁷

Nemzetközi Bíróság (ICJ): „az ENSZ Alapokmányának 92. cikke értelmében az ENSZ legfőbb bírói szerve, amely napjainkban az egyetlen állandó és egyetemes jellegű nemzetközi bírói fórum, az ENSZ hat fő szervének az egyike. Feladata az eléje terjesztett ügyeket a nemzetközi jog alapján elbírálni.”⁶⁸

Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC): 1998-ban amerikai kezdeményezésre lett felállítva, magánszemélyek ellen emelhet vádat emberiség elleni bűncselekmények gyanúja esetén. A szerződés 2001-ben lépett hatályba, amikor 60 ország ratifikálta.

Nemzetközi Bűnügyi Törvényszékek (ICTY, ICTR): Hágában 1993-tól működik a NBT, amelynek kizárólagos rendeltetése a jugoszláv konfliktus során elkövetett háborús és emberiség elleni bűncselekmények kivizsgálása és a bűnösök felelősségre vonása.

Ruandában, 1994-ben állították fel az itt elkövetett tömeges mészárlások körülményeinek kivizsgálására a NBT-et.

2002-ben az ENSZ és Sierra Leone közötti megállapodás alapján került sor egy NBT felállítására az országban lezajlott polgárháború idején elkövetett bűncselekmények kivizsgálására.

Nemzetközi terrorizmus: a terroristák és terrorista csoportok több országra, földrészre kiterjedő, erőszakon alapuló politikai és köztörvényes tevékenysége.

Nemzetközi válság: több országra, kontinensre kiterjedő politikai, katonai konfliktus helyzet.

Nemzetközi Valutaalap (IMF): a pénzügyi együttműködés elősegítése érdekében megalakított nemzetközi intézmény, amely rendszeresen értékeli az egyes országok gazdasági-pénzügyi helyzetét, politikáját.

Nemzetközi Vöröskereszt (ICRC): „a hadra kelt seregek sebesültjeinek és betegeinek, a hadifogságba esettek, a háború polgári áldozatainak megsegítésére, valamint a természeti csapások károsultjainak támogatására létrehozott nemzetközi szervezet.”⁶⁹

Népiirtás: „a polgári lakosság ellen elkövetett gyilkosságok, erőszakos cselekedetek, a lakosság kiirtása, rabszolgasorsra juttatása, deportálása, egyes személyek politikai, faji, vagy

⁶⁷ Szabó: op. cit. 911. p.

⁶⁸ Szabó: op. cit. 969. p.

⁶⁹ Szabó: op. cit. 971. p.

vallási okokból történő üldözése, valamint egyéb embertelen cselekedetek, emberiség elleni bűncselekmények összessége.”⁷⁰

Rendészet: „állami tevékenység, illetve szerv a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására.”⁷¹

Rendőri megfigyelő: az a rendőr, határőr, vagy más rendvédelmi szerv tagja, aki a békeműveletek során valamely békemissziót folytató szervezet tagjaként a helyi rendőrség, rendvédelmi szervek felügyeletét látja el.

Rendvédelem: „Szűkebb értelemben a Belügyminisztérium hatáskörébe tartozó fegyveres testületeknek (rendőrség, határőrség, polgári védelem) a közrend és a közbiztonság védelme, fenntartása céljából folytatott tevékenységeinek összessége. Tágabb értelemben az állam- és közigazgatási, továbbá a belső védelmi ágazatokhoz tartozó katonai és nemzetbiztonsági szervek, valamint az egyesületként működő polgárőrségek minden olyan tevékenysége, amely az ország törvényekkel szabályozott alkotmányos belső rendjét biztosítja.”⁷²

Rendvédelmi békefenntartás: a békefenntartó szervezetek által tervezett, szervezett és vezetett rendfenntartói műveletek összessége, amelyek általában a háborús konfliktus befejezése után kezdődnek és a mandátumban meghatározott feladatok teljesítésével érnek véget. Magába foglalja az ellenőrzést, megfigyelést, a mentori tevékenységet, képzést, tanácsadást és a helyi rendvédelmi szervek helyettesítését.

Stabilizáló Erő (SFOR): 1996-2004 Bosznia-Hercegovinában működött NATO vezette békefenntartó katonai alakulatok összessége.⁷³

Többnemzetiségű Erők és Megfigyelők (MFO): a Sínai-félszigeten állomásozó nemzetközi katonai békefenntartó alakulatok összessége. Az MFO missziót az 1978-ben megkötött Camp David-i békeszerződés ellenőrzésére hozta létre 1981-ben a három aláíró fél: Egyiptom, Izrael és az Amerikai Egyesült Államok. A békeszerződésben foglalt célok, valamint a misszió megszervezésének és működésének elvei megegyeznek az ENSZ békefenntartó tevékenységének céljaival és elveivel.

Válság: politikai, gazdasági konfliktus, természeti katasztrófa következtében előállt instabil állapot. A fegyveres harc megelőzésének eszköze. A bekövetkezett politikai, gazdasági konfliktusok, természeti katasztrófák felszámolására irányuló törekvések összessége.

Válságkezelés: a fegyveres harc megelőzésének eszköze. A bekövetkezett politikai, gazdasági konfliktusok, természeti katasztrófák felszámolására irányuló törekvések összessége.

Válságövezet: az a földrajzilag behatárolt terület, ahol a válság kialakult és ahol a válságkezeléssel megbízott katonai alakulatok és polgári szervezetek tevékenykednek.

Válságreakáló műveletek: olyan többcélú műveletek, amelyek magukba foglalják a politikai, a diplomáciai, a katonai és a polgári tevékenységeket, a nemzetközi emberi jogokkal összhangban indítják és hajtják azokat végre, hozzájárulnak a konfliktus megelőzéséhez A

⁷⁰ Szabó: op. cit. 974. p.

⁷¹ Szabó: op. cit. 1155. p.

⁷² Szabó: op. cit. 1162. p.

⁷³ Részletesen lásd: Görög István-Padányi József: Az IFOR-SFOR Magyar Műszaki Kontingens 1996-2002. Zrínyi Kiadó, Budapest. 2005.

válságreakáló műveletek összességében azokat a katonai és nem katonai jellegű műveleteket tartalmazzák, amelyeket korábban a nem háborús katonai műveletek csoportjába soroltak a szakemberek.⁷⁴

Végrehajtó Erő (IFOR): 1996 végéig Bosznia-Hercegovinában zajló háborút lezáró Daytoni Békeszerződéssel létrehozott NATO irányítással működött katonai békefenntartó alakulatok összessége.

Zsoldos: fizetésért többnyire külföldön szolgálatot vállaló katona.

⁷⁴ Szternák György: A válságreakáló műveletek elmélete, tanulmány, Budapest, ZMNE. 2004. 9. p -